
Důchody srozumitelně

Jak fungují, kolik stojí a co od nich čekat

Miloslav Nič

Aktuální online verze:
obcansky-kompas.mila.guide/duchodove-zabezpeceni

Miloslav Nič
29. června 2026

© Miloslav Nič, 2026

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4972-4205>

Vydal Miloslav Nič,
Vítězná 1572, 274 01 Slaný,
jako svou 2. publikaci.

1. vydání.
Slaný, 2026

ISBN 978-80-909954-3-7 (pdf)

ISBN 978-80-909954-4-4 (ePub)

ISBN 978-80-909954-5-1 (html)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21073410>

Verze: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21073412>

Archiv: <https://zenodo.org/records/21073412>

Licence: Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) —

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Knihu lze volně kopírovat, šířit a upravovat (i komerčně) s uvedením autora a původu.

Obsah

Jak tyto texty vznikají	1
Úvod	3
Pro rychlé zorientování	5
1 Proč to řešit právě teď	22
1.1 Co se v letech 2025–2026 mění	22
1.2 Demografie mění možnosti, které má stát k dispozici	23
1.3 Kolik stát dnes na důchody vyplácí	24
1.4 Politický kontext po volbách 2025	24
1.5 Proč je to téma pro každého, ne jen pro současné důchodce	25
Zdroje	25
2 Jak český důchodový systém funguje	27
2.1 Základní princip: průběžné financování	27
2.2 Kdo odvádí, kolik a za koho	28
2.3 Jak se počítá důchod: dvě části a redukční hranice	29
2.4 Důchodový věk a jeho postupné zvyšování	31
2.5 Valorizace: jak se důchody každoročně upravují . .	31
2.6 Výchovné: příspěvek za výchovu dětí	32
2.7 Další pilíře: dobrovolné spoření a zrušený druhý pilíř	33
2.8 Shrnutí	34
Zdroje	34
3 OSVČ a důchody	36
3.1 OSVČ: jiný odvodový režim, jiný důchod	36
3.2 Hlavní a vedlejší činnost	36
3.3 Proč OSVČ dostávají často nízký důchod	37
3.4 Vyšší pojistné a dobrovolné důchodové pojištění pod- le § 6 zákona č. 155/1995 Sb.	38
Zdroje	39
4 Invalidní, pozůstalostní a další důchody	40
4.1 Invalidní důchod: tři stupně, jiný výpočet, jiné pod- mínky	40
4.2 Pozůstalostní důchody: vdovský, vdovecký, sirotčí	42

4.3	Zápočet doby studia a další „tiché mezery“ v pojištění	44
4.4	Předčasný důchod po zpřísnění v roce 2023	45
4.5	Důchody a mezinárodní koordinace krátce	47
	Zdroje	47
5	Historie: od Bismarcka k zákonu 155/1995	49
5.1	Bismarckův vynález 1883–1889: sociální stát jako nástroj politiky	49
5.2	Rakousko-Uhersko 1906–1918: pojištění jen pro vybrané	50
5.3	Masarykova ČSR: zákon 221/1924 – první komplexní pojištění	50
5.4	Socialistická éra 1948–1989: čtyři zákony, jeden směr	51
5.5	Transformace 1990–1995: od zákona č. 100/1988 Sb. k zákonu č. 155/1995 Sb.	52
5.6	Proč je historie relevantní pro dnešek	54
	Zdroje	54
6	Reformy 2004 → 2024	56
6.1	Bezděkovy komise 2004–2005 a 2010	56
6.2	II. pilíř 2013–2015: co se stalo a proč padl	57
6.3	2017: strop důchodového věku na 65 let	58
6.4	2023: valorizační reforma po inflačním šoku	59
6.5	2023: výchovné	60
6.6	Reforma 2024 – zákon č. 417/2024 Sb.	60
6.7	Co se ani po 20 letech reforem nezměnilo	62
	Zdroje	63
7	Kolik to stojí: rozpočet, HDP, projekce	65
7.1	Kde se v rozpočtu důchody objevují	65
7.2	Klíčová čísla roku 2025	65
7.3	Srovnání: kam peníze z rozpočtu jdou	67
7.4	Demografický motor: proč to bude dražší	68
7.5	Projekce výdajů do roku 2070	69
7.6	Náhradový poměr: kolik důchod ve skutečnosti pokrývá	71
7.7	Neviditelný dluh: jak ho měřit	72
7.8	Citlivost projekcí: co může čísla posunout	73
	Zdroje	74
8	Přiměřenost, spravedlnost a kdo propadá sítem	75
8.1	Proč udržitelnost a přiměřenost nejsou totéž	75
8.2	Náhradový poměr: kolik zůstane z výplaty	75
8.3	Rozdíl v důchodech žen a mužů	76

8.4	Chudoba seniorů: kdo propadá sítím	77
8.5	OSVČ a atypická práce: slabé místo systému . . .	78
8.6	Prerušené kariéry a mezery v pojištění	79
8.7	Spravedlnost mezigenerační	80
8.8	Jak ČR stojí v evropském srovnání přiměřenosti .	81
8.9	Proč se tahle kapitola nedá obejít	81
	Zdroje	82
9	Rizika a scénáře	83
9.1	Jaká rizika vůbec sledovat	83
9.2	Ilustrační scénáře dlouhodobého vývoje	83
9.3	Riziko 1: Politická páka valorizace	84
9.4	Riziko 2: Vrácení reformy z roku 2024	85
9.5	Riziko 3: Inflace a reálná hodnota důchodu	86
9.6	Riziko 4: Trh práce a zaměstnanost 55+	87
9.7	Riziko 5: Migrace	87
9.8	Riziko 6: Ústavně-právní limity	88
9.9	Riziko 7: Fiskální prostor obecně	89
9.10	Co z toho plyne – pro stát a pro občana	89
	Zdroje	90
10	Jak je to jinde v Evropě	92
10.1	Jak tuto kapitolu číst	92
10.2	Německo — druhý důchodový balíček a generační kapitál	92
10.3	Rakousko – štedrý průběžný systém a vysoké odvody	94
10.4	Polsko: důchody podle pomyslných účtů a nejistý osud fondů OFE	94
10.5	Slovensko: důchodový věk navázaný na délku života	95
10.6	Švédsko: pomyslné účty, premiová penze a automatická brzda	95
10.7	Nizozemsko — reforma WTP z roku 2023 a přechod od slíbených dávek k příspěvkům	96
10.8	Dánsko — ATP + povinný 2. pilíř + LE-link	97
10.9	Velká Británie: trojí garance růstu a automatické zapojení do penzijního spoření	97
10.10	Francie — průběžný systém a reforma z roku 2023	98
10.11	Itálie: pomalý přechod na důchody s pomyslnými účty	99
10.12	Srovnávací tabulka: ČR vs. EU	99
10.13	Klíčová ponaučení pro ČR	100
	Zdroje	101

11 Jaké reformní změny se diskutují pro ČR	104
11.1 Proč systém potřebuje další reformy	104
11.2 Návrh 1: Navázání věku na délku života (LE-link)	104
11.3 Návrh 2: Automatické stabilizátory ve valorizaci .	105
11.4 Návrh 3: Generationenkapital / státní investiční fond	106
11.5 Návrh 4: Auto-enrollment do III. pilíře	107
11.6 Návrh 5: Konverze na systém virtuálních individu- álních účtů (NDC)	107
11.7 Návrh 6: Reforma odvodů OSVČ	108
11.8 Návrh 7: Druhý pokus o fondový pilíř?	108
11.9 Co se v debatě naopak (zatím) neřeší	109
11.10 Kdo v ČR reformní debatu vede	109
11.11 Co z toho plyne pro občana	110
Zdroje	110
12 Co s tím může dělat občan	112
12.1 Zjistěte svůj stav – informativní výpis konta . . .	112
12.2 Kalkulačka ČSSZ	113
12.3 III. pilíř – DPS vs. DIP	113
12.4 Pravidla státního příspěvku (od 2024)	115
12.5 Příspěvek zaměstnavatele	115
12.6 Jak vybrat mezi DPS a DIP	116
12.7 Co podle věku	116
12.8 Předčasný, řádný, nebo odložený důchod?	117
12.9 Občanský tlak, nikoliv jen osobní spoření	117
12.10 Užitečné odkazy	118
Zdroje	118
Glosář	120
Rejstřík	155
Seznam faktů a údajů	159
Demografie	159
Důchodový věk	159
III. pilíř	160
Mezinárodní srovnání	160
OSVČ	161
Parametry 2026	161
Stav systému	162
Udržitelnost	162
Použité zdroje	163

Jak tyto texty vznikají

Mám doktorát z chemie a léta jsem se v ní věnoval výzkumu. Poslední čtvrtstoletí ale pracuji především na pomezí textů a strukturovaných dat. Ještě před nástupem jazykových modelů jsem podobné projekty stavěl ručně. Vedl jsem tým, který převedl IUPAC Gold Book — mezinárodní slovník chemické terminologie — do strukturovaného formátu XML. Založil jsem <https://zvon.org>, jeden z prvních referenčních webů o technologiích XML, který přes deset let patřil ve svém oboru k nejnavštěvovanějším na světě. Na pražské VŠCHT jsem pak vybudoval Laboratoř informatiky a chemie.

Pod doménou mila.guide dnes udržuji několik dalších projektů v podobném duchu: nezávislý zpravodajský portál o městě, kde žiji (slany.mila.guide), archiv pětadvaceti let historie mé běžecké komunity (mkk.mila.guide) a hloubkové analýzy zákonů aktuálně projednávaných v parlamentu (zakon.mila.guide). Právě tam se snažím vynášet na povrch podstatu, která jinak zůstává skrytá v nepřehledných paragrafech, pozměňovacích návrzích a roztroušených veřejných vyjádřeních.

To, co dřív zabíralo roky, dnes s pomocí umělé inteligence často zvládnou za měsíce, týdny, dny — někdy i za pouhé hodiny. Podstata práce se ale nezměnila: vzít rozsáhlé, roztroušené a obtížně dostupné poznání a převést je do podoby, které člověk skutečně porozumí. Vede mě k tomu i frustrace, kterou důvěrně znám z politiky — místní i celostátní — a z médií: zásadní rozhodnutí příliš často padají jen na základě povrchních dojmů. Občanský kompas je můj další pokus postavit se této povrchnosti.

Tyto texty nejsou ani čistě mým dílem, ani čistě dílem umělé inteligence. Hotové věty do textového editoru nevkládám přímo — i mé vlastní formulace se do něj dostávají prostřednictvím umělé inteligence. To ale neznamená, že bych jí přenechal rozhodování o obsahu.

Každý průvodce vzniká v dialogu mezi mnou a několika nejlepšími jazykovými modely současnosti. Modely si navzájem oponují, opravují se a nabízejí různé varianty; já určuji směr, zadávám úpravy a posuzuji, co projde do výsledného textu. Někdy jejich verzi ponechám beze změny, jindy přesně určím, co má text říci — výjimečně i slovo od slova. Umělá inteligence často navrhne a sama i doporučí variantu, která působí nejsilněji; konečné rozhodnutí, zda ji přijmu, upravím, nebo odmítnu, však zůstává na mně — stejně jako odpovědnost za výsledek.

Cesta od prvního nápadu k hotovému průvodci trvá zpravidla několik týdnů. Za tu dobu si s umělou inteligencí vyměním miliony slov: návrhy, varianty, námitky a opravy. Klíčová tvrzení ověřuji v primárních zdrojích, celý text opakovaně čtu, upravuji a vracím k dalšímu přepracování. Věcným chybám se přesto nelze vyhnout úplně — v textu této délky by nějaké přehlédl i sebepečlivější autor. Tento postup však jejich počet výrazně snižuje a zároveň umožňuje obsah průběžně aktualizovat tempem, které by samotný člověk jen stěží udržel.

Hledám tak hranici, kde mohu umělé inteligenci ponechat volnost a kde je nutný můj vlastní zásah. Je to vědomý experiment: pokus spojit silné stránky člověka a stroje v celek, který by žádný z nich sám vytvořit nedokázal.

Najdete-li v textu věcnou chybu, napište mi na kompas@mila.guide. Opravy zapracovávám co nejdříve a každý průvodce nese datum poslední revize.

Miloslav Nič

Úvod

Český důchodový systém patří k největším a nejdůležitějším částem veřejných financí v zemi. Podle Ministerstva financí vyplatila Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) v roce 2025 na dávkách důchodového pojištění přibližně **716 miliard korun**. Po započtení důchodů armády a bezpečnostních sborů dosáhly celkové výdaje státu na důchody zhruba **732 miliard korun**.

Tyto výdaje odpovídaly **téměř třetině výdajů státního rozpočtu**, zhruba 31 %, a přibližně **8,5 % hrubého domácího produktu (HDP)**, tedy celkové hodnoty ekonomiky vytvořené za rok. V příštích desetiletích bude na důchodový systém silně tláčit stárnutí populace, změny na trhu práce i politická rozhodnutí o jeho pravidlech.

Tento průvodce srozumitelně vysvětluje, jak český důchodový systém funguje. Popisuje výpočet důchodů z I. pilíře, tedy hlavního státního důchodového pojištění, z něhož se dnešní důchody platí převážně z dnešních odvodů. Věnuje se také dlouhodobým finančním a sociálním výzvám a ukazuje, jak se s podobným tlakem vyrovnávají jiné evropské země. Nejde o stranický text ani o individuální finanční poradenství. Cílem je dát čtenáři na jedno místo zákony, data a primární zdroje, aby si mohl sám vytvořit informovaný názor.

Stav k 29. červnu 2026

Průvodce zohledňuje reformní změny přijaté **zákonem č. 417/2024 Sb.** Tento zákon má dělenou účinnost, což znamená, že jeho jednotlivé části začínají platit v různých termínech. Některá ustanovení nabyla účinnosti už **19. 12. 2024**, tedy den po vyhlášení ve Sbírce zákonů. Další části nabývají účinnosti postupně od **1. 1. 2025** až do **1. 1. 2027**.

U nově přiznávaných starobních důchodů činí v roce 2026 sazba za každý rok pojištění **1,495 %** výpočtového základu, tedy částky odvozené od předchozích výdělků. Každý další rok tato sazba klesá o **0,005 procentního bodu** až na **1,45 %** u důchodů přiznaných od roku 2035. Zároveň se zvyšuje důchodový věk nad 65 let. **Hranice 67 let se bude týkat ročníků 1989 a mladších**, takže poprvé se v 67 letech půjde do penze v roce 2056.

Od **15. prosince 2025** je u moci vláda **hnutí ANO, SPD a Motoristů sobě**, která se opírá o **108 z 200** poslaneckých mandátů. Podle

veřejného materiálu Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), aktualizovaného 25. 3. 2026, jsou připravované změny rozděleny do dvou fází. Od **1. 1. 2027** má být upraven valorizační vzorec, tedy pravidlo pro zvyšování důchodů, a také motivace k práci v důchodovém věku. Od **1. 1. 2028** se počítá s opětovným zastropováním důchodového věku na **65 let** a s úpravami pravidel pro náročné profese. Konkrétní legislativní návrhy jsou v přípravě; průvodce budeme aktualizovat, jakmile budou předloženy Poslanecké sněmovně nebo dojde k jiným významným změnám.

Pro rychlé zorientování

Krátký souhrn všech kapitol pro rychlou orientaci. Plné znění s čísly, zákony, zdroji a podrobným výkladem najdete v hlavní části knihy.

Kap. 1. Proč to řešit právě teď

Podrobně viz str. 22

Český důchodový systém je důležité řešit právě teď, protože se v něm potkává několik tlaků najednou: stárnutí populace, postupné zavádění reformy z roku 2024 a nová vláda, která sice oznámila hlavní záměry, ale jejich konkrétní legislativní podobu zatím nepředložila. Změny v roce 2026 se proto netýkají jen dnešních důchodců. Dopadnou také na dnešní pracující, budoucí důchodce i na státní rozpočet.

Důchody jsou největší výdajová položka státního rozpočtu. V roce 2025 stát na *starobní, invalidní a pozůstalostní* důchody vynaložil přibližně **732 miliard Kč**, což odpovídá zhruba **8,5 % hrubého domácího produktu (HDP)** – tedy celkové hodnoty toho, co se v ČR za rok vyrobí a poskytne ve službách.¹²

1. **Ke konci roku 2025 evidovala Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) přibližně 2,83 mil. důchodců** a na jednoho důchodce připadalo řádově 1,9 plátce důchodového pojištění, lidí a institucí, z jejichž odvodů se důchody financují. Demografické projekce Českého statistického úřadu (ČSÚ) i unijní zpráva o stárnutí populace z roku 2024 ukazují, že poměr lidí ve věku 65 a více let k lidem ve věku 20 až 64 let poroste z **34,9 % v roce 2022** na vrchol kolem **55,8 % v roce 2059**. Tlak na systém bude výrazně stoupat, i když občas používaného průměru „jeden plátce na jednoho důchodce“ nedosáhne.¹³

2. **Reforma z roku 2024 se teprve zavádí.** U nově přiznávaných starobních důchodů činí v roce 2026 sazba za každý rok pojištění **1,495 %** výpočtového základu odvozeného od předchozích výdělků. Postupně klesá až na **1,45 %** u důchodů přiznaných od roku 2035. Zároveň se zvyšuje důchodový věk nad 65 let a **hranice 67 let se bude týkat lidí narozených po roce 1988**. U předčasných důchodů platí zpřísněná pravidla

a pro náročné profese platí nová pravidla pro dřívější odchod do penze.⁴⁵

3. **Po volbách v roce 2025 vládne koalice ANO, SPD a Motoristů sobě**, opírající se o **108 z 200** poslaneckých mandátů. V programovém prohlášení z 5. ledna 2026 vláda uvedla dva konkrétní důchodové závazky: **zastropování důchodového věku na 65 letech** a **návrat ke spravedlivější valorizační formuli**, tedy pravidlu pro zvyšování důchodů. Ta má zohledňovat životní náklady důchodců a zahrnovat polovinu reálného růstu mezd. Konkrétní legislativní návrhy ale k polovině roku 2026 vláda do Poslanecké sněmovny nepředložila.⁶
4. **Saldo důchodového systému**, tedy rozdíl mezi jeho příjmy a výdaji, se podle projekce Národní rozpočtové rady (NRR) z roku 2025 začne po roce 2040 zhoršovat. Při zachování přijatých reforem má schodek vrcholit kolem roku 2061 přibližně na **1,5 % HDP ročně**. Pokud by se reformy z let 2023 a 2024 zrušily, propad by dosáhl téměř **4 % HDP**, a přibližně trojnásobné zvýšení nese závažná rozpočtová rizika.⁷

Tip

Důchodový systém v Česku je *průběžný*. Odvody dnešních pracujících se rovnou vyplácejí dnešním důchodcům. Neexistuje žádná hromada peněz na jednom účtu, ze které by se důchody dlouhodobě braly. Právě proto je systém tak citlivý na demografii. Když pracujících ubývá a důchodců přibývá, musí se změnit některá část rovnice: buď se zvýší odvody, sníží relativní výše důchodů, prodlouží doba práce, nebo nastane kombinace těchto kroků. Pokud politici nenajdou k takovému kroku odvalu, systém přestane být udržitelným.

Kap. 2. Jak český důchodový systém funguje

Podrobně viz str. 27

Český důchodový systém stojí hlavně na prvním pilíři, tedy na průběžném státním důchodovém pojištění. Spravuje ho Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ). „Průběžný“ znamená, že odvody dnešních pracujících se rovnou používají na výplatu dnešních důchodů.

Účast v systému je povinná pro zaměstnance a pro osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), pokud splní podmínky stanovené zákonem. U velmi nízkých příjmů a u vedlejší samostatné činnosti

pod rozhodnou částkou povinnost platit pojistné nevzniká. V důchodu pak lidé z tohoto systému dostávají měsíční dávku, jejíž výše se řídí zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.¹²

Kolik se odvádí

U běžného zaměstnance se na důchodové pojištění odvádí celkem 28 % z hrubé mzdy. Zaměstnavatel platí 21,5 % a zaměstnanec 6,5 %. OSVČ odvádějí pojistné samostatně ze svého vyměřovacího základu.³

Jak se počítá důchod

Starobní důchod se skládá ze dvou částí. První je základní výměra, která je stejná pro všechny a v roce 2026 činí 4 900 Kč měsíčně. Druhou je procentní výměra, která závisí hlavně na předchozích výdělcích a délce pojištění.

U důchodů přiznaných v roce 2026 činí sazba za každý rok pojištění 1,495 % výpočtového základu. Tato sazba postupně klesá až na 1,45 % u důchodů přiznaných od roku 2035.

Od 1. 1. 2026 navíc platí nová minimální výše starobního důchodu. Celkem odpovídá 20 % průměrné mzdy, dnes přibližně 9 800 Kč měsíčně. Skládá se ze základní výměry 4 900 Kč a minimální procentní výměry 4 900 Kč.²⁴

Důchodový věk

Důchodový věk se dnes u většiny lidí pohybuje kolem 65 let. Reforma z roku 2024 ho podle platného zákona postupně zvyšuje až na 67 let u lidí narozených po roce 1988. Přechod probíhá pozvolna, vždy o jeden měsíc podle ročníku narození.

Ženy mají přechodně nižší důchodový věk podle počtu vychovaných dětí. Tento rozdíl se ale postupně srovnává s věkem mužů.⁴

Valorizace

Valorizace znamená pravidelné zvyšování důchodů. Podle současných pravidel se důchody každoročně zvyšují o růst cen a o jednu třetinu reálného růstu mezd. Dříve se započítávala polovina reálného růstu mezd.⁵

Pokud růst cen během roku dosáhne zákonem stanovené hranice, nepoužije se už dřívější mimořádná valorizace. Místo ní se vyplácí dočasný přírůstek k důchodu. Ten platí jen do konce daného kalendářního roku a od 1. ledna následujícího roku zaniká.⁵

Tip

Průběžný systém znamená, že peníze, které dnes pracující odvedou, stát rovnou vyplatí současným důchodcům. Neexistuje žádný spořicí účet, ze kterého by se v budoucnu automaticky čerpalo. Systém funguje tehdy, když odvody stačí pokrývat výdaje. Proto má na důchody tak velký vliv poměr mezi počtem pracujících a počtem důchodců.

Kap. 3. OSVČ a důchody

Podrobně viz str. 36

V Česku podniká jako osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ), přibližně milion lidí. Patří mezi ně živnostníci, příslušníci svobodných povolání, malí zemědělci nebo umělci. Na rozdíl od zaměstnanců si sociální pojištění platí sami a z jinak počítaného základu. V důchodu se to projeví: kdo si celý život platí jen zákonné minimum, dostane často důchod jen lehce nad minimální hranicí – přestože během aktivní kariéry vydělával podstatně víc.¹

Hlavní činnost znamená, že podnikání je hlavním zdrojem příjmů. Do 30. 6. 2026 činí minimální měsíční záloha na sociální zabezpečení 5 720 Kč. Sazba je 29,2 % z vyměřovacího základu. Z toho 28 % připadá na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Toto minimum odpovídá minimálnímu vyměřovacímu základu ve výši 40 % průměrné mzdy.

Sněmovna 25. 3. 2026 schválila novelu vedenou jako sněmovní tisk 11. Senát ji 6. 5. 2026 zamítl, Sněmovna ale senátní veto přehlasovala a novela byla vyhlášena jako zákon č. 90/ 2026 Sb. Od 1. 7. 2026 tento zákon vrací minimum zpět na 35 % průměrné mzdy. Minimální vyměřovací základ tak klesá na 17 139 Kč a minimální záloha na 5 005 Kč. Přeplatek za leden až červen 2026 se OSVČ vrátí, nebo se započítá do pojistného za rok 2026.⁴⁶

Vedlejší činnost se týká OSVČ, která má zároveň zaměstnání, je v důchodu, na rodičovské a podobně. Sociální pojištění nemusí platit vůbec, pokud její zisk nepřekročí takzvanou rozhodnou částku. V roce 2026 jde přesně o 117 521 Kč ročně, čili o 2,4násobek měsíční průměrné mzdy. Po překročení této hranice vzniká povinná účast na pojištění, vedlejší činnost má ale vlastní nižší minimum než činnost hlavní.

Důchod OSVČ s minimem: dnes odcházející OSVČ s dlouhodobě placeným minimem (do 2023 jen 25 % průměrné mzdy) pobírají po 40 letech podnikání orientačně **9 800–11 000 Kč měsíčně** – těsně nad minimálním starobním důchodem 9 800 Kč platným od 1. 1. 2026.

Pro budoucí generace OSVČ záleží minimum na politickém vývoji: konsolidační balíček ho zvyšoval ke 40 % průměrné mzdy, zákon č. 90/ 2026 Sb. ho ale od 1. 7. 2026 vrací na 35 %. Při placení tohoto minima by důchod podle redukčních hranic roku 2026 skončil jen mírně nad minimálním důchodem a výrazně pod úrovní odpovídající reálným výdělkům. Přesná částka záleží na délce pojištění, evidovaných vyměřovacích základech a roku přiznání.⁵

Řešení má několik podob. Běžná OSVČ si může zvolit vyšší vyměřovací základ podle zákona č. 589/ 1992 Sb. o pojistném. U období, kdy nebyla pojištěna, může navíc využít dobrovolnou účast podle § 6 zákona č. 155/ 1995 Sb. Samostatnou možností je doplňkové penzijní spoření ve III. pilíři nebo dlouhodobý investiční produkt.

Upozornění

Běžný omyl zní: „Když platím zdravotní pojištění, jsem automaticky v důchodovém pojištění.“ Není to pravda. Zdravotní a důchodové pojištění jsou dvě různé věci. OSVČ, která má dlouhá období bez důchodového pojištění – například při vedlejší činnosti pod rozhodnou částkou – nemá za tyto roky zápočet. V důchodu to potom pociť.

Kap. 4. Invalidní, pozůstalostní a další důchody

Podrobně viz str. 40

Důchod není jen pro toho, kdo se dožije 67. narozenin. Český systém počítá i se situacemi, kdy člověk kvůli dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu nemůže pracovat naplno, přijde o partnera nebo rodiče, případně chce odejít do důchodu dříve. Kdo má dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav a ten mu výrazně omezuje pracovní schopnost, může mít při splnění potřebné doby pojištění nárok na **invalidní důchod**. Když člověku zemře partner nebo rodič, může dostat **pozůstalostní důchod**, tedy vdovský, vdovecký nebo sirotčí. Vlastní pravidla má také **předčasný důchod**. Zpřísnění z října 2023 podle zákona 270/ 2023 Sb. ho výrazně omezilo.¹²

Invalidní důchod pobírá v Česku 415–420 tisíc lidí. Invalidní důchod má tři stupně podle toho, o kolik procent člověku klesla pracovní schopnost. U I. stupně jde o pokles o 35–49 %, u II. stupně o 50–69 % a u III. stupně o 70 % a více. Invaliditu posuzuje posudkový lékař Institutu posuzování zdravotního stavu (IPZS), a o samotném důchodu rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ).¹

Pozůstalostních důchodů – vdovských, vdoveckých a sirotčích – se vyplácí zhruba 640 tisíc. Údaj se vztahuje k roku 2025 a velká část

z nich se vyplácí souběžně s vlastním starobním důchodem. Trvale se pozůstalostní důchod vyplácí jen při splnění dalších podmínek, například podle věku, invalidity nebo péče o dítě. V ostatních případech náleží po dobu jednoho roku od úmrtí partnera.²

Pravidla pro **předčasný důchod** zpřísnil od října 2023 zákon 270/2023 Sb. Nově je potřeba 40 let pojištění místo dřívějších 35 let, tato podmínka ale začala platit až 1. 10. 2024. Do předčasného důchodu lze odejít nejvýše 3 roky před řádným důchodovým věkem, zatímco dříve to bylo až 5 let. Krácení předčasného důchodu je trvalé.

Mezery v pojištění znamenají, že se dané období nezapočítá do důchodu. Výsledkem pak může být nižší důchod. Typicky jde o studium po roce 2010, neevidovanou nezaměstnanost nebo pobyt v zahraničí bez koordinační dohody.

Kap. 5. Historie: od Bismarcka k zákonu 155/1995

Podrobně viz str. 49

Důchodové pojištění má v českých zemích delší historii než samostatný stát. V 80. letech 19. století zavedlo Německo pod vedením kancléře **Otty von Bismarcka** první moderní státní systém starobního a invalidního pojištění. Rakousko-Uhersko se tímto Bismarckovým modelem inspirovalo jen částečně a se zpožděním. Pojištění zavedlo jen pro vybrané profesní skupiny, například horníky, železničáře a státní úředníky; od roku 1907 také pro soukromé úředníky. Plošné pojištění dělníků v Předlitavsku, tedy v rakouské části monarchie, ale zavedeno nebylo.

Masarykova republika v roce 1924 poprvé přijala komplexní zákon, který se vztahoval na všechny zaměstnance. Po roce 1948 systém zestátnilo a postupně proměnilo několik navazujících socialistických zákonů. Dnešní systém stojí na zákonu č. **155/1995 Sb.**, který platí dodnes, i když byl opakovaně a místy významně novelizován.¹²³

Období	Klíčový dokument	Co přinesl
1889 (Německo)	Bismarckův zákon o invalidním a starobním pojištění	První moderní důchodové pojištění v Evropě
1906–1907 (Předlitavsko)	Zákon č. 1/1907 ř. z. o penzijním pojištění soukromých úředníků	Rozšíření penzijního pojištění na soukromé a některé veřejné zaměstnance. Horníci byli pojištěni už dříve v bratrských pokladnách, německy <i>Bruderladen</i> .

Období	Klíčový dokument	Co přinesl
1924 (ČSR)	Zákon č. 221/1924 Sb.	První komplexní československé pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří
1948	Zákon č. 99/1948 Sb. o národním pojištění	Sjednocení systému, jeho zestátnění a vliv sovětského modelu
1956–1988	Zákony č. 55/1956 Sb., 101/1964 Sb., 121/1975 Sb. a 100/1988 Sb.	Série reforem, preferenční kategorie profesí a pozdější stagnace systému
1995	Zákon č. 155/1995 Sb.	Základ dnešního systému: dvousložkový výpočet, redukční hranice a postupné zvyšování věku odchodu do důchodu

Tip

Důchodový systém není věčný ani „přirozený“. Je to historická konstrukce, která vznikala jako odpověď na sociální a politické poměry své doby. Když si uvědomíme, že český I. pilíř, tedy základní státní část důchodového systému, je v podstatě upravený systém podle zákona z roku 1995 – a že stále stojí na principu povinného sociálního pojištění, jehož základy v Evropě položil Bismarck v roce 1889 – snáze pochopíme, proč se dnešní reformy rodí tak obtížně.

Kap. 6. Reformy 2004 → 2024

Podrobně viz str. 56

„Důchodová reforma“ je v Česku výraz, který se používá už více než 20 let. Expertní komise ji opakovaně navrhovaly a parlamenty ji odkládaly. Jedna reforma na krátkou dobu prošla, ale rychle skončila. Další teď postupně vstupuje v platnost.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, však dál stojí na stejném základu. Dosavadní reformy **neměnily filozofii** systému, ale pouze jeho parametry – například věk odchodu do důchodu nebo způsob výpočtu důchodu.¹

Rok	Událost	Co z toho zbylo
2004–2005	1. Bezděková komise, tedy expertní komise k důchodové reformě	Doporučení pro debatu, žádná okamžitá legislativa
2010	2. Bezděková komise, označovaná jako PES (Poradní expertní sbor)	Podklad pro II. pilíř v roce 2011
2011	Zákon č. 426/2011 Sb. (II. pilíř) a č. 427/2011 Sb. (doplňkové penzijní spoření, DPS)	II. pilíř byl zrušen; DPS funguje dodnes
2013–2015	II. pilíř, tedy dobrovolná fondová část důchodového systému	Zrušen zákonem č. 376/2015 Sb.; měl přibližně 85 tisíc účastníků
2014–2017	Odborná komise pro důchodovou reformu (Martin Potůček, za ministryně Michaely Marksové)	Podklad pro debatu; část návrhů se promítla do pozdějších dílčích zákonů
2017	Strop důchodového věku na 65 letech	Reforma z roku 2024 ho znovu otevřela a zvýšila na 67 let
2023	Zákon č. 270/2023 Sb., který upravil valorizace	Platí: inflace + 1/3 reálného růstu mezd
2023	Zákon č. 323/2021 Sb., ve znění zákona č. 455/2022 Sb., který zavedl výchovné	500 Kč za každé vychované dítě k procentní výměře důchodu
2024	Zákon č. 417/2024 Sb., hlavní důchodová reforma	Důchodový věk 67 let u ročníků 1989 a pozdějších, zápočet postupně na 1,45 %, pravidla pro náročné profese

Tip

Z „tvrdých“ reforem, o kterých mluvily expertní komise, se zatím podařilo prosadit hlavně parametrické změny. To znamená úpravy pravidel uvnitř stávajícího systému, především posouvání důchodového věku a změny zápočtu – tedy toho, jak se výdělků promítají do výše důchodu. Systémové změny, například II. pilíř, povinná fondová složka nebo navázání důchodového věku na

očekávanou délku života, byly buď odmítnuty, nebo se v politické debatě znovu a znovu odkládají.

Kap. 7. Kolik to stojí: rozpočet, HDP, projekce

Podrobně viz str. 65

Výdaje na důchody jsou největší položkou státního rozpočtu. V roce 2025 na ně šlo **732 miliard korun**, tedy zhruba každá třetí koruna ze státních výdajů. Tato částka odpovídá **8,5 %** hrubého domácího produktu (HDP), který vyjadřuje celkovou hodnotu zboží a služeb vytvořených v ekonomice. Stát tak na důchody vydal **více než čtyřnásobek** částky určené na obranu. V rámci státního rozpočtu šlo zároveň o vyšší částku, než kolik činily výdaje na školství a přímé výdaje státu na zdravotnictví dohromady.¹²

Výdaje na důchody (2025)

≈ **732** mld. Kč (≈ 8,5 % HDP)

Zdroj: MF ČR – Státní závěrečný účet 2025

Počet starobních důchodců

≈ **2,35** mil. osob (celkem ≈ 2,83 mil. všech důchodců)

Zdroj: ČSSZ k 31. 12. 2025

Počet seniorů (65+) na 100 lidí ve věku 20–64 let

≈ **34,9** v roce 2022 → vrchol ≈ 55,8 v roce 2059

Zdroj: EU Ageing Report 2024, definice 65+ / 20–64; ČSÚ projekce

Upozornění

Podle evropské projekce EU Ageing Report 2024 by bez reformy výdaje na důchody rostly z 8,7 % hrubého domácího produktu (HDP) ve výchozím roce 2022 až k vrcholu **přes 11 % HDP kolem roku 2058**.

Reforma z roku 2024, tedy zákon č. 417/ 2024 Sb., podle navazujících analýzy Národní rozpočtové rady (NRR) zlepšuje hlavně **saldo**

důchodového systému – rozdíl mezi jeho příjmy a výdaji. Mís-to hrozícího schodku -4% HDP by se saldo mělo kolem roku 2060 dostat na udržitelnějších $-1,5\%$ HDP. I poté ale systém zůstává **v dlouhodobém deficitu**.

Jednoduše řečeno: dnešní ekonomicky aktivní lidé ze svých odvodů platí důchody svým rodičům. Pokud bude za 30 let plátců méně a důchodců více, bude se stejný objem peněz dělit mezi větší počet lidí. Bez dalších změn by proto bylo nutné důchody snížit, odvody zvýšit, nebo by si stát musel více půjčovat.

Kap. 8. Přiměřenost, spravedlnost a kdo propadá sítím

Podrobně viz str. 75

Kapitola 7 ukázala, že důchodový systém je drahý a v budoucnu bude ještě dražší. To ale není celý obraz. Vedle otázky, zda na něj stát bude mít dost peněz, stojí druhá, stejně důležitá: zda důchod stačí lidem, kteří z něj žijí. Odpovědi se výrazně liší podle toho, koho se ptáme.¹⁴

Průměrný starobní důchod (leden 2026)

≈ 21 840 Kč/měs. (po lednové valorizaci)

Zdroj: MPSV/ČSSZ

Minimální starobní důchod (2026)

9 800 Kč/měs. (4 900 základní výměra + min. 4 900 procentní výměra;
20 % průměrné mzdy)

Zdroj: zákon 417/2024 Sb.

Rozdíl v důchodech mužů a žen (2024)

≈ 10 % průměrný důchod žen je o 10 % nižší

Zdroj: OECD Pensions at a Glance 2025

Senioři 65+ ohrožení chudobou (2025)

≈ 9,2 % (u žen 65+ ≈ 12,1 %, u mužů ≈ 5,1 %)

Zdroj: Eurostat ilc_peps01n (SILC 2025)

Upozornění

Průměrný důchod zakrývá velké rozdíly mezi lidmi. Starobní důchod vyplácený samostatně, bez souběhu s vdovským nebo vdoveckým důchodem, pobírá v ČR 1,79 milionu lidí. Rozdíl mezi nižší a vyšší částí této skupiny přesahuje 10 000 Kč měsíčně. Desetina lidí má méně než 15 584 Kč, zatímco desetina pobírá více než 25 654 Kč. Pod 10 000 Kč měsíčně se dostává jen 34 600 lidí, tedy necelá 2% důchodců. Právě tito lidé jsou však zvlášť zranitelní vůči každému zdražení bydlení, energií a léků.³

Český důchodový systém stojí na třech principech. Prvním je zásluhovost: kdo během života odváděl více, má dostat vyšší důchod. Druhým je solidarita. Ta pomocí redukčních hranic zvýhodňuje lidi s nižšími příjmy. Redukční hranice jsou pravidla, podle nichž se vyšší příjmy započítávají do výpočtu důchodu jen částečně. Třetím principem je minimální ochrana v podobě zákonného minimálního důchodu.

Žádný z těchto principů nefunguje dokonale. Právě proto vzniká řada situací, kdy „průměrná čísla“ neříkají celou pravdu.

Kap. 9. Rizika a scénáře

Podrobně viz str. 83

Důchodový systém čelí několika rizikům, která se mohou projevit současně. Demografické riziko, dané změnou věkové skladby obyvatel, je poměrně jisté: víme, že po roce 2030 začne do penze odcházet početná generace. Ekonomická, politická a inflační rizika jsou nejistější. Mohou stav systému zhoršit, ale za určitých okolností ho mohou i zlepšit.

Udržitelnost důchodového systému v dlouhém horizontu (s vrcholem tlaku kolem roku 2060) lze shrnout do tří scénářů. Ty vycházejí ze základního a citlivostních scénářů Národní rozpočtové rady (NRR), která dlouhodobě sleduje stav veřejných financí. Tabulka u základního scénáře navíc ukazuje srovnání s variantou bez reformy z roku 2024.¹

Scénář	Deficit ve vrcholu, kolem 2060 (v % HDP)	Co scénář drží
Optimistický	přibližně -1,0	Vyšší porodnost, větší migrace a zaměstnanost lidí nad 55 let blízka skandinávské úrovni. I tak by ale podle NRR příznivá demografie snížila deficit jen o 0,2 až 0,7 p.b. HDP.
Základní (s reformou z roku 2024)	přibližně -1,5	Střední předpoklady a plně zavedená reforma; deficit vrcholí kolem roku 2061.
Pesimistický	přibližně -2,0	Nižší porodnost, nulová migrace a stagnující produktivita. Reforma i zde drží deficit výrazně pod úrovní bez reformy.
Bez reformy (hypotetické srovnání)	přibližně -4,0	Stejné předpoklady, ale parametry z roku 2023 jako hypotetické srovnání. Reformy z let 2023 a 2024 přinášejí zhruba 2 p.b. HDP.

Upozornění

Rizika se nevejdou jen do tabulkových scénářů. Předvídatelnost pravidel a reálnou hodnotu důchodů mohou výrazně zhoršit také politické zásahy. Patří mezi ně například jednorázové zmrazení valorizací (pravidelné zvyšování důchodů), zrušení nebo omezení reformy či ústupky před volbami.

Historie let 1975–1988, kdy zpoždění valorizací vedlo k reálnému poklesu důchodů, i rok 2023, kdy byla mimořádná valorizace snížena zákonem č. 71/ 2023 Sb., ukazují, jak snadno se z „technického“ pravidla může stát politická páka.

Pro občana z toho plynou tři praktické závěry. **Za první**, spoléhat pouze na státní důchod je riskantní. I mírně pesimistický scénář totiž znamená nižší náhradový poměr: nižší důchod ve vztahu k předchozí mzdě.

Za druhé, délka pracovního života se pravděpodobně bude dál prodlužovat. **Za třetí**, reformy budou pokračovat a pravidla, která platí dnes, nemusejí platit za 20 let.

Kap. 10. Jak je to jinde v Evropě

Podrobně viz str. 92

Každá evropská země má důchodový systém nastavený trochu jinak. Všechny ale řeší stejnou otázku: jak zajistit důchody pro stárnoucí populaci a zároveň tím dlouhodobě neúnosně nezatížit veřejné finance. Česko na tom není hůř než většina sousedů, ale nepatří ani mezi země, které jsou na budoucí vývoj nejlépe připravené.

Mezinárodní žebříček Mercer CFA Global Pension Index 2025 hodnotí 52 důchodových systémů z celého světa. Česko ani Slovensko v něm zařazeny nejsou. Nejlépe si vedou Nizozemsko s 85,4 bodu, Island s 84,0 bodu, Dánsko s 82,3 bodu, Singapur s 80,8 bodu a Izrael s 80,3 bodu. Všechny těchto pět zemí patří do nejvyšší kategorie A.

Švédsko má 78,2 bodu a spadá do kategorie B+. Velká Británie s 72,2 bodu a Německo s 67,8 bodu patří do kategorie B. Polsko a Itálie mají shodně 57,0 bodu a Rakousko 54,5 bodu; všechny tři země jsou v kategorii C.¹²

Země	Typ systému	Co je specifické
Nizozemsko	1. pilíř je průběžně financovaný z aktuálních odvodů, tedy systém PAYG. Vedle něj funguje silný povinný 2. pilíř založený na příspěvkových účtech, tedy DC.	Reforma WTP z roku 2023 posouvá systém od slibovaných dávek k příspěvkovým účtům. Nizozemsko má také jeden z nejvyšších náhradových poměrů v EU.
Dánsko	Systém tvoří 1. pilíř, dánský doplňkový systém ATP a povinný 2. pilíř.	Od roku 2030 bude důchodový věk navázaný na očekávanou délku života.
Švédsko	NDC, tedy systém virtuálních individuálních účtů, a premium pension, fondová část důchodu spojená s individuálním spořením.	Systém obsahuje automatickou „brzdu“, která se spustí při finančních problémech.

Země	Typ systému	Co je specifické
Německo	Průběžně financovaný systém, tedy PAYG.	Rentenpaket 2025, schválený za Friedricha Merze v prosinci 2025, zahrnuje Haltelinie 48 % do roku 2031, Mütterrente III, Aktivrente a zrušení Anschlussverbotu. Generationenkapital z Rentenpaketu II, připraveného za Olafa Scholze v roce 2024, převzat nebyl.
Rakousko	Průběžně financovaný systém, tedy PAYG, šetřící a s vysokými odvody.	Náhradový poměr je přibližně 76 % a deficit se hradí z daní.
Velká Británie	Státní paušální důchod a automatické zapisování do pracovního penzijního spoření, často přes veřejně zřízený fond NEST.	Valorizace se řídí pravidlem „triple lock“, podle kterého se důchod zvyšuje podle nejvýhodnější ze stanovených veličin. Do spoření jsou lidé automaticky zapisováni od 22 let a účast mohou odmítnout.
Francie	Průběžně financovaný systém, tedy PAYG, který je složitý a zahrnuje přibližně 42 režimů.	Reforma z roku 2023 zvýšila důchodový věk z 62 na 64 let, postupně do roku 2030, a vyvolala bouřlivé protesty.
Itálie	NDC od roku 1995, tedy systém virtuálních individuálních účtů, v němž se důchod odvíjí od zaplacených příspěvků.	Itálie přešla z velkorysého průběžně financovaného systému PAYG. Dluh je spojený s minulými závazky.
Slovensko	Průběžně financovaný systém PAYG a 2. pilíř, tedy starobní důchodové spoření.	Od roku 2023 je důchodový věk automaticky navázaný na délku života a roste spolu s ní.
Polsko	NDC od roku 1999, OFE jako postupně utlumovaný 2. pilíř a dobrovolné formy spoření IKE, IKZE a PPK.	Reforma OFE proběhla v roce 2014. Návrh úplné likvidace OFE z let 2019–2021, který připravovala vláda PiS, neprošel, a OFE proto dál existují.

Tip

Evropa ukazuje, že na důchody neexistuje jedno univerzální řešení. Fungují různé modely: silný fondový pilíř v Nizozemsku a Dánsku, NDC ve Švédsku, Polsku a Itálii, tedy systém virtuálních individuálních účtů, čistý průběžně financovaný systém PAYG v Rakousku a Francii nebo automatické zapisování do penzijního spoření ve Velké Británii, Irsku a na Novém Zélandu. Česko patří k zemím, které se opírají hlavně o parametrické změny 1. pilíře a dobrovolné doplňkové spoření. Řada jiných evropských států má vedle toho i povinnou nebo téměř povinnou fondovou složku.

Kap. 11. Jaké reformní změny se diskutují pro ČR

Podrobně viz str. 104

Důchodová reforma z roku 2024 důchodový systém stabilizuje, ale neřeší ho definitivně. V odborné i politické debatě se objevuje zhruba **sedm typů návrhů**, které by mohly následovat jako další krok. Některé vycházejí ze zahraničních vzorů (Slovensko, Švédsko, Německo), jiné jsou čistě české, například úpravy III. pilíře (dobrovolného spoření na stáří) nebo pravidel pro OSVČ. Tato kapitola je *popisná*: nemá doporučovat jeden směr, ale ukázat, o čem se mluví a jaké argumenty se k jednotlivým návrhům uvádějí.¹²

Návrh	Co by to znamenalo	Hlavní nositelé debaty
Navázání důchodového věku na délku života	Důchodový věk by se automaticky zvyšoval podle délky života (jako na Slovensku a v Dánsku)	NERV, OECD, IDEA CERGE-EI
Automatické stabilizátory	Valorizace by se v krizi snížila automaticky (jako ve Švédsku)	NRR, akademici
Generationenkapital (německý model státního kapitálového fondu pro důchody)	Státní investiční fond pro důchody (navržený v Německu v roce 2024, neschválený)	Některé politické strany, odborná debata
Automatické zapojení do III. pilíře	Automatické zapojení zaměstnanců do DPS/DIP (jako ve Velké Británii)	APS ČR, MPSV

Návrh	Co by to znamenalo	Hlavní nositelé debaty
Konverze na NDC (virtuální individuální účty v průběžném systému)	Přechod z bodového systému na individuální virtuální účty	Akademická debata (VŠE, CERGE-EI)
Reforma OSVČ	Vyšší povinné minimum nebo procento z výnosu	MF, MPSV, ekonomové
Druhý pokus o fondový pilíř	Povinné spoření do investičních fondů nebo automatické spoření s možností odhlášení.	Menšinově v politice, akademici spíše opatrně

Tip

Žádný z těchto **reformních návrhů** není v roce 2026 součástí platného zákona. Většina je zatím ve fázi studií (NRR, NERV, IDEA) nebo stranických programových materiálů. Česká důchodová legislativa se ale v letech 2023–2025 už změnila několika závaznými novelami — zejména konsolidačním balíčkem **349/2023 Sb.** (OSVČ, základní výměra), pravidly valorizace **270/2023 Sb.**, zákonem o DIP **462/2023 Sb.**, velkou reformou **417/2024 Sb.** a zákonem **324/2025 Sb.** o povinném příspěvku zaměstnavatele na produkty spoření na stáří pro rizikové profese 3. kategorie (účinnost od 1. 1. 2026). Další systémové kroky závisí na politickém vývoji a stavu rozpočtu.

Kap. 12. Co s tím může dělat občan

Podrobně viz str. 112

Demografii ani politiku změnit nemůžete. Ovlivnit ale můžete **vlastní rezervy** a mít **přehled** o tom, jaký nárok na důchod vám vzniká. Pro většinu lidí v produktivním věku i před odchodem do důchodu mají smysl čtyři kroky:

Co si dnes ohlídat

- ☐ Zkontrolujte si na ePortálu ČSSZ **informativní výpis konta – přehled dob důchodového pojištění** (dříve informativní osobní list důchodového pojištění). Zjistíte, kolik let důchodového pojištění vám ČSSZ eviduje. (*jednorázově, opakovat každé 3–5 let, důležité*)

- ☐ Pokud nemáte doplňkové penzijní spoření ani dlouhodobý investiční produkt, založte si alespoň jeden z těchto účtů a posílejte na něj minimálně 1 700 Kč měsíčně. Tím dosáhnete na maximální státní příspěvek 340 Kč. *(doporučené)*
- ☐ Pokud jste OSVČ, zvažte vyšší vyměřovací základ než minimální. Nízké odvody znamenají nízký důchod. *(doporučené)*
- ☐ Sledujte svůj důchodový věk v kalkulačce ČSSZ, protože reforma 2024 ho mění. *(ročně, doporučené)*

Tip

Realisticky počítejte s tím, že státní důchod pokryje hlavně základní potřeby, jako je bydlení, jídlo a léky. Pokud si chcete i v důchodu udržet životní úroveň z pracovního života — například cestovat, podporovat vnoučata nebo chodit za kulturou — musíte si vytvářet vlastní rezervy. To platí zvláště pro mladší ročníky, u kterých reforma 2024 postupně nastavuje méně výhodné parametry výpočtu nově přiznávaných důchodů.

Proč to řešit právě teď

1.1 Co se v letech 2025–2026 mění

Poslanecká sněmovna schválila v roce 2024 důchodovou reformu, kterou prezident Petr Pavel podepsal 13. prosince 2024. Reforma byla vyhlášena ve Sbírce zákonů 18. 12. 2024 jako zákon č. 417/2024 Sb. a novelizuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.⁴

Reforma se nezavádí najednou. Zákon má dělenou účinnost: vybraná ustanovení platí už od 19. 12. 2024, hlavní část od 1. 1. 2025 a další změny nabíhají postupně až do roku 2027. Skupina 71 opozičních poslanců napadla reformu u Ústavního soudu. Ten však v nálezu **Pl. ÚS 11/25 ze dne 25. června 2025** návrh na zrušení zamítl a zvýšení důchodového věku i novou definici náročných prací uznal za souladné s ústavou.¹⁰

Pro rok 2026 jsou klíčové čtyři změny:

Oblast	Co se mění
Zápočet za rok pojištění	V roce 2026 činí 1,495 % výpočtového základu a postupně klesá až na 1,45 % od roku 2035.
Důchodový věk podle platného zákona	Postupně se zvyšuje až na 67 let.
Předčasný důchod s mírnějším krácením	Při 45 letech pojištění se uplatní poloviční krácení od 1. 1. 2026.
Minimální měsíční důchod	V roce 2026 činí přibližně 9 800 Kč.

U pravidel pro takzvané **náročné profese** je důležité rozlišovat dvě různé cesty. První se týká zaměstnanců zařazených do **4. rizikové kategorie** a vybraných profesí, konkrétně vymezených skupin hasičů, záchranářů a horníků. Tito lidé mohou odejít do důchodu až o 5 let dříve a bez krácení. Přesná délka závisí na počtu odpracovaných směn.

Druhá cesta se týká pracovníků zařazených do **3. kategorie** kvůli vybraným rizikovým faktorům: vibracím, zátěži chladem, zátěži teplem nebo dynamické fyzické zátěži velkých svalových skupin. Zaměstnavatelé jim od roku 2026 musí povinně přispívat **4 % vyměřovacího základu**, tedy částky rozhodné pro výpočet odvodů, do **třetího pilíře**. Třetí pilíř znamená soukromé penzijní spoření se státní podporou. Cílem je, aby si tito pracovníci mohli na dřívější odchod z práce našetřit. Pravidlo zavádí zákon č. 324/2025 Sb.⁵

1.2 Demografie mění možnosti, které má stát k dispozici

Nejsilnější dlouhodobý tlak na český důchodový systém nevychází z politického sporu, ale z demografie. Lidé v Česku žijí déle a rodí se méně dětí. Důsledek je jednoduchý: ubývá pracujících, kteří odvody platí, a přibývá důchodců, kteří důchod pobírají.

Ukazatel	2024	2040 (projekce)	2060 (projekce)
Poměr lidí ve věku 65 a více let k osobám ve věku 15–64 let	32 %	40 %	54 %
Podíl lidí ve věku 65 a více let na populaci	21 %	25 %	31 %

Poznámka ke jmenovateli: tabulka používá širší věkové pásmo 15–64 let, které běžně používají Český statistický úřad (ČSÚ) a Eurostat.³ Stručná verze textu i unijní Ageing Report 2024 pracují s pásmem 20–64 let.² V tomto užším vymezení jsou hodnoty o několik procentních bodů vyšší: z 34,9 % v roce 2022 mají vystoupat na vrchol kolem 55,8 % v roce 2059. Trend je ale v obou definicích stejný.

Příklad

Projekce ČSÚ a Evropské komise v Ageing Report 2024 se mohou v jednotlivých hodnotách lišit, ale základní trend ukazují stejně. Poměr mezi lidmi v produktivním a důchodovém věku se v Česku ve druhé polovině 21. století posune o desítky procentních bodů. Bez úprav systému to bude znamenat nižší důchody, výrazně vyšší daně, vyšší zadlužování, nebo kombinaci těchto možností.²³

1.3 Kolik stát dnes na důchody vyplácí

V roce 2025 vyplatila Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) na dávkách důchodového pojištění přibližně **716 miliard Kč**. Po započtení důchodů armády a bezpečnostních sborů činily celkové výdaje státu na důchody zhruba **732 miliard Kč**.¹

Pro představu: celý státní rozpočet na rok 2025 měl výdaje přibližně **2,37 bilionu Kč**. Důchody tedy představovaly **téměř třetinu státního rozpočtu**, zhruba 31 %, a přibližně **8,5 % hrubého domácího produktu (HDP)**.

V evropském srovnání podle dat Eurostatu za rok 2022 vydává Česko na důchody méně než některé jižní a středoevropské země. Itálie vynakládala na důchody 15,5 % HDP, Francie 14,7 % a Rakousko 14,2 %. Český trend je ale rostoucí.

Průměrný starobní důchod činil v lednu 2026 po valorizaci **21 839 Kč** měsíčně, meziročně o 668 Kč více.⁸ Minimální starobní důchod stoupl od 1. 1. 2026 z 5 430 Kč na **9 800 Kč** měsíčně. Nově má odpovídat **20 % průměrné mzdy**.⁹

Odvod na důchodové pojištění činí v roce 2026 u běžného zaměstnance **28 %** z hrubé mzdy. Zaměstnavatel platí **21,5 %** a zaměstnanec **6,5 %**. Jde o nejvyšší jednotlivou odvodovou položku v Česku.

1.4 Politický kontext po volbách 2025

V říjnu 2025 vyhrálo volby hnutí ANO a sestavilo koalici s SPD a hnutím Motoristé sobě. Koalice má dohromady **108 z 200** poslaneckých mandátů. Prezident Petr Pavel jmenoval Andreje Babiše premiérem **9. prosince 2025** a zbylé členy vlády na jeho návrh **15. prosince 2025**. Důvěru Poslanecké sněmovny získala vláda 15. 1. 2026 v poměru 108 : 91.

Programové prohlášení schválené **5. ledna 2026** obsahuje konkrétní důchodové závazky. Vláda v něm slibuje zastropování důchodového věku na 65 letech a návrat k valorizační formuli, tedy pravidlu pro zvyšování důchodů. Ta má zohlednit životní náklady důchodců a polovinu reálného růstu mezd.

Ministr práce Aleš Juchelka (ANO) v prvních měsících roku 2026 oznámil přípravu novely zákona o důchodovém pojištění s těmito úpravami. Podle aktuálních informací má první vlna novely, zaměřená na valorizace, motivaci k práci ve stáří a věkové bonusy k důchodu při dožití 80, 85, 90, 95 a 100 let, nabýt účinnosti od ledna 2027. Samotné zastropování důchodového věku na 65 letech bylo odloženo do druhé vlny společně s úpravou penzí pro náročné profese. Konkrétní legislativní návrh, který by měnil reformu č. 417/ 2024 Sb.

v těchto klíčových bodech, ale vláda k polovině roku 2026 Poslanecké sněmovně stále nepředložila.⁶

Upozornění

Ať už vláda zvolí jakoukoli cestu – revizi, doladění, nebo ponechání reformy v platnosti – jedna věc se nemění: na rozhodnutí je jen omezený čas. Čím déle se konkrétní kroky odkládají, tím výraznější zásahy mohou být potřeba později. Demografický tlak bude pokračovat bez ohledu na aktuální politická rozhodnutí i na to, kdo bude právě u moci.

1.5 Proč je to téma pro každého, ne jen pro současné důchodce

O důchodech se v Česku často mluví jako o sporu důchodců, kteří chtějí vyšší valorizaci a politiků, kteří se o její podobu přetahují. Ve skutečnosti je téma mnohem širší. Důchody se týkají nejméně čtyř skupin – a každé jinak.

Dnešní důchodci, zhruba 2,83 milionu osob, pocítí každou změnu valorizace a minimálního důchodu okamžitě ve své měsíční výplatě.

Pracující ve věku 50 a více let už většinou nemohou zásadně změnit své plány. Rozhodují se, zda odejít do řádného, nebo předčasného důchodu, a jak zvládnout poslední roky pracovní kariéry.

Pracujících ve věku 30–50 let se reforma z roku 2024 dotkne naplno. Týká se jich nižší zápočet odpracovaných let, vyšší věk odchodu do důchodu i přísnější pravidla pro předčasné důchody. Pokud se nebudou spoléhat jen na státní systém a začnou pracovat i se třetím pilířem, tedy soukromým penzijním spořením se státní podporou, mohou část dopadu zmírnit. Podle projekcí by jinak mohli mít nižší poměr důchodu k předchozí mzdě než dnešní důchodci.

Generace pod 30 let čelí největší nejistotě. Žádná vláda dnes nemůže závazně slíbit, jak budou důchody vypadat za 40 let. Tito lidé ale na důchodový systém odvádějí už od prvního zaměstnání.

Zdroje

- 1 (2024). ČSSZ – statistiky výplat a počtů důchodců. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/statistiky>

1.5 PROČ JE TO TÉMA PRO KAŽDÉHO, NE JEN PRO SOUČASNÉ DŮCHODCE

- 2 EUROPEAN COMMISSION, DG ECFIN. (2024). *EU 2024 Ageing Report – Czechia country fiche*. [k 2026-05-12]
https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/ee54a263-d496-44a3-9b3a-b5c48567c6dd_en
- 3 ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ – *projekce obyvatelstva ČR*. [k 2026-05-12]
<https://csu.gov.cz/population-estimates-structure-and-projection>
- 4 (2024). *Zákon č. 417/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění (reforma 2024)*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-417>
- 5 MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV – *Důchodová reforma: shrnutí hlavních změn*. [k 2026-05-12]
<https://www.mpsv.cz/duchodova-reforma>
- 6 (2026). *Programové prohlášení vlády ANO + SPD + Motoristé sobě (5. 1. 2026)*. [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/cz/vlada/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-224629/>
- 7 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). *Národní rozpočtová rada – Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpoctovarada.cz/ke-stazeni/zprava-nrr-o-dlouhodobu-udrizitelnosti-verejnych-financi-2025/>
- 8 MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. (2025). *MPSV – Důchody se v lednu opět navýší, průměrná starobní penze dosáhne 21 839 Kč*. [k 2026-05-12]
<https://www.mpsv.cz/duchody-se-v-lednu-opet-navysi-prumerna-starobni-penze-dosahne-21-839-korun-mesicne>
- 9 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *ČSSZ – Důchodová reforma (přehled změn včetně minimálního důchodu 2026)*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/duchodova-reforma>
- 10 ÚSTAVNÍ SOUD ČR. (2025). *Ústavní soud – Zvýšení důchodového věku a změny ve vymezení rizikové práce obstály před Ústavním soudem (nález Pl. ÚS 11/25 ze dne 25. 6. 2025)*. [k 2026-05-12]
<https://www.usoud.cz/aktualne/zvyseni-duchodoveho-veku-a-souvisejici-zmeny-ve-vymezeni-rizikove-prace-obstaly-pred-ustavnim-soudem>

Jak český důchodový systém funguje

2.1 Základní princip: průběžné financování

Český důchodový systém stojí hlavně na prvním pilíři, tedy na státním důchodovém pojištění. Je průběžné: pojistné, které dnes odvádějí pracující lidé, stát používá na výplatu současných důchodů. Často se pro něj používá i anglické označení pay-as-you-go (PAYG).¹

Nejde o osobní spořicí účet, na kterém by každému pracujícímu ležely jeho vlastní peníze na stáří. Právě tím se český první pilíř liší od *fondově financovaného* modelu, který používají například nizozemské nebo dánské penzijní fondy. V takovém modelu se peníze investují a budoucí penze se vyplácí z naspořeného majetku.

Český první pilíř funguje jinak. Stát vede záznamy o tom, kdo byl jak dlouho pojištěný a z jakých příjmů odváděl pojistné. Z těchto údajů se později vypočítá, zda má člověk na důchod nárok a jak vysoký důchod bude.

Zákonný rámec

Český důchodový systém má tři hlavní právní opory. Základním předpisem je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který platí od 1. ledna 1996 a od té doby prošel mnoha novelami. Určuje, kdo má na důchod nárok, jak se důchod počítá a za jakých podmínek se vyplácí.

Na něj navazuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení, který upravuje odvody. Dalším důležitým předpisem je zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Ten řeší správu systému a praktické postupy, například evidenci pojištění nebo vyřizování žádostí.

Důchodové pojištění spravuje Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ), která má sídlo v Praze.

2.2 Kdo odvádí, kolik a za koho

U běžného zaměstnance činí pojistné na důchodové pojištění celkem 28 % z vyměřovacího základu, tedy zjednodušeně z hrubé mzdy. Tato částka se dělí mezi zaměstnavatele a zaměstnance. Zaměstnavatel odvádí svou část za zaměstnance, zaměstnanci se jeho část strhává automaticky ze mzdy.³

Kdo platí	Sazba	Z čeho
Zaměstnavatel	21,5 %	ze zúčtovaných mezd svých zaměstnanců
Zaměstnanec	6,5 %	strhává se automaticky ze mzdy
OSVČ vykonávající hlavní činnost	28 %	z vyměřovacího základu, nejméně z 55 % zisku; u hlavní činnosti platí minimální měsíční vyměřovací základ stanovený pro daný rok
OSVČ vykonávající vedlejší činnost	28 %	platí jen při překročení takzvané rozhodné částky

Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) si pojistné platí samy. U hlavní činnosti musí dodržet minimální vyměřovací základ. U vedlejší činnosti jim povinnost platit důchodové pojištění vzniká až po překročení takzvané rozhodné částky, tedy hranice příjmů stanovené pro daný rok.

Vedle důchodového pojištění se odvádějí i další části sociálního pojištění. Zaměstnanec platí ještě 0,6 % na nemocenské pojištění. Zaměstnavatel u běžného zaměstnance odvádí kromě důchodového pojištění také 2,1 % na nemocenské pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Celkový odvod na sociální pojištění tak činí 7,1 % u zaměstnance a 24,8 % u běžného zaměstnavatele. Důchodové pojištění je z těchto položek největší.

Příklad

Zaměstnanec s hrubou mzdou 40 000 Kč měsíčně odvede ze své mzdy na důchodové pojištění 2 600 Kč. Zaměstnavatel za něj odvede dalších 8 600 Kč. Celkem tak do důchodového systému míří 11 200 Kč měsíčně, tedy 134 400 Kč ročně.

Za 40 let práce by při stejné mzdě a v dnešních cenách odpovídaly tyto odvody zhruba 5 milionům Kč. Pro srovnání: průměrný starobní důchod po lednové valorizaci v roce 2026 činí 21 839 Kč měsíčně, 261 000 Kč ročně. Pokud by člověk pobíral důchod 20 let, stát by mu za tu dobu vyplatil 5,2 milionu Kč.

Tento jednoduchý příklad ukazuje, že částky mohou na první pohled vycházet podobně. Platí to ale jen při zjednodušeném výpočtu a při stabilní demografii, tedy při stabilním poměru mezi počtem pracujících a počtem důchodců. Právě tento poměr se v Česku mění.

2.3 Jak se počítá důchod: dvě části a redukční hranice

Měsíční starobní důchod vyplácený z prvního pilíře se skládá ze dvou částí: základní výměry a procentní výměry. Základní výměra je stejná pro všechny. Procentní výměra se naopak odvíjí hlavně od předchozích výdělků a doby pojištění. Jejich součet tvoří výslednou měsíční částku důchodu.

2.3.1 Základní výměra

Základní výměra je pevná část důchodu, kterou dostávají všichni důchodci bez ohledu na to, kolik vydělávali během pracovního života. V roce 2026 činí 4 900 Kč měsíčně (10 % průměrné mzdy). Každý rok se upravuje podle zákonných pravidel.⁶

2.3.2 Procentní výměra

Procentní výměra je část důchodu, která odráží individuální pracovní historii. Záleží hlavně na době pojištění, tedy na tom, kolik let člověk pracoval nebo se mu započítala náhradní doba, například péče o dítě nebo evidence na úřadu práce. Důležitý je také výpočtový základ, který vychází z předchozích výdělků.

Před reformou činila sazba za každý rok pojištění 1,5 % výpočtového základu. Reforma z roku 2024 tuto sazbu postupně snižuje. U důchodů přiznaných v roce 2026 činí 1,495 % a dál klesá až na 1,45 % u důchodů přiznaných od roku 2035.⁴

Osobní vyměřovací základ (OVZ) je zjednodušeně průměr předchozích výdělků, ze kterých člověk odváděl pojistné, za takzvané rozhodné období. To se zpravidla počítá od roku následujícího po dosažení 18 let věku, nejdříve však od roku 1986, až do roku před přiznáním důchodu.

Starší výdělků se při výpočtu přepočítávají na úroveň dnešních mezd. Díky tomu se například mzda z 90. let nebere v původní

nominální částce, ale upraví se tak, aby odpovídala pozdější mzdové úrovni.

Výpočtový základ (VZ) vznikne z osobního vyměřovacího základu po uplatnění redukčních hranic. Redukční hranice určují, jak velká část příjmu se při výpočtu důchodu skutečně započítá. Čím je příjem vyšší, tím menší část z něj se do důchodu promítá.

U důchodů přiznaných v roce 2026 se do první redukční hranice, tedy do 21 546 Kč, započítává 99 % příjmu. Z části příjmu mezi první a druhou redukční hranicí, mezi 21 546 Kč a 195 868 Kč, se započítává 26 %. K příjmu nad druhou redukční hranicí, nad 195 868 Kč, se už při výpočtu důchodu nepřihlíží.

Reforma z roku 2024 zároveň postupně snižuje zápočet v první redukční hranici. V roce 2025 se do ní započítávalo 100 % příjmu, v roce 2026 už 99 % a u důchodů přiznaných od roku 2035 má zápočet klesnout až na 90 %.

Redukční hranice jsou důležité pro solidární složku: lidem s nižšími příjmy nahrazuje větší část jejich předchozí mzdy než lidem s vyššími příjmy.

Člověk s příjmem 60 000 Kč měsíčně proto nebude mít dvojnásobný důchod oproti člověku s příjmem 30 000 Kč, i když odváděl dvojnásobné pojistné.

Příklad

Představme si ženu, která má po 40 letech pojištění osobní vyměřovací základ 35 000 Kč měsíčně. Při výpočtu důchodu se ale tato částka nezapočítá celá. Nejprve se uplatní redukční hranice.

Do první redukční hranice, 21 546 Kč, se započítá 99 % příjmu. To odpovídá částce 21 331 Kč. Z části mezi 21 546 Kč a 35 000 Kč se započítá 26 %. Jde o rozdíl 13 454 Kč, z něhož se do výpočtu promítne 3 498 Kč. Výpočtový základ tak vychází přibližně na 24 829 Kč.

Procentní výměra se pak vypočítá jako 40 let pojištění $\times$ 1,495 % $\times$ 24 829 Kč. Výsledek je přibližně 14 850 Kč. Po přičtení základní výměry 4 900 Kč vychází celkový starobní důchod na 19 750 Kč měsíčně.

Stejný příklad lze orientačně přepočítat i podle konečných parametrů reformy: sazby 1,45 % a zápočtu 90 % do první redukční hranice. Při dnešních redukčních hranicích by důchod vyšel zhruba o 1 570 Kč měsíčně nižší. Jde ale jen o mechanický přepočet. Skutečný rozdíl u důchodů přiznávaných v roce 2035 bude záviset na platných valorizovaných redukčních hranicích.

2.4 Důchodový věk a jeho postupné zvyšování

Důchodový věk je věk, ve kterém člověku vzniká nárok na starobní důchod, pokud splnil i potřebnou dobu pojištění. V Česku se během posledních desetiletí postupně zvyšoval. Před reformou z roku 2024 platil strop 65 let, který byl nastaven zákonem v roce 2017.

Reforma z roku 2024 tento strop znovu otevřela. Podle platného zákona se důchodový věk bude postupně zvyšovat nad 65 let. Hranice 67 let se bude týkat lidí narozených po roce 1988. Prvním ročníkem, který při odchodu do důchodu skutečně dosáhne 67 let, bude ročník 1989, a to v roce 2056.

Zvyšování probíhá pozvolna, vždy o jeden měsíc za každý další ročník narození.⁴

Rok narození	Důchodový věk u mužů a bezdětných žen
1966	65 let a 1 měsíc
1970	65 let a 5 měsíců
1980	66 let a 3 měsíce
1989 a mladší	67 let

U žen historicky závisel důchodový věk také na počtu vychovaných dětí. Tento rozdíl se ale postupně srovnává s věkem mužů. U bezdětných žen se už důchodový věk v praxi vyrovnává mužům, zatímco u žen s více dětmi se srovnání dokončí později.

2.5 Valorizace: jak se důchody každoročně upravují

Inflace postupně snižuje kupní sílu peněz. Kdyby se důchody nezvyšovaly, za stejnou částku by si důchodci mohli rok od roku koupit méně. Proto stát důchody pravidelně valorizuje, tedy zvyšuje podle zákonného vzorce. Ten zohledňuje především růst cen a částečně také růst reálných mezd.

Pravidla valorizace se změnila zákonem č. 270/2023 Sb. v reakci na vysokou inflaci v roce 2022. Při pravidelné lednové valorizaci se dnes do důchodů promítá růst spotřebitelských cen za předchozí období v plné výši a k tomu jedna třetina reálného růstu mezd. Před touto změnou se započítávala polovina reálného růstu mezd.⁵

Při rychlém růstu cen během roku platí zvláštní pravidla. Pokud ceny od poslední valorizace vzrostou kumulativně o 5 %, stát zvýší důchody i mimo pravidelný lednový termín. Toto mimořádné zvýšení má dvě části.

První část se promítá trvale do procentní výměry důchodu, tedy do jeho zásluhové složky. U průměrného důchodu má pokrýt zhruba 30 % zdražení. Druhou část tvoří dočasný přírůstek k důchodu. Jde o pevnou částku odpovídající dalším přibližně 30 % zdražení, která se vyplácí jen do konce kalendářního roku a od 1. ledna následujícího roku zaniká.⁵

Dřívější mimořádná valorizace promítala celé zdražení do procentní výměry důchodů trvale. Nová úprava do ní promítá jen menší část a další část řeší dočasným přírůstkem. Díky tomu méně zatěžuje veřejné rozpočty v následujících letech.

Politici mohou pravidla valorizace změnit zákonem. V minulosti stát valorizaci dočasně omezil, například v letech 2013–2015, kdy se kvůli úsporám započítávala jen část růstu cen a mezd. V letech 2022–2023 naopak přišly mimořádné zásahy po inflačním šoku.

Tato možnost je dvojsečná. Umožňuje státu reagovat na mimořádnou situaci, ale zároveň vytváří prostor pro krátkodobá politická rozhodnutí, která mohou mít dlouhodobé rozpočtové dopady.

2.6 Výchovné: příplatek za výchovu dětí

Od ledna 2023 platí v Česku takzvané výchovné, tedy zvýšení starobního důchodu za vychované dítě. Zavedla ho novela zákona o důchodovém pojištění, konkrétně zákon č. 323/2021 Sb.¹¹

Výchovné náleží osobě, která o konkrétní dítě osobně pečovala v největším rozsahu. Zpravidla jde o péči alespoň 10 let do jeho zletilosti. Pokud se člověk ujal výchovy dítěte až po jeho osmém roce věku, stačí zpravidla alespoň 5 let péče. Za totéž dítě se výchovné přiznává jen jedné osobě – typicky matce, ale může jít i o otce nebo jiného vychovatele.

Původně se k důchodu připočítávala pevná částka 500 Kč měsíčně za každé vychované dítě. V roce 2025 se po valorizaci zvýšila na 503 Kč. Reforma z roku 2024 ale valorizaci výchovného zrušila a od 1. 1. 2026 částku znovu stanovila na 500 Kč.

Od 1. 1. 2027 se navíc mění způsob, jak se valorizují důchody s výchovným. Při valorizaci se od procentní výměry nejprve odečte výchovné ve výši 500 Kč za každé vychované dítě. Zbývající část důchodu se zvýší podle valorizačního vzorce a výchovné se poté přičte zpět ve stejné výši. V korunách tedy zůstane zachováno, ale protože se dál nebude zvyšovat, jeho reálná hodnota bude postupně klesat.⁷

Zákonný rámec

Výchovné se vztahuje i na starobní důchody přiznané před 1. 1. 2023. U mnoha žen Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) zvýšení provedla automaticky, protože měla potřebné údaje ve své evidenci. V ostatních případech bylo nutné podat žádost. Kdo splňuje podmínky a výchovné mu přiznáno nebylo, může se obrátit na ČSSZ a podat žádost dodatečně.

2.7 Další pilíře: dobrovolné spoření a zrušený druhý pilíř

Český důchodový systém se někdy popisuje jako třípilířový. V praxi je ale rozhodující hlavně první pilíř, tedy státní průběžné pojištění. Právě z něj se vyplácí většina důchodů.

Druhý pilíř, dobrovolné důchodové spoření, existoval jen krátce v letech 2013–2015 a poté byl zrušen. Podrobněji se mu věnuje kapitola 6.

Třetí pilíř funguje dál. Jde o dobrovolné soukromé spoření na stáří se státní podporou. Patří do něj hlavně doplňkové penzijní spoření a starší penzijní připojištění v transformovaných fondech.

Vedle toho od roku 2024 existuje také dlouhodobý investiční produkt (DIP). Ten rozšířil okruh daňově podporovaných produktů, které lze využít ke spoření na stáří.

Doplňkové penzijní spoření (DPS) upravuje zákon č. 427/ 2011 Sb. Nabízí ho 9 penzijních společností sdružených v Asociaci penzijních společností ČR. Stát k němu poskytuje příspěvek ve výši 20 % z měsíční úložky účastníka, nejvýše však 340 Kč měsíčně. Vedle toho lze využít také daňové úlevy.

Od ledna 2024 mohou lidé využívat dlouhodobý investiční produkt (DIP). Zavedl ho zákon č. 462/ 2023 Sb., který mimo jiné novelizoval zákon č. 256/ 2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu. DIP je volnější alternativa k tradičnímu penzijnímu spoření. Může zahrnovat například akcie, burzovně obchodované fondy (ETF), dluhopisy nebo spořicí účty. Nemá garantovaný výnos, ale dává větší svobodu ve výběru investic.

Třetí pilíř je v Česku rozšířený, jeho dopad na budoucí důchody ale závisí hlavně na tom, kolik si do něj lidé skutečně ukládají. Ministerstvo financí evidovalo k 30. 9. 2025 celkem 3,9 milionu účastníků třetího penzijního pilíře. Z toho bylo 2,12 milionu v doplňkovém penzijním spoření a 1,81 milionu ve starších transformovaných fondech penzijního připojištění.

Samotný počet účastníků proto ještě neříká, jak výrazně třetí pilíř lidem zlepší příjem ve stáří. Záleží na výši pravidelných úložek, délce spoření i zvoleném typu produktu. Typické měsíční úložky bývají nízké a účastníci se mezi sebou výrazně liší. Podrobnosti rozebírá kapitola 12 „Co s tím může dělat občan“. ¹⁰

2.8 Shrnutí

Tip

Český důchodový systém je průběžné státní pojištění se silnou solidární složkou. Peníze, které dnes odvádějí pracující, se používají na výplatu současných důchodů. Systém se financuje hlavně z důchodového pojištění, které u běžného zaměstnance odpovídá celkem 28 % z hrubé mzdy.

Výsledný důchod má dvě části. Základní výměra je stejná pro všechny. Procentní výměra se počítá z předchozích příjmů a doby pojištění. Solidární složka se projevuje hlavně přes redukční hranice: vyšší příjem se do důchodu nezapočítává celý, takže rozdíly v důchodech jsou menší než rozdíly ve mzdách.

Reforma z roku 2024 podle platného zákona postupně posouvá důchodový věk nad 65 let, až na 67 let u ročníků po roce 1988. Zároveň zpomaluje růst nově přiznávaných důchodů dvěma parametry: snižuje sazbu za rok pojištění z 1,5 % na 1,45 % u důchodů přiznaných od roku 2035 a snižuje zápočet osobního vyměřovacího základu do první redukční hranice ze 100 % v roce 2025 na 90 % v roce 2035.

Další pilíře jsou dobrovolné. Ve srovnání s prvním pilířem mají zatím menší význam, protože záleží hlavně na tom, kolik si do nich lidé skutečně ukládají.

Zdroje

- 1 PARLAMENT ČR. (1995). *Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- 2 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. ČSSZ – *Důchodové pojištění: základní informace*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/duchody-obecne-informace>
- 3 PARLAMENT ČR. (1992). *Zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589>

- 4 PARLAMENT ČR. (2024). *Zákon č. 417/ 2024 Sb. – reforma důchodového systému*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-417>
- 5 PARLAMENT ČR. (2023). *Zákon č. 270/ 2023 Sb. – pravidla valorizace důchodů*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-270>
- 6 MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV – Výpočet starobního důchodu*. [k 2026-05-12]
<https://www.mpsv.cz/starobni-uchody>
- 7 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2023). *ČSSZ – Výchovné (příplatek k důchodu za výchovu dětí)*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/web/cz/otazky-a-odpovedi-ke-zvyseni-starobniho-uchodu-za-vychovane-dite-tzv.-vychovnemu>
- 8 PARLAMENT ČR. (2011). *Zákon č. 427/ 2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-427>
- 9 PARLAMENT ČR. (2023). *Zákon č. 462/ 2023 Sb. – dlouhodobý investiční produkt (DIP)*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-462>
- 10 MINISTERSTVO FINANČÍ ČR. *MF ČR – Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a DPS (k 30. 9. 2025)*. [k 2026-06-15]
<https://mf.gov.cz/cs/financi-tch/soukromo-penzijni-systemy/111-p111r-doplukove-penzijni-sporeni-a-p/vyvoj-penzijniho-pripojisti/2025/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijniho-pripojisti-61976>
- 11 PARLAMENT ČR. (2021). *Zákon č. 323/ 2021 Sb. – novela zavádějící výchovné*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-323>

OSVČ a důchody

OSVČ platí odvody jinak než zaměstnanci – často jen v zákonném minimu. V důchodu se to ale projeví: i po 40 letech podnikání dostávají často jen částku lehce nad minimálním důchodem. Důležité je proto rozumět rozdílu mezi hlavní a vedlejší činností a vědět, co mohou OSVČ pro svůj budoucí důchod udělat.

3.1 OSVČ: jiný odvodový režim, jiný důchod

V Česku podniká jako osoba samostatně výdělečně činná, přibližně milion lidí. Patří mezi ně živnostníci, příslušníci svobodných povolání, malí zemědělci, umělci a další. Na rozdíl od zaměstnanců si sociální pojištění platí sami a z jinak počítaného základu.¹²

3.2 Hlavní a vedlejší činnost

Hlavní činnost se týká OSVČ, pro kterou je podnikání hlavním zdrojem příjmů. Taková OSVČ musí platit pojistné na sociální zabezpečení z vyměřovacího základu. Tento základ musel odpovídat nejméně 40 % průměrné mzdy. K lednu 2026 to znamenalo minimální vyměřovací základ 19 587 Kč měsíčně a tomu odpovídající minimální měsíční zálohu 5 720 Kč.

Sazba pojistného činí 29,2 %. Z toho 28 % připadá na důchodové pojištění a 1,2 % na příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Podíl průměrné mzdy, ze kterého se minimum pro OSVČ počítá, se postupně zvyšoval konsolidačním balíčkem: z 25 % do roku 2023 přes 30 % v roce 2024 a 35 % v roce 2025 až na cílových 40 % v roce 2026.

Návrh na zastavení tohoto náběhu, vedený jako sněmovní tisk 11, předložili Schillerová, Babiš, Okamura a další. Sněmovnou prošel ve 3. čtení 25. 3. 2026. Senát ho 6. 5. 2026 nejtěsnější většinou zamítl, Sněmovna však senátní veto přehlasovala a novela byla vyhlášena jako zákon č. 90/ 2026 Sb.

Od 1. 7. 2026 tento zákon vrací minimum zpět na 35 % průměrné mzdy. Minimální vyměřovací základ tak klesá z 19 587 Kč na 17 139 Kč a minimální záloha z 5 720 Kč na 5 005 Kč. Přeplatek za leden až červen 2026 se OSVČ vrátí na žádost, nebo se započítá do pojistného za rok 2026.¹⁴⁶

Vedlejší činnost se týká OSVČ, která má zároveň zaměstnanecký poměr, je v důchodu, na rodičovské a podobně. Sociální pojištění nemusí platit vůbec, pokud její zisk nepřekročí takzvanou rozhodnou částku. V roce 2026 jde přesně o 117 521 Kč ročně, tedy o 2,4násobek měsíční průměrné mzdy.

Po překročení této hranice vzniká povinná účast na důchodovém pojištění. Vedlejší činnost má ale vlastní nižší minimum než činnost hlavní: v roce 2026 činí minimální vyměřovací základ 5 387 Kč a minimální měsíční záloha 1 574 Kč.⁴

3.3 Proč OSVČ dostávají často nízký důchod

Mnoho OSVČ si platí jen minimum. V roce 2026 jde o 40 % průměrné mzdy, od 1. 7. 2026 ale znovu o 35 %. V dřívějších letech bylo minimum ještě nižší – do roku 2023 jen 25 % průměrné mzdy.

Krátkodobě to šetří peníze, protože nižší odvod znamená vyšší čistý měsíční příjem. V důchodu se to ale promítne do výpočtového základu, tedy do částky, ze které se důchod počítá.

Je třeba odlišit dvě situace. Dnes odcházející OSVČ, které většinu aktivní kariéry platily historické minimum ve výši 25 % průměrné mzdy, pobírají po 40 letech podnikání orientačně 9 800 až 11 000 Kč měsíčně. To je na úrovni minimálního starobního důchodu nebo jen lehce nad ním. Od 1. 1. 2026 činí tato absolutní podlaha 9 800 Kč, tedy dvojnásobek 10 % průměrné mzdy.⁵

U budoucích generací OSVČ bude minimum záležet na politickém vývoji. Konsolidační balíček ho zvyšoval ke 40 % průměrné mzdy, zákon č. 90/2026 Sb. ho ale od 1. 7. 2026 vrací na 35 %. I při placení tohoto minima po celou kariéru by modelový výpočet podle redukčních hranic roku 2026, tedy pravidel, která určují, jak se výdělků promítají do důchodu, skončil jen mírně nad minimálním důchodem.

První redukční hranice činí 21 546 Kč a započítává se z 99 %. Výsledný důchod by tak byl výrazně nižší než částka odpovídající reálným výdělkům.¹⁵

Na systémový rozměr tohoto problému dlouhodobě upozorňují ekonomové a sociologové. Patří mezi ně výzkumná organizace PAQ Research, sociolog Daniel Prokop a ekonomický institut IDEA při

CERGE-EI. Stasisice OSVČ s minimálními důchody mohou v budoucnu zvýšit tlak na státní rozpočet prostřednictvím sociálních dávek a vyvolat napětí mezi příjmovými skupinami.³

Upozornění

Kdo jako OSVČ dlouhodobě platí jen minimum, měl by počítat s tím, že jeho důchod nedosáhne ani poloviny příjmu z aktivního života. Takzvaný **náhradový poměr**, tedy poměr důchodu k předchozímu příjmu, bude velmi nízký. Rozdíl je možné zmírnit třemi cestami. První je placení vyššího vyměřovacího základu u běžného pojistného OSVČ podle zákona č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení. Druhou možností je u nepojištěných období dobrovolná účast podle § 6 zákona č. 155/1995 Sb. Třetí cestou je vlastní spoření v **DPS**, v doplňkovém penzijním spoření ve III. pilíři, nebo v **DIP**, v dlouhodobém investičním produktu, který je samostatným daňově podporovaným nástrojem. Detaily jsou v kap. 12.

3.4 Vyšší pojistné a dobrovolné důchodové pojištění podle § 6 zákona č. 155/1995 Sb.

OSVČ, která není v paušálním režimu, si může v rámci běžného pojistného platit vyšší vyměřovací základ, než je zákonné minimum. Vyměřovací základ se řídí zákonem č. 589/1992 Sb. o pojistném. Vyšší odvody mohou zvýšit budoucí důchod, protože každá koruna odvedená navíc se promítne do výpočtového základu a následně do procentní výměry důchodu, tedy do jeho zásluhové části.

OSVČ v paušálním režimu tuto možnost nemá. Její vyměřovací základ je pevně daný zvoleným pásmem. Pro období, kdy člověk neplatí pojištění vůbec – například při studiu po roce 2010, dlouhodobém pobytu v zahraničí nebo výkonu povolání bez účasti na pojištění – existuje samostatný institut dobrovolného důchodového pojištění podle § 6 zákona č. 155/1995 Sb.

Dobrovolné důchodové pojištění lze platit hlavně do budoucna. Zpětně je to možné jen v zákonem vymezených případech a limitech. Minimální měsíční pojistné dobrovolně účastné osoby činí v roce 2026 3 428 Kč. Přihláška se podává u okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ) příslušné podle místa bydliště.

Tip

Každá OSVČ by si měla průběžně, alespoň jednou za 3 až 5 let, kontrolovat evidované doby a vyměřovací základy. Od 1. 1. 2026 Česká správa sociálního zabezpečení přešla na elektronický kanál. Slouží k tomu zejména **Informativní výpis konta**, zobrazující přehled dob důchodového pojištění, v ePortálu ČSSZ. Tento elektronický přehled navazuje na dřívější listinný Informativní osobní list důchodového pojištění (IOLDP). Další pomůckou je **IDA**, Informativní důchodová aplikace, která z evidovaných dat spočítá orientační výši budoucího důchodu. Jde o nejjednodušší způsob, jak zjistit, zda si OSVČ platí dost, nebo zda směřuje k minimálnímu důchodu. Viz kap. 12.

Zdroje

- 1 MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. (2026). *Sociální pojištění v roce 2026*. [k 2026-05-12]
<https://mpsv.gov.cz/socialni-pojisteni>
- 2 PARLAMENT ČR. (1995). *Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění – § 6 (dobrovolné důchodové pojištění), ve znění pozdějších předpisů*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- 3 VILÍM, P., PROKOP, D., PERTOLD, F., HROMÁDKOVÁ, E., ŠOLTÉS, M. – PAQ RESEARCH & IDEA PŘI CERGE-EI. (2025). *Pausály i čtyřikrát vyšší než skutečné náklady. Reforma daně ní OSVČ by omezila švarcsystém a ulevila nízkopříjmovým*. [k 2026-05-12]
<https://www.paqresearch.cz/post/pausaly-i-ctyrikrat-vyssi-nez-naklady-reforma-daneni-osvc/>
- 4 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *Důchodové pojištění OSVČ*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/duchodove-pojisteni-osvc>
- 5 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *Důchodová reforma – parametry 2026 (minimální starobní důchod, redukční hranice)*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/duchodova-reforma>
- 6 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *Informace pro OSVČ o změně pojistného na důchodové pojištění od 1. 7. 2026 (zákon č. 90/2026 Sb.)*. [k 2026-06-15]

<https://www.cssz.gov.cz/web/cz/-/informace-pro-osvc-o-zmene-pojistneho-na-duchodove-pojisteni-od-1-7-2026>

Invalidní, pozůstalostní a další důchody

4.1 Invalidní důchod: tři stupně, jiný výpočet, jiné podmínky

Invalidní důchod upravují § 38–44 zákona č. 155/1995 Sb. Nárok může vzniknout člověku, kterému kvůli dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu klesla schopnost pracovat alespoň o 35 %. Podle míry tohoto poklesu se rozlišují tři stupně invalidity a každý z nich vede k jiné výši důchodu.¹³

Stupeň	Pokles pracovní schopnosti	Procentní výměra
I. stupeň	35–49 %	1/3 sazby III. stupně, tedy přibližně 0,50 % výpočtového základu za každý rok pojištění v roce 2026
II. stupeň	50–69 %	1/2 sazby III. stupně, tedy přibližně 0,75 % výpočtového základu za každý rok pojištění v roce 2026
III. stupeň	70 % a více	1,495 % výpočtového základu za každý rok pojištění u důchodů přiznaných v roce 2026; sazba je stejná jako u starobního důchodu

Základní výměra, tedy pevná část důchodu, je stejná jako u starobního důchodu a v roce 2026 činí 4 900 Kč. Skutečnou výši invalidního důchodu tvoří základní výměra a procentní výměra. U invalidního důchodu se do výpočtu započítává také doba, která by člověku do řádného důchodového věku ještě uplynula. Této době se říká dopočtená doba.

Právě dopočtená doba vysvětluje, proč mladý člověk, který se stane plně invalidním ve 25 letech, nedostane důchod vypočtený jen

z několika málo odpracovaných let. Započítává se mu i období do dosažení důchodového věku podle zákona, konkrétně podle § 41 ve spojení s § 32 zákona č. 155/1995 Sb. Systém s ním tedy pro účely výpočtu počítá, jako by byl po tuto dobu pojištěn. Nejde o pevnou hranici 65 nebo 67 let, ale o důchodový věk stanovený zákonem.

4.1.1 Kdo nárok posuzuje

Invaliditu posuzuje posudkový lékař Institutu posuzování zdravotního stavu (IPZS). Vychází přitom z podkladů od ošetřujících lékařů. Žádost se podává na místně příslušné okresní správě sociálního zabezpečení (OSSZ); v Praze na Pražské správě sociálního zabezpečení (PSSZ), a v Brně na Městské správě sociálního zabezpečení (MSSZ). Podat ji lze také elektronicky přes ePortál České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ).

Od 1. 1. 2024 jsou tyto správy organizačními jednotkami jedné z pěti Územních správ sociálního zabezpečení (ÚSSZ). Posudek zpracovává IPZS a rozhodnutí o přiznání nebo zamítnutí důchodu vydává ústředí ČSSZ. Proti rozhodnutí lze podat námitky, o nichž rozhoduje ČSSZ, a poté se obrátit na soud. V praxi se mnoho sporů týká přesného zařazení do stupně invalidity, protože rozdíl 1 % může změnit výši důchodu.¹

4.1.2 Potřebná doba pojištění

Pro nárok na invalidní důchod nestačí samotné uznání invalidity. Člověk musí mít v Česku evidovanou také potřebnou dobu důchodového pojištění. Její délka záleží na věku:

Věk	Potřebná doba pojištění
Do 20 let věku	méně než 1 rok
20–22 let	1 rok
22–24 let	2 roky
24–26 let	3 roky
26–28 let	4 roky
Nad 28 let	5 let z posledních 10 let
Nad 38 let, od roku 2010	alternativně 10 let z posledních 20 let

Příklad

Mladý člověk po těžké autonehodě ve 22 letech může mít nárok na invalidní důchod III. stupně, pokud měl od nástupu do práce alespoň 2 roky pojištění a jeho pracovní schopnost klesla o 70 % a více. Systém mu dopočte chybějící roky: k přiznanému důchodu se přičte 1,495 % výpočtového základu za každý rok do dosažení důchodového věku. Tato sazba platí pro důchody přiznané v roce 2026 a důchodový věk může být u mladých ročníků i nad 65 let. Pro výpočet se tedy s člověkem počítá, jako by byl po zbývajících dobu „teoreticky pojištěn“. Právě to je jedna z nejdůležitějších sociálních pojistek proti ztrátě pracovní schopnosti.

4.2 Pozůstalostní důchody: vdovský, vdovecký, sirotčí

Když člen rodiny zemře, mohou mít jeho blízcí nárok na pozůstalostní důchod. Podmínkou je, že zesnulý už pobíral důchod, nebo splňoval podmínky pro nárok na starobní či invalidní důchod.²³

4.2.1 Vdovský a vdovecký důchod (§ 49–51 zákona č. 155/1995 Sb.)

Vdova nebo vdovec má po úmrtí manžela nebo manželky nárok na měsíční důchod po dobu jednoho roku. Od 1. 1. 2025 se tento nárok na základě zákona č. 417/2024 Sb. vztahuje také na partnera nebo partnerku podle zákona č. 123/2024 Sb. o partnerství a na registrovaného partnera nebo registrovanou partnerku podle předchozí úpravy. Na druhu nebo družku, tedy na osoby žijící v nesezdaném soužití, nárok nevzniká.

Po prvním roce trvá nárok na vdovský nebo vdovecký důchod jen tehdy, pokud pozůstalá osoba splní některou z těchto podmínek:

Podmínka pro pokračování nároku

Pěčuje o nezaopatřené dítě, nejčastěji do 26 let při studiu.

Pěčuje o dítě nebo rodiče, kteří jsou závislí na pomoci jiné osoby ve stupni II, III nebo IV podle zákona o sociálních službách.

Sama je invalidní nebo sám je invalidní ve III. stupni.

Dovršil nebo dovršila věk o 4 roky nižší, než je důchodový věk pro muže stejného data narození, nebo vlastní důchodový věk, pokud je nižší podle § 50 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb.

Výše vdovského nebo vdoveckého důchodu se skládá ze základní výměry, která je stejná jako u ostatních důchodů, a z 50 % procentní výměry důchodu, na který měl zemřelý nárok. Tato část se s vlastním důchodem pozůstalé osoby nesčítá v plné výši. Pokud pozůstalá osoba pobírá vlastní důchod, do výsledné částky se vezme vyšší z obou důchodů a k němu polovina nižšího. Podrobnější pravidla stanoví § 59 zákona č. 155/1995 Sb.

4.2.2 Sirotčí důchod (§ 52 zákona č. 155/1995 Sb.)

Na sirotčí důchod má nárok nezaopatřené dítě po zemřelém rodiči nebo po osobě, která mu nahrazovala rodičovskou péči. Nezaopatřené dítě je dítě do skončení povinné školní docházky a poté dítě, které studuje přiměřeně svému věku. Při studiu na střední nebo vysoké škole může nárok trvat nejdéle do 26 let.

Výše sirotčího důchodu se skládá ze základní výměry a ze 40 % procentní výměry starobního nebo invalidního důchodu III. stupně, na který zemřelý měl nebo by měl nárok. U oboustranně osiřelého dítěte se z vyššího z obou důchodů počítá základní i procentní výměra v plné výši. Z nižšího důchodu se podle § 59 zákona č. 155/1995 Sb. počítá jen procentní výměra.

4.2.3 Jak podat žádost

Žádost o pozůstalostní důchod lze podat osobně na místně příslušné okresní správě sociálního zabezpečení (OSSZ); v Praze na Pražské správě sociálního zabezpečení (PSSZ), a v Brně na Městské správě sociálního zabezpečení (MSSZ). Tyto správy jsou od 1. 1. 2024 organizačními jednotkami jedné z pěti Územních správ sociálního zabezpečení (ÚSSZ). Žádost lze podat také elektronicky přes ePortál České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ).

U vdovského nebo vdoveckého důchodu se obvykle dokládá doklad totožnosti, úmrtní list a oddací list, případně doklad o registrovaném partnerství. U sirotčího důchodu se dokládá rodný list dítěte. Zpětně lze o dávku žádat až 5 let.

Důležitá je také obnova nároku. Pokud vdovský nebo vdovecký důchod zanikl, platí od 1. 1. 2025 podle novely č. 417/2024 Sb. 5letá lhůta, během níž se nárok může obnovit. Dříve byla tato lhůta jen 2 roky. K obnově ale nedochází automaticky: je třeba o ni znovu požádat a doložit splnění některé z podmínek podle § 50 odst. 2.²

4.3 Zápočet doby studia a další „tiché mezery“ v pojištění

Zvláštní pozornost si zaslouží období, kdy člověk důchodové pojištění neplatí, ale za určitých podmínek se mu přesto alespoň částečně počítá do nároku na důchod. Takovým obdobím se říká náhradní doba pojištění. Pravidla se v čase zpřísnila:

Období	Jak se započítává
Studium po 18. narozeninách	Doby získané před 1. 1. 2010 se počítají jako náhradní doba pojištění, nejvýše 6 let po 18. roce věku a v rozsahu 80 %. Doby studia od 1. 1. 2010 se ve starobním důchodu nezapočítávají vůbec, s výjimkou přípravy na budoucí povolání před 18. rokem věku.
Výjimka od 1. 1. 2026	Novela č. 417/2024 Sb. zavedla, že úspěšně dokončené první prezenční doktorské studium na vysoké škole v ČR se nově počítá jako náhradní doba pojištění, a to až 4 roky. Toto pravidlo se uplatní u důchodů přiznaných od roku 2026. Ostatní studenti, tedy studenti středních škol a běžného vysokoškolského studia, nemají za tyto roky žádný zápočet, pokud nepracují nebo si neplatí dobrovolné pojištění.
Evidence na úřadu práce	Plně se započítává doba, kdy nezaměstnaný pobírá podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. Doba v evidenci bez podpory se započítává jen omezeně: z doby před 55. rokem věku nejvýše 1 rok a v součtu s dobou po 55 letech nejvýše 3 roky.
Péče o dítě do 4 let	Jde o náhradní dobu pojištění v plné výši, takže se počítá jako doba pojištění.
Péče o osobu závislou	Také může jít o náhradní dobu pojištění, pokud jsou splněny podmínky podle § 5 odst. 2 zákona.
Doba práce nebo pojištění v zahraničí	Hodnotí se podle koordinačních pravidel Evropské unie, konkrétně podle nařízení 883/2004, nebo podle bilaterálních, tedy dvoustranných smluv ČR. Rozhodující je práce nebo pojištění v zahraničí, nikoli samotný pobyt v zahraničí.

Tip

Každý občan si může od 1. 1. 2026 u České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ), vyžádat takzvaný informativní výpis konta. Jde o přehled dob důchodového pojištění. Dříve se používal název IOLDP, informativní osobní list důchodového pojištění. Výpis lze získat především elektronicky přes ePortál ČSSZ, konkrétně ve službě „Moje konto“ a v Informativní důchodové aplikaci IDA. Tento výpis slouží jako základní kontrola důchodového pojištění. Pokud v něm chybí roky – například studium v 90. letech, práce v zahraničí nebo delší období bez pojištění – je vhodné je řešit s předstihem, dokud ještě existují doklady. Podrobně v kapitole 12.

4.4 Předčasný důchod po zpřísnění v roce 2023

Předčasný důchod umožňuje odejít do důchodu dříve než v řádném důchodovém věku. Cenou je trvalé krácení procentní výměry, tedy části důchodu odvozené od výdělků a doby pojištění. Zpřísnění podle zákona č. 270/2023 Sb., účinného od října 2023, reagovalo na rychlý nárůst předčasných odchodů v době inflační krize a na tlak na státní rozpočet. Pozdější reforma z roku 2024 podle zákona č. 417/2024 Sb. se věnovala především zápočtu, věku odchodu a náročným profesím.

4

Parametr	Před zpřísněním do 9/2023	Po zpřísnění od 10/2023
Maximální předstih	až 5 let před řádným věkem	maximálně 3 roky
Minimální doba pojištění	35 let	40 let; účinnost této podmínky byla odložena na 1. 10. 2024
Krácení procentní výměry	0,9 % za prvních 360 dnů, 1,2 % za 361.–720. den a 1,5 % od 721. dne, vždy za každých započatých 90 dnů	1,5 % za každých započatých 90 dnů předstihu
Valorizace v čase do řádného věku	obecná pravidla; zvyšuje se i procentní výměra	do dosažení důchodového věku se zvyšuje pouze základní výměra

Tip

Od 1. 1. 2026 platí novinka podle zákona č. 417/2024 Sb. Kdo před odchodem do předčasného důchodu získal alespoň 45 let doby pojištění, tomu se procentní výměra krátí jen o 0,75 % za každých započatých 90 dnů předstihu. To je polovina standardní sazby. Do těchto 45 let se ale počítá jen výdělečná činnost a vybrané náhradní doby pojištění: péče o dítě, péče o závislou osobu a základní vojenská služba. Doba studia ani doba evidence na úřadu práce se do nich nezapočítává. Pro řadu lidí v manuálních profesích může jít o rozhodující parametr.

U předčasných důchodů je klíčové, že krácení je trvalé. Kdo odejde do předčasného důchodu v 62 letech, bude mít o příslušné procento nižší důchod i v 80 letech. Naopak člověk, který po vzniku nároku na starobní důchod důchod nepobírá a dál pracuje, využívá takzvaný odložený důchod. Za každých 90 kalendářních dnů této výdělečné činnosti se mu procentní výměra zvýší o 1,5 % výpočtového základu. Toto zvýšení se mu pak vyplácí doživotně.

Příklad

Modelový muž narozený v roce 1965, se 42 lety pojištění a průměrnou mzdou 35 000 Kč měsíčně, může teoreticky odejít v 62 letech do předčasného důchodu místo v 65 letech do řádného důchodu. Tři roky předstihu znamenají 13 započatých 90denních úseků $\times 1,5 \%$, tedy krácení o 19,5 %. Rozdíl vychází asi na 3 000 Kč měsíčně méně po celý zbytek života. Rozhodování je proto výměnou mezi 3 roky navíc strávenými v důchodu a celoživotně nižší částkou. V tomto příkladu vychází spíše výhodně počkat na řádný důchod, s výjimkou velmi nepříznivých zdravotních okolností. Právě proto zákonodárce v roce 2023 zasáhl do předčasných důchodů: šlo o sociální ale i fiskální kotvu, které mělo brzdit tlak na veřejné finance.

4.4.1 Odborný pohled

Skokové zpřísnění předčasných důchodů hodnotí část odborné veřejnosti, například výzkumníci z institutu IDEA při CERGE-EI, jako nezbytnou brzdu proti masivním odchodům do penze v době inflační krize. Tyto odchody podle nich ohrožovaly udržitelnost veřejných financí. Vědecké studie zároveň upozorňují, že samotné ztížení vstupu do předčasného důchodu nestačí. Systém potřebuje srozumitelnější pravidla, podle nichž se důchody zvyšují, a také pozitivní motivaci

k delší pracovní aktivitě, aby lidé viděli finanční přínos odloženého důchodu.⁶

Mezinárodní systematický přehled autorů Pilipiec a kol., publikovaný v roce 2021 v časopise *Journal of Population Ageing*, navíc ukazuje, že posouvání věku odchodu do důchodu musí doprovázet prevence a podpora zdraví pracujících. Jinak se u zranitelných skupin může projevit zhoršené zdraví a riziko předčasného odchodu z trhu práce.⁷

4.5 Důchody a mezinárodní koordinace krátce

Pokud člověk pracoval v několika zemích Evropské unie, uplatní se pravidla koordinace sociálního zabezpečení podle nařízení (ES) č. 883/2004. Ta zajišťují, že každý stát vyplácí poměrnou část důchodu podle let odpracovaných v dané zemi. Podobný princip platí mimo Evropskou unii na základě bilaterálních, tedy dvoustranných smluv ČR, například s USA, Izraelem nebo Kanadou.

Žádost se podává v zemi bydliště. Ta ji přepošle do dalších států, v nichž člověk pracoval nebo byl pojištěn. Detaily a formuláře má ČSSZ v sekci „mezinárodní smlouvy“.⁵

Zdroje

- 1 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. ČSSZ – *Invalidní důchody*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/invalidni-uchod>
- 2 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. ČSSZ – *Pozůstalostní důchody*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/pozustalostni-uchody-podrobne>
- 3 (1995). *Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění – relevantní ustanovení k invalidním, pozůstalostním a předčasným důchodům a k náhradním dobám pojištění*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- 4 (2023). *Zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění (zprůsnění předčasných důchodů)*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-270>
- 5 (2004). *Nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení*. [k 2026-05-12]
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0883>

- 6 IDEA PŘI CERGE-EI. (2025). *Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém? (policy brief)*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf
- 7 PILIPIEC, P., GROOT, W. & PAVLOVA, M. (2021). *The Effect of an Increase of the Retirement Age on the Health, Well-Being, and Labor Force Participation of Older Workers: a Systematic Literature Review*. [k 2026-05-12]
<https://doi.org/10.1007/s12062-020-09280-9>

Historie: od Bismarcka k zákonu 155/1995

5.1 Bismarckův vynález 1883–1889: sociální stát jako nástroj politiky

Moderní sociální pojištění – tedy systém, v němž pracující povinně odvádějí část mzdy a při nemoci, invaliditě nebo ve stáří dostávají dávku – zavedla ve své klasické podobě **Bismarckova vláda v Německu**. V roce 1883 vzniklo zdravotní pojištění, v roce 1884 úrazové pojištění a v roce 1889 zákon o invalidním a starobním pojištění dělníků. Hlavním autorem této politiky byl kancléř Otto von Bismarck. Jeho motivace byla dvojitá: oslabit sílíci socialisty a současně zajistit loajalitu dělnické třídy k monarchii.¹

Příklad

Zákon z roku 1889 stanovoval věk nároku na **70 let**. Průměrná naděje dožití při narození tehdy kvůli vysoké dětské úmrtnosti dosahovala zhruba 40 let, u mužů ještě méně. Sedmdesátka přitom pro většinu lidí zůstávala vysokým věkem. Systém byl od začátku postaven tak, aby pojišťoval riziko – nikoliv aby většina lidí skončila v důchodu. Za 135 let jsme se posunuli do situace, kdy muži stráví v důchodu průměrně **19,5 roku** a ženy **28,7 roku** (Důchodová ročenka České správy sociálního zabezpečení za rok 2024). Samotný Bismarckův model se ale v principu nezměnil: pracující odvádějí, stát vyplácí a základem je pojištění, ne charita.

5.2 Rakousko-Uhersko 1906–1918: pojištění jen pro vybrané

V českých zemích, které byly tehdy součástí Rakousko-Uherska, se Bismarckova inspirace prosadila se zpožděním a jen částečně. Důchodové pojištění existovalo pouze pro vybrané skupiny pracujících:¹

- **Horníci** – od 80. let 19. století pojištění proti úrazu a invaliditě v bratrských pokladnách (*Bruderladen*)
- **Železničáři** – samostatné penzijní pojištění zaměstnanců státních drah
- **Státní úředníci** – penze z veřejné pokladny jako součást služebního poměru
- **Soukromí úředníci** – zákon č. 1/1907 ř. z. o penzijním pojištění soukromých úředníků (*Pensionsversicherung der Privatbeamten*)
- **Průmysloví dělníci** – prakticky nepokryti, zůstalo jen nemocenské a úrazové pojištění

Po vzniku Československa v roce 1918 přešla rakouská legislativa v platnost i na území nového státu. Praktickým důsledkem bylo, že **většina dělnické třídy žádné důchodové pojištění neměla**. Řešení se odkládalo o šest let.

5.3 Masarykova ČSR: zákon 221/1924 – první komplexní pojištění

V roce 1924 schválil československý parlament **zákon č. 221/1924 Sb. o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří**. Šlo o průlom: místo roztříštěných systémů vzniklo jedno zaměstnanecké pojištění, které pokrývalo všechny pracovníky. Některé výjimky ale zůstaly – státní zaměstnanci měli svůj penzijní režim a osoby samostatně výdělečně činné pojištěné nebyly.²⁴

Zákonný rámec

Zákon č. 221/1924 Sb. navazoval na Bismarckovu tradici a zároveň reagoval na debaty o britském modelu sociálního pojištění, který ve 40. letech v radikálnější podobě rozvinul W. Beveridge. Československo tak na konci 20. let 20. století patřilo mezi evropské země s nejrozvinutějším pojistným systémem pro zaměstnance.

- **Věk nároku:** 65 let pro muže i ženy, tedy shodný pro obě skupiny
- **Výše důchodu:** paušální základ (stejný pro všechny) a příplatek podle odpracovaných let a příjmu
- **Financování:** pojistné placené zaměstnancem i zaměstnavatelem
- **Správa:** okresní nemocenské pojišťovny a Ústřední sociální pojišťovna

Ve 30. letech se pod tlakem velké hospodářské krize upravovaly jednotlivé parametry systému. Systém přežil celé meziválečné období a v upravené podobě také Protektorát Čechy a Morava v letech 1939–1945. Po osvobození se obnovila československá právní kontinuita, ale komunistický převrat v roce 1948 přinesl zásadní změnu.

5.4 Socialistická éra 1948–1989: čtyři zákony, jeden směr

Po únoru 1948 přišlo sjednocení systému a jeho politizace. Historicky na sebe navazovaly čtyři hlavní zákony: ³

5.4.1 Zákon č. 99/1948 Sb. o národním pojištění

Tento zákon spojil dosud oddělené systémy pro dělníky, soukromé úředníky a státní úředníky do jednoho „národního pojištění“. Formálně rozšířil krytí na větší okruh lidí, včetně zemědělců a OSVČ. Fakticky ale zavedl centralizovanou státní správu a odstranil mechanismus partnerství mezi státem, zaměstnavateli a zaměstnanci, protože odbory přešly pod stranický dohled. Financování dál vycházelo z odvodů, ale stát si ponechal poslední slovo o výši dávek.

5.4.2 Zákon č. 55/1956 Sb.

Zákon zavedl **rozdělení profesí do tří kategorií**. Horníci, letci a někteří dělníci z těžkého průmyslu získali právo odejít do důchodu dříve a s výhodnějším výpočtem. Tento princip politických preferencí – tedy rozdělení na „prioritní“ a „běžné“ profese – provázal systém až do roku 1995. Ve zbytkové podobě se u takzvaných *náročných profesí* znovu objevuje i v reformě z roku 2024.

5.4.3 Zákon č. 101/1964 Sb. a zákon č. 121/1975 Sb.

Tyto zákony přinesly parametrické úpravy během „normalizace“. Rozšířil se okruh pojištěných, upravila se pravidla výpočtu a systém reagoval na demografický vývoj. Důchody ale **soustavně zaostávaly za růstem mezd a reálnou životní úrovní**, zejména po roce 1975, a pravidelné zvyšování důchodů podle ekonomického vývoje prakticky neexistovalo. Penzionovaní lidé tak každý rok ztráceli reálnou hodnotu důchodu.³

5.4.4 Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení

Poslední velký předlistopadový zákon měl být nominálně reformní: zvýšil některé důchody a rozšířil nárok na invalidní důchod. Strukturální problémy ale fakticky vyřešit nestihl. Přišel pozdě a hospodářská situace ho rychle překonala. V roce 1989 už bylo zřejmé, že systém nemůže dál fungovat bez přechodu na tržní ekonomiku. Zákon č. 100/1988 Sb. byl po roce 1989 postupně novelizován desítkami změn, ale v platnosti zůstal až do konce roku 1995.

5.5 Transformace 1990–1995: od zákona č. 100/1988 Sb. k zákonu č. 155/1995 Sb.

Po listopadu 1989 stál systém před třemi úkoly současně. Bylo potřeba ho odpolitizovat, odstranit preference pro „pracující dělnickou třídu“, zprůhlednit výpočet a zvládnout demografický tlak i tlak na veřejné rozpočty v podmínkách přechodu na tržní ekonomiku. Transformace probíhala ve třech fázích:

1. **1990** – důchodové pojištění se oddělilo od ministerstva a vznikla samostatná **Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)** na základě zákona České národní rady č. 210/1990 Sb., účinného od 1. 9. 1990; organizaci a provádění sociálního zabezpečení pak o rok později komplexněji upravil zákon č. 582/1991 Sb.
2. **1992** – zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení zavedl novou soustavu odvodů
3. **1995** – **zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění**, komplexní reforma nahrazující zákon č. 100/1988 Sb.; účinnosti nabyl 1. 1. 1996

5.5.1 Co přinesl zákon č. 155/1995 Sb.

Tento zákon je dodnes **páteří českého důchodového systému**. Jeho autoři, tým Ministerstva práce a sociálních věcí pod vedením Jindřicha Vodičky, vycházeli z reformních modelů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, tedy OECD, a ze zkušeností sousedních postkomunistických zemí. Hlavní novinky byly tyto: ⁵⁶

- **Dvousložkový výpočet důchodu** – základní výměra, stejná pro všechny, a procentní výměra, která je individuální a závisí na odpracovaných letech a výši výdělku
- **Redukční hranice** – vestavěná solidarita: nad určitý příjem se výdělek při výpočtu důchodu nezohledňuje plně
- **Postupné rozšiřování rozhodného období** pro výpočet osobního vyměřovacího základu – původně šlo o 10 let, později se systém posunul k dnešnímu stavu, kdy se počítá období od roku následujícího po 18. narozeninách do roku před přiznáním důchodu, s výlukou let před rokem 1986; cílem bylo omezit nespravedlnosti takzvaných nejlepších let
- **Pozvolné zvyšování důchodového věku** – výchozí hranice byla 60 let pro muže a 53–57 let pro ženy podle počtu dětí, původním cílem bylo dosáhnout **62 let pro muže a 57–61 let pro ženy** podle počtu dětí; pozdější novely hranici postupně zvyšovaly až k dnešnímu stavu podle zákona č. 417/2024 Sb.
- **Odstranění preferenčních kategorií** – sjednocení výpočtu napříč profesemi
- **Valorizace** – každoroční úprava důchodů podle inflace a růstu mezd, která se od roku 1995 několikrát měnila novelami

Upozornění

Zákon č. 155/1995 Sb. nevyřešil **tři zásadní otázky**. Nevytvořil povinný fondový pilíř, v němž by si lidé část peněz povinně spořili do fondů, i když se o něm debatovalo. Nenastavil systém tak, aby byl automaticky odolný vůči demografickému vývoji. A nevyřešil ani problém OSVČ platících minimum. Právě tyto „neřešené“ otázky tvoří jádro důchodových reforem uplynulých 30 let – viz kap. 6. Podle stručného analytického materiálu výzkumného pracoviště IDEA při CERGE-EI „základní architektura současného důchodového systému zůstává prakticky beze změny od roku 1995“. Text dále upozorňuje mimo jiné na nízkou zásluhovost, slabý kapitálový pilíř a dlouhodobou rozpočtovou neudržitelnost v kontextu demografického stárnutí.

7

5.6 Proč je historie relevantní pro dnešek

Každá reforma, o které se dnes mluví, souvisí s něčím, co bylo nastaveno v některé z předchozích epoch:

- **Důchodový věk 67 let pro pojištěnce narozené po roce 1988** zavedl zákon č. 417/ 2024 Sb.; většina ustanovení je účinná od 1. 1. 2025, hranice 67 let se poprvé dotkne ročníku 1989 a cílovým rokem plného efektu je rok 2056. Tento posun odráží očekávané prodloužení dožití: od Bismarckovy doby, kdy byl věk nároku 70 let a naděje dožití zhruba 40 let, k dnešní situaci, kdy se důchodový věk pohybuje nad 65 lety a délka dožití nad 80 lety.
- **Solidární redukční hranice** – dědictví rakouského pojištění úředníků i socialistické rovnosti; z čistě pojistného principu zásadně vybočují, politicky jsou však hluboce zakořeněné.
- **Preferenční profese (horníci, hasiči, záchranáři)** – po reformě z roku 2024 se vracejí ve zmodernizované podobě „náročných profesí“; jejich historická linie vede až k roku 1956.
- **Neochota vybudovat povinný fondový pilíř** – souvisí i s neúspěchem II. pilíře v letech 2013–2015 (viz kap. 6); tato debata navazuje už na 90. léta, kdy se vedla při přijímání zákona č. 155/ 1995 Sb.

Tip

Z historie plyne jedno poučení: důchodové reformy se v Česku dělají pomalu a postupně. Zákon č. 221/1924 Sb. platil s úpravami 24 let, zákon č. 100/ 1988 Sb. platil v transformačních podmínkách 7 let a zákon č. 155/ 1995 Sb. platí už 30 let. Tyto dlouhé horizonty znamenají, že i reforma z roku 2024 s cílem „67 let u ročníků po 1988“ pravděpodobně přečká několik vlád. Každá z nich s ní ale bude také pracovat.

Zdroje

- 1 MAX-PLANCK-INSTITUT FÜR SOZIALRECHT UND SOZIALPOLITIK. *Pension maps: Tschechien*. [k 2026-05-12]
<https://www.mpisoc.mpg.de/en/social-law/research/research-projects/pension-maps/project-website/tschechien/>
- 2 (1924). *Zákon č. 221/ 1924 Sb. o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří*. [k 2026-05-12]
<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/3702/0/2>

- 3 (1988). *Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-100>
- 4 JAKUB RÁKOSNÍK (SOUDOBÉ DĚJINY XX, 1–2/2013, ÚSD AV ČR, s. 15–39). (2013). *Kontinuita a diskontinuita vývoje sociálního státu v Československu (1918–1956)*. [k 2026-05-12]
https://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/SD_0102_2013.pdf
- 5 (1995). *Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- 6 OECD. (2020). *OECD Reviews of Pension Systems: Czech Republic*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/oecd-reviews-of-pension-systems-czech-republic_e6387738-en.html
- 7 FILIP PERTOLD (IDEA PŘI CERGE-EI). (2025). *Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém? (IDEA Policy Brief pro volby 2025)*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf

Reformy 2004 → 2024

6.1 Bezděkovy komise 2004–2005 a 2010

Na začátku 21. století bylo zřejmé, že zákon č. 155/1995 Sb. bez úprav dlouhodobě neobstojí pod tlakem demografického vývoje. Vláda Vladimíra Špidly proto v roce 2004 ustavila expertní komisi pod vedením Vladimíra Bezděka, tehdejšího analytika České národní banky a pozdějšího viceguvernéra. Komise měla připravit návrhy důchodové reformy. Závěrečnou zprávu předložila v červnu 2005, už za vlády Jiřího Paroubka.¹²

6.1.1 Bezděkova komise (2004–2005)

První Bezděkova komise představila v červnu 2005 závěrečnou zprávu, v níž modelovala několik možných variant dalšího vývoje důchodového systému. Posuzovala zachování čistě průběžného systému, v němž se důchody vyplácejí z aktuálně vybraných odvodů. Ten by ale podle návrhů vyžadoval parametrické úpravy, například zvýšení věku odchodu do důchodu nebo snížení zápočtu. Vedle toho komise zvažovala také přechod k částečně fondovému systému s povinným druhým pilířem, případně kombinaci obou přístupů.

Na stole tehdy byly zásadní změny: důchodový věk 65 let pro všechny, model pomyslných individuálních účtů i plnohodnotný druhý pilíř. U pomyslných účtů se každému pojištěnci evidují zaplacené odvody na osobním účtu; v zahraničí se tento model označuje zkratkou NDC.²

Příklad

Klíčové zjištění komise z roku 2005 bylo jednoduché: bez reformy by penzijní výdaje vzrostly z tehdejších zhruba 8 % HDP na přibližně 13 % HDP kolem poloviny století. Šlo o základní variantu vývoje bez reformy. Po 20 letech se projekce ukázaly

jako přibližně správné, jen s tím rozdílem, že pozdější dílčí změny pravidel, například věku odchodu do důchodu nebo výpočtu penze, tempo růstu zpomalily.

6.1.2 Bezděková komise („PES“) 2010

Druhá Bezděková komise, oficiálně Poradní expertní sbor a označovaná zkratkou PES, pracovala za vlády Jana Fischera a Petra Nečase. Navrhla konkrétnější podobu třípilířového důchodového systému. Počítala se zachováním I. pilíře (průběžného státního systému), s vytvořením II. pilíře a s posílením III. pilíře (soukromého spoření s daňovou podporou).

U II. pilíře komise navrhovala automatické zapojení občanů s možnostmi ze systému vystoupit. Část povinných odvodů se měla převádět do fondů. Právě tento návrh se později promítl do zákona č. 426/2011 Sb. V konečné legislativě z roku 2011 byl ale zúžen na čistě dobrovolný vstup.³

6.2 II. pilíř 2013–2015: co se stalo a proč padl

Zákon č. 426/2011 Sb. o důchodovém spoření zavedl od 1. 1. 2013 dobrovolný II. pilíř důchodového systému. Kdo do něj vstoupil, mohl přesměrovat 3 % ze svého 28% odvodu do soukromého penzijního fondu. Zároveň musel povinně přidat další 2 % ze svých vlastních prostředků. Výnos fondu se měl později, v důchodovém věku, vyplácet formou penze.³⁴

Do fondů se přihlásilo zhruba 85 tisíc účastníků z pěti milionů potenciálních zájemců. To odpovídalo asi 1,7 % pracujících.⁴

Důležitý byl také politický kontext. Po volbách v říjnu 2013 sestavila Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) vládu s jasně formulovaným odmítnutím II. pilíře. Jeho zrušení se stalo jednou z programových položek nové vlády.

Zákon č. 376/2015 Sb. II. pilíř k 1. 1. 2016 formálně zrušil. Prostředky účastníků byly podle jejich volby vyplaceny na bankovní účet nebo poštovní poukázkou. Mohly být také převedeny do doplňkového penzijního spoření do III. pilíře. Účastník mohl zvlášť požádat o doplatek pojistného do I. pilíře, aby mu nebyla krácena procentní výměra státního důchodu.

Upozornění

Z politologického hlediska je II. pilíř z let 2013–2015 učebnicovým příkladem nestability české důchodové reformy. Zavedl jej středopravicový kabinet a zrušil středolevicový kabinet, přestože jeho parametry bylo možné upravit. Systém bylo možné například zatraktivnit, automaticky do něj zapojit mladší ročníky nebo posílit daňové pobídky. Nakonec však převážila politická logika střídání vlád: místo doladění systému přišlo jeho zrušení. Praktický dopad pro občana je zřejmý. V Česku dnes chybí povinný fondový pilíř, který v některých evropských zemích – například v Nizozemsku, Dánsku či Švédsku – tvoří významnou část důchodového příjmu; viz kap. 9.

6.2.1 Proč to nezafungovalo

- **Nízká účast.** Do systému vstoupili hlavně lidé, kteří si důvěřovali při investičním rozhodování a měli před sebou ještě dost let do důchodu. Lidé s nižším vzděláním a mladší ročníky však do II. pilíře vstupovali jen omezeně.
- **Trvalý politický odpor.** Proti II. pilíři dlouhodobě vystupovaly Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) a později i část hnutí ANO. Bez širší politické shody však žádný důchodový pilíř nepřežije čtyřicet let, které potřebuje k tomu, aby skutečně plnil svou funkci.
- **Nepříznivé parametry.** Povinný dodatečný odvod 2 % z vlastních příjmů byl pro mnoho lidí citelný. Zvlášť pro pojištěnce s nižšími příjmy proto vstup do systému nepůsobil dostatečně atraktivně.
- **Garance výnosu.** Státní garance výnosu neexistovala a investiční riziko nesl účastník. V zemi s omezenou zkušeností s kapitálovými trhy se takový model veřejnosti obtížně vysvětloval i obhajoval.

6.3 2017: strop důchodového věku na 65 let

Ještě podle zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších novel, bylo naplánováno postupné zvyšování důchodového věku bez horního stropu. V plném důsledku by to znamenalo, že kolem roku 2040 by lidé narození v 70. letech 20. století odcházeli do důchodu ve věku 70 a více let.

V roce 2017 už bylo takové nastavení politicky neúnosné. Vláda Bohuslava Sobotky, složená z České strany sociálně demokratické

(ČSSD), hnutí ANO a Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL), proto přijala zákon č. 203/2017 Sb. Ten zastropoval důchodový věk na 65 let a zavedl pětiletý revizní mechanismus. Toto vyhodnocování se mělo objevovat ve Zprávě o stavu důchodového systému. Poprvé se zpráva zpracovávala v roce 2019.

O dva roky později, v lednu 2019, zřídila ministryně Jana Maláčová z ČSSD za druhé vlády Andreje Babiše Komisi pro spravedlivé důchody. V jejím čele stála Danuše Nerudová. Komise se zaměřovala především na nižší důchody žen, sdílení vyměřovacích základů manželů a zvláštní pravidla pro náročné profese. Přehodnocení stropu důchodového věku bylo jen jedním z dílčích témat.⁵

Zákonný rámec

Strop 65 let platil 7 let. Reforma z roku 2024 jej znovu otevřela a zvýšila důchodový věk na 67 let. Nešlo však o automatické navázání na délku dožití, ale o zákonem stanovený harmonogram; viz dále.

6.4 2023: valorizační reforma po inflačním šoku

V roce 2022 přinesly energetická krize a doznívající dopady pandemie covidu-19 skokovou inflaci. Průměrná roční inflace dosáhla 15,1 % a v září 2022 vystoupala na vrcholových 18 %. Podle tehdy platných pravidel by v mimořádném termínu v červnu 2023 došlo k výraznému zvýšení procentní výměry důchodů a státní rozpočet by to zatížilo o desítky miliard Kč.

Vláda Petra Fialy proto v roce 2023 přijala dvě úpravy valorizace. Nejprve šlo o jednorázovou změnu podle zákona č. 71/2023 Sb. Následně přišla trvalá změna valorizačního vzorce podle zákona č. 270/2023 Sb.⁶⁷

Zákon č. 71/2023 Sb. o „mimořádné valorizaci“ fakticky snížil červnovou mimořádnou valorizaci v roce 2023 na 2,3 % procentní výměry důchodu plus 400 Kč měsíčně. Bez zásahu by podle standardního výpočtu činila 11,5 %. Skupina opozičních poslanců zákon napadla u Ústavního soudu, mimo jiné kvůli údajnému zneužití stavu legislativní nouze a nepřípustné retroaktivity. Ústavní soud však návrh nálezem z 24. 1. 2024 zamítl a konstatoval, že ani legislativní nouze, ani retroaktivita nebyly protiústavní.

Zákon č. 270/2023 Sb. upravil pravidla valorizace systémově. Pravidelná lednová valorizace nyní zohledňuje inflaci a jednu třetinu reálného růstu mezd. Dříve se započítávala polovina tohoto růstu. Současně se zpřísnila mimořádná valorizace během roku.

Zákon zároveň zpřísnil podmínky předčasného důchodu. Nově požaduje 40 let pojištění a až do dosažení řádného důchodového věku nepřipouští valorizaci procentní výměry předčasného důchodu, tedy jeho zásluhové části. Tyto změny bývají označovány za součást „malé důchodové reformy“ 2023.

Tyto zásahy státu dlouhodobě šetří miliardy Kč. Z hlediska reálné hodnoty důchodu ale znamenají, že důchody rostou pomaleji než čisté mzdy. Po 10 letech se to projeví v náhradovém poměru, tedy ve vztahu mezi důchodem a mzdou; viz kap. 8 a kap. 9.

6.5 2023: výchovné

Institut výchovného byl do zákona o důchodovém pojištění vložen zákonem č. 323/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2023. Jeho parametry, tedy 500 Kč za každé vychované dítě k procentní výměře důchodu, potvrdil a upřesnil zákon č. 455/2022 Sb.

Výchovné přidává 500 Kč k procentní výměře starobního důchodu za každé vychované dítě. Typicky se týká matek. Jde o symbolické, ale finančně znatelné uznání péče o děti jako činnosti, která se zohledňuje v důchodovém pojištění.

Výchovné se uplatňuje u nově přiznávaných starobních důchodů. U důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 bylo u části příjemkyň zvýšení provedeno automaticky bez žádosti, v ostatních případech na základě žádosti.⁸

6.6 Reforma 2024 – zákon č. 417/2024 Sb.

Zákon č. 417/2024 Sb. je hlavním reformním zákonem v českém důchodovém systému po roce 2015. Vláda Petra Fialy, složená z koalice SPOLU, hnutí STAN a Pirátů, ho předložila Poslanecké sněmovně v květnu 2024 jako sněmovní tisk 696, tedy oficiálně evidovaný návrh zákona. Po rozsáhlé debatě a opozičních obstrukcích prošel finálním schvalováním na podzim 2024.

Prezident Petr Pavel zákon podepsal 13. prosince 2024 a ve Sbírce zákonů vyšel 18. prosince 2024. Účinnost nabíhá postupně: první ustanovení platí od 1. 1. 2025, další fáze přijdou v letech 2026 a 2027.

Sazba za rok pojištění se mění až u důchodů přiznaných od roku 2026. U důchodů přiznaných do konce roku 2025 zůstává beze změny na 1,5 %. Od roku 2026 sazba klesá na 1,495 % a poté se snižuje o 0,005 procentního bodu ročně až na 1,45 % u důchodů přiznaných od roku 2035. Důchodový věk se zvyšuje nad 65 let a 67 let dosáhne u osob narozených v roce 1989 a později.⁹¹⁰

6.6.1 Co reforma 2024 obsahuje

Parametr	Před reformou	Po reformě
Důchodový věk (strop)	65 let, naplno od ročníku 1971; sjednocení mužů a žen podle přílohy zákona č. 155/1995 Sb.	67 let u osob narozených v roce 1989 a později
Zápočet za rok pojištění	1,5 % výpočtového základu	1,495 % v roce 2026, postupně až 1,45 % od roku 2035
Zápočet do první redukční hranice	100 % osobního vyměřovacího základu (OVZ), tedy základu pro výpočet důchodu	Postupné snížení ze 100 % na 90 % v letech 2026–2035, každoročně o 1 procentní bod
Minimální starobní důchod	Základní výměra, tedy 10 % průměrné mzdy (PM), plus pevná procentní výměra 770 Kč; celkem přibližně 11,8 % PM	Základní výměra plus procentní výměra nejméně 10 % PM; celkem přibližně 20 % PM
Vdovský a vdovecký důchod — rozšíření nároku	§ 49–50 zákona č. 155/1995 Sb.	Nárok i pro registrované partnerky a partnery; lhůta pro obnovu nároku se prodlužuje ze 2 na 5 let
Náročné profese	Bez zvláštních pravidel	Povinný zaměstnavatelský příspěvek od roku 2026 a dřívější odchod do důchodu bez krácení
Rozhodné období pro OVZ	Od roku 1986 do kalendářního roku před přiznáním důchodu	Beze změny

6.6.2 Očekávaný fiskální dopad

Podle důvodové zprávy ministra Mariana Jurečky a analýzy Národní rozpočtové rady sníží reforma v dlouhodobém horizontu deficit důchodového systému zhruba o **2 procentní body HDP** proti výchozímu scénáři bez reformy. Jinými slovy, místo propadu k téměř –4 % HDP kolem krizového roku 2060 by se systém měl přiblížit udržitelnější úrovni okolo –1,5 % HDP. Je to podstatná úspora, nikoliv však řešení navždy.¹¹

Upozornění

Reforma 2024 je *parametrická*, nikoliv *systémová*. Upravuje tedy nastavení stávajícího důchodového systému, ale nemění jeho základní logiku. Nevytváří povinný fondový pilíř, nenavazuje důchodový věk automaticky na očekávanou délku života a povinně neposiluje III. pilíř.

Systém tak zůstává citlivý na politický vývoj. Pokud by budoucí vláda kroky z roku 2024 revidovala, například znovu snížila důchodový věk nebo zvýšila zápočet, fiskální přínos zhruba 2 procentních bodů HDP by se z velké části vytratil.

6.6.3 Hodnocení odborných institucí

Národní rozpočtová rada, zkráceně NRR, hodnotí přijetí zákona č. 417/2024 Sb. velmi pozitivně. Považuje ho za klíčový krok k dlouhodobé udržitelnosti důchodového systému. Podle NRR se zejména díky pomalejšímu růstu nových důchodů a zvýšení důchodového věku nad 65 let podle zákonem daného harmonogramu podaří snížit strukturální deficit systému kolem krizového roku 2060 z hrožících **−4,0 % HDP na přijatelnějších −1,5 % HDP**. Systém by se navíc mohl na konci 20. let dočasně dostat dokonce do mírného přebytku.

11

Výzkumný institut IDEA při CERGE-EI, tedy akademickém pracovišti zaměřeném na ekonomický výzkum, upozorňuje, že Česká republika se i přes nutnou stabilizaci I. pilíře dál potýká s absencí funkčního a výnosného kapitálového spoření na stáří. Tím se myslí dlouhodobé ukládání peněz do investic, které mají v čase vytvářet výnos.

Studie institutu kritizují hlavně současné nastavení českého III. pilíře. Kvůli konzervativním fondům a vysokým poplatkům podle nich účastníkům reálně snižuje budoucí hodnotu naspořených peněz. Výzkumníci proto doporučují zavést povinně nabízené nízkonákladové fondy navázané na indexy, tedy široké tržní ukazatele, a strategii životního cyklu, při níž se investice automaticky přizpůsobují věku účastníka. Bez těchto prvků podle nich ani současná legislativa nedokáže budoucím generacím zajistit důstojnou rentu.¹²

6.7 Co se ani po 20 letech reforem nezměnilo

- **Monopol I. pilíře.** Český důchodový systém stále stojí hlavně na průběžném financování z aktuálně vybraných odvodů, takzvaném systému PAYG. Spravuje ho stát a není doplněn

žádným povinným fondovým pilířem ani státní kapitálovou rezervou určenou pro důchody.

- **Dobrovolnost III. pilíře.** Spoření v DPS a DIP, tedy v doplňkovém penzijním spoření a dlouhodobém investičním produktu, zůstává věcí osobního rozhodnutí. Česko nezavedlo automatické zapojení občanů do spoření, takzvaný auto-enrollment. Tento model funguje například ve Velké Británii nebo Nizozemsku.
- **Hrazení OSVČ z minima.** Pravidla stále umožňují osobám samostatně výdělečně činným (OSVČ) odvádět minimum, což vede k nízkým důchodům. Reforma 2024 se této struktuře nevěnovala.
- **Nepovinné navázání věku na dožití.** Důchodový věk je dál stanoven zákonem. Národní rozpočtová rada, Národní ekonomická rada vlády (NERV) i Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) doporučují zavést automatickou vazbu důchodového věku na délku dožití. Takové pravidlo mělo Slovensko opakovaně, naposledy od roku 2023, a dlouhodobě ho má také Dánsko. V českém právním řádu ale není.
- **Chybějící státní kapitálový fond pro důchody.** Česko nemá státem spravovaný investiční fond pro důchody podobný norskému státnímu penzijnímu fondu (Government Pension Fund Global, GPF), nizozemskému ABP ani německému Generationenkapital, který funguje od roku 2024.

Tyto „neřešené“ otázky tvoří jádro debaty o dalších reformách. Kapitola 11 se jim věnuje podrobněji: popisuje návrhy Národní ekonomické rady vlády, výzkumného institutu IDEA při CERGE-EI, akademických studií i evropských osvědčených postupů, aniž by mezi nimi stranila.

Zdroje

- 1 MPSV ČR. (2005). *Závěrečná zpráva výkonného týmu Bezděkovy komise (2005)*. [k 2026-05-12]
https://www.mpsv.cz/cms/documents/194077f7-807a-0012-366a-4aaa7327de0e/zaverecna_zprava.pdf
- 2 MPSV. (2010). *MPSV – Archiv: výstupy a činnost II. Bezděkovy komise (PES)*. [k 2026-05-12]
<https://www.mpsv.cz/archiv-vystupy-a-cinnost-ii.-bezdekovy-komise->
- 3 PARLAMENT ČR. (2011). *Zákon č. 426/2011 Sb. o důchodovém spoření (II. pilíř)*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-426>

- 4 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. (2016). *Ministerstvo financí ČR – Důchodové spoření (ukončení)*. [k 2026-05-12]
<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/duchody/duchodove-sporeni-ukonceni/>
- 5 PARLAMENT ČR. (2017). *Zákon č. 203/ 2017 Sb. o stropu důchodového věku*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-203>
- 6 PARLAMENT ČR. (2023). *Zákon č. 71/ 2023 Sb. o mimořádné valorizaci*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-71>
- 7 PARLAMENT ČR. (2023). *Zákon č. 270/ 2023 Sb. – nová pravidla valorizace*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-270>
- 8 PARLAMENT ČR. (2021). *Zákon č. 323/ 2021 Sb. (institut výchovného), ve znění zák. č. 455/ 2022 Sb.* [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-323>
- 9 PARLAMENT ČR. (2024). *Zákon č. 417/ 2024 Sb. – hlavní důchodová reforma*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-417>
- 10 (2024). *Vláda ČR – programový materiál k důchodové reformě 2024*. [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-odsouhlasila-podobu-duchodove-reformy-213271/>
- 11 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). *Národní rozpočtová rada – Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpoctovarada.cz/publikace/zprava-nrr-o-dlouhodobu-udrizitelnosti-verejnych-financi-2025/>
- 12 IDEA CERGE-EI. (2025). *IDEA při CERGE-EI – Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém?*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf

Kolik to stojí: rozpočet, HDP, projekce

7.1 Kde se v rozpočtu důchody objevují

Důchody se ve státním rozpočtu objevují na dvou místech: na straně příjmů a na straně výdajů. Na příjmové straně jde o pojistné na důchodové pojištění, které je určené na financování důchodů. Celkem odpovídají 28 % hrubé mzdy: 21,5 % platí zaměstnavatel a 6,5 % zaměstnanec. Pojistné vybírá Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) a převádí ho do rozpočtové kapitoly „Ministerstvo práce a sociálních věcí“.

Na výdajové straně jsou peníze, které stát vyplácí jako důchodové dávky. Patří sem *starobní*, *invalidní* a *pozůstalostní* důchody, jako jsou vdovské, vdovecké a sirotčí důchody. Z účetního hlediska je systém průběžný. To znamená, že peníze vybrané dnes se také dnes používají na výplatu důchodů. Nespoří se na samostatných účtech pro konkrétní budoucí důchodce.¹

7.2 Klíčová čísla roku 2025

Ukazatel	Hodnota	Zdroj
Výdaje na důchody celkem	≈ 732 mld. Kč	Součet dávek ČSSZ (MF ČR – Hospodaření systému důchodového pojištění, ~716 mld.) a důchodů silových rezortů (důchody ozbrojených složek MO/MV/MS, ~16 mld.).
Z toho starobní důchody	≈ 623 mld. Kč	ČSSZ

Ukazatel	Hodnota	Zdroj
Z toho invalidní důchody	≈ 55 mld. Kč	ČSSZ
Z toho pozůstalostní důchody	≈ 54 mld. Kč	ČSSZ
Podíl důchodů na HDP	≈ 8,5 %	Ministerstvo financí ČR, 2026. Nominální HDP je podle dubnové predikce MF 2026 přibližně 8 556 mld. Kč. AR 2024 uvádí 8,7 % pro výchozí rok 2022.
Podíl důchodů na výdajích státního rozpočtu	≈ 31 %	Ministerstvo financí ČR – Pokladní plnění státního rozpočtu 2025
Vybrané důchodové pojistné	≈ 712,7 mld. Kč	Ministerstvo financí ČR – Hospodaření systému důchodového pojištění, 2025
Dávky systému důchodového pojištění vyplácené ČSSZ	≈ 715,9 mld. Kč	Ministerstvo financí ČR – Hospodaření systému důchodového pojištění, 2025. Částka nezahrnuje důchody silových rezortů. Rozdíl proti celkovým výdajům přibližně 732 mld. Kč tvoří důchody silových rezortů (MO, MV, MS), zhruba 16 mld. Kč.
Náklady na správu systému	≈ 6,1 mld. Kč	Ministerstvo financí ČR – Hospodaření systému důchodového pojištění, 2025
Saldo systému důchodového pojištění	≈ -9,2 mld. Kč	Ministerstvo financí ČR – Hospodaření systému důchodového pojištění, 2025. Saldo se počítá jako vybrané pojistné minus dávky ČSSZ a náklady na správu systému. Vychází tedy z dávek ČSSZ ve výši přibližně 715,9 mld. Kč, nikoli z celkových výdajů přibližně 732 mld. Kč. Ruční výpočet ze zaokrouhlených hodnot dává -9,3 mld. Kč; oficiální -9,2 mld. Kč vychází z nezaokrouhlených vstupů. Meziročně se saldo zlepšilo o 41,5 mld. Kč.
Počet všech důchodců	≈ 2,83 mil.	ČSSZ k 31. 12. 2025

Ukazatel	Hodnota	Zdroj
Počet plátců pojistného	≈ 5,4 mil.	ČSSZ, 2025. Z toho přibližně 4,6 mil. tvořili zaměstnanci a 0,8 mil. osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ).
Průměrný plný starobní důchod	≈ 21 175 Kč měsíčně	ČSÚ / ČSSZ, sólo důchod za prosinec 2025

Zákonný rámec

„Důchodový účet“ není zvláštní účet v bance. Jde o účetní označení pro část veřejných financí, která zachycuje příjmy z důchodového pojistného a výdaje na důchody. Pojistné jde přímo do státní pokladny a důchody se z ní také vyplácejí.

Když se mluví o „deficitu důchodového systému“, znamená to, že stát na důchody vydá víc, než kolik na důchodovém pojistném vybere. Rozdíl se doplácí z obecných daní, například z daně z přidané hodnoty (DPH) nebo daní z příjmů.¹⁵

7.3 Srovnání: kam peníze z rozpočtu jdou

Pro představu o velikosti jednotlivých položek: celkové výdaje státního rozpočtu ČR v roce 2025 činily podle Státního závěrečného účtu státního rozpočtu za rok 2025 přibližně 2 371,8 mld. Kč. Z této částky šly peníze hlavně do těchto oblastí:¹

Na důchody připadlo přibližně 732 mld. Kč, 31 % celkových výdajů státního rozpočtu. Ostatní sociální výdaje, například nemocenská, dávky, rodičovská a podpora v nezaměstnanosti, dosáhly 260 mld. Kč, tedy 12 %. Na zdravotnictví šlo ze státního rozpočtu přibližně 155 mld. Kč, tedy 7 %. Šlo hlavně o platbu státu za státní pojištění, tedy za lidi, za které zdravotní pojištění platí stát.

Pro kontext je důležité dodat, že celkové veřejné výdaje na zdravotnictví přesahují 540 mld. Kč. Většina těchto peněz ale nejde přímo přes státní rozpočet, nýbrž přes zdravotní pojišťovny.

Školství, tedy rozpočtová kapitola Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), představovalo přibližně 291 mld. Kč, 13 %. Obrana dosáhla 171,4 mld. Kč, 7 %. Podle národní metodiky, která zahrnuje i silové rezorty, tím obrana splnila úroveň 2,0 % HDP.

Na dopravu šlo 150 mld. Kč, 6,5 %. Tato částka zahrnuje Státní fond dopravní infrastruktury (SFDI) a Ministerstvo dopravy (MD). Obsluha státního dluhu, tedy úroky, činila 98 mld. Kč, 4,1 %. Zbytek připadl na ostatní rozpočtové kapitoly.

Jinými slovy, téměř každá třetí koruna, kterou stát vydá, jde na důchody. Důchody jsou největší výdajovou položkou rozpočtu. Právě proto je jakákoliv úprava parametrů systému, ať již valorizace, změna věku odchodu do důchodu nebo zápočtu odpracovaných let, rozpočtově mimořádně závažná.

7.4 Demografický motor: proč to bude dražší

Finanční budoucnost důchodového systému určuje hlavně demografie, čili vztah mezi počtem ekonomicky aktivních lidí a počtem důchodců. Čím méně lidí pracuje a odvádí pojistné na jednoho důchodce, tím větší tlak vzniká na státní rozpočet. Český statistický úřad (ČSÚ) a evropský statistický úřad Eurostat každé dva roky zveřejňují aktualizované projekce vývoje obyvatelstva. Evropská komise je pak promítá do zprávy Ageing Report, která sleduje, jak stárnutí populace ovlivní veřejné finance.²⁶

Rok	Obyvatel 65+ na 100 obyv. 20–64 let	Plátců na 1 důchodce (odhad)
2022 (východisko)	≈ 34,9	≈ 1,9
2030	≈ 37	≈ 1,7
2040	≈ 43	≈ 1,4
2050	≈ 52	≈ 1,2
2059 (vrchol)	≈ 55,8	≈ 1,0
2070	≈ 52	≈ 1,1

Vrchol demografického tlaku se v Česku očekává na přelomu 50. a 60. let tohoto století. Silné ročníky 70. let, známé jako „Husákovy děti“, v té době dosáhnou věku 80 a více let. Právě v tomto věku obvykle rostou zejména zdravotní náklady. Zároveň budou v důchodu i další početné ročníky.

Po roce 2070 se má tlak podle základního scénáře mírně uvolnit. Tento výhled ale platí za předpokladu, že se výrazně nezmění porodnost ani migrace. Ve střední Evropě patří Česko spolu s Polskem, Slovenskem a pobaltskými státy mezi země, kde populace stárne nejrychleji.²

Příklad

Poměr plátců pojistného k důchodcům není totéž co takzvaný *old-age dependency ratio*, tedy poměr závislosti starších lidí. Tento ukazatel srovnává počet lidí ve věku 65 a více let s počtem lidí v produktivním věku.

Dnes připadá zhruba 1,9 plátce pojistného na 1 důchodce. Jde o 5,4 mil. plátců a 2,83 mil. všech důchodců. Naproti tomu *old-age dependency ratio*, tedy poměr osob ve věku 65 a více let k osobám ve věku 20–64 let, byl podle zprávy EU Ageing Report 2024 v roce 2022 na úrovni 34,9 %. Evropský statistický úřad Eurostat při užší definici, která srovnává osoby ve věku 65 a více let s populací ve věku 15–64 let, naměřil v roce 2024 hodnotu 32 %.

Podle projekcí zprávy EU Ageing Report 2024 a Českého statistického úřadu (ČSÚ) poroste tento poměr až k vrcholu kolem 55,8 % v roce 2059. Neznamená to, že přesně na jednoho důchodce bude připadat právě jeden plátce pojistného. Znamená to ale, že poměr plátců k důchodcům klesne zhruba na polovinu – tedy asi na 1,0 plátce na důchodce kolem roku 2059. Aby to ekonomika unesla, bude se muset upravit některý z parametrů systému: výše důchodů, odvody, důchodový věk nebo jejich kombinaci.

7.5 Projekce výdajů do roku 2070

Dlouhodobé projekce zveřejňují tři klíčové instituce. Každá používá mírně odlišnou metodiku výpočtu a jiné předpoklady. Jejich výsledky ukazují stejný základní trend, ale jednotlivá čísla se proto nedají porovnávat přímo.²⁵⁶

Zpráva Evropské komise o stárnutí populace, *EU Ageing Report 2024*, ve scénáři pro ČR předpokládá růst hrubých veřejných výdajů na důchody z 8,7 % HDP v roce 2022 na 10,6 % HDP v roce 2050. Vrchol má nastat v roce 2058, kdy mají výdaje dosáhnout 11,1 % HDP. V roce 2070 má hodnota klesnout zpět na 10,4 % HDP.²

Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025 od Národní rozpočtové rady (NRR) staví na základním scénáři, který vychází z platné legislativy včetně reformy z roku 2024. V něm deficit důchodového systému vrcholí kolem roku 2061 přibližně na –1,5 % HDP. Bez reforem z let 2023 a 2024 by se schodek ve stejném období blížil –4 % HDP; přínos těchto reforem odhaduje NRR zhruba na 2 procentní body HDP. Citlivostní scénáře navíc ukazují, že ani mimořádně příznivý demografický vývoj by deficit nesnížil o víc než

zhruba 0,2 až 0,7 procentního bodu HDP – příznivá demografie tedy systém sama nestabilizuje.⁵

Simulační rámec Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), modelový výpočet pro ČR, zpracovali Fall a Cahu v dokumentu OECD Working Paper č. 1657 z roku 2021. V základním scénáři projektuje růst hrubých výdajů na důchody z 8,2 % HDP v roce 2018 na 11,9 % HDP v roce 2060. Jako nejúčinnější opatření studie doporučuje navázat důchodový věk na délku dožití. Studie ale vznikla před reformou z roku 2024, a její dopad tedy nezahrnuje.³⁶

7.5.1 Co reforma 2024 mění v projekcích

Ukazatel	2025	dlouhodobý vrchol – bez reformy	dlouhodobý vrchol – s reformou 417/2024
Výdaje na důchody jako podíl na HDP	8,5 %	10,6 %, s vrcholem 11,1 % v roce 2058	8,8 %
Deficit důchodového systému jako podíl na HDP	–0,1 %	≈ –4 %	≈ –1,5 %
Statutární věk odchodu do důchodu, tedy zákonný důchodový věk	64 let a 2 měsíce	65 let (strop)	67 let u pojištěnců narozených v roce 1989 a později
Poměr důchodu k předchozí mzdě (hrubý, podle OECD)	≈ 44 %	≈ 43 %	≈ 41 %

Reforma 2024 tlak na důchodový systém snižuje, ale problém zcela nevyřeší. Po roce 2060, kdy Husákovy děti dosáhnou věku 85 a více let a zdravotní náklady spojené se stárnutím budou vrcholit, se bilance znovu zhoršuje.

Proto odborné instituce a poradní orgány, například Národní rozpočtová rada (NRR), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Národní ekonomická rada vlády (NERV), doporučují doplnit parametrické změny širšími systémovými opatřeními. Parametrické změny znamenají úpravy nastavení systému, například

věku odchodu do důchodu, výše důchodů nebo odvodů. Mezi systémová opatření patří automatické navázání důchodového věku na délku dožití, posílení III. pilíře nebo případně částečně fondovaný pilíř, v němž se část peněz ukládá a investuje na budoucí výplaty. Jednotlivé návrhy popisuje kapitola 11. ⁵⁶⁹

Pozn.: Tabulka uvádí zákonný věk odchodu do důchodu pro daný ročník nebo scénář. Skutečný efektivní věk odchodu z trhu práce je nižší. Podle přehledu OECD *Pensions at a Glance 2025* činil v ČR v roce 2024 63,6 roku, zatímco průměr OECD byl 64,2 roku. ³

7.6 Náhradový poměr: kolik důchod ve skutečnosti pokrývá

Náhradový poměr ukazuje, jakou část předchozí mzdy nahrazuje důchod. V ČR je průměrný hrubý náhradový poměr podle OECD kolem 44 %. Je tedy pod průměrem OECD, který činí přibližně 52 %, i pod průměrem EU, kde jde přibližně o 55 %. Výrazně vyšší je například v Nizozemsku, kde dosahuje 75 %, nebo v Rakousku, kde činí 74 %. ³⁴

Země	Hrubý náhradový poměr podle OECD PaG 2025, povinná schémata	Poznámka
Nizozemsko	≈ 75 %	Včetně povinného nebo kvazipovinného 2. pilíře
Rakousko	≈ 74 %	Vysoké odvody ve výši 22,8 % a štědrý I. pilíř
Slovensko	≈ 58 %	Navázání na délku dožití od roku 2023
Průměr EU-27	≈ 55 %	OECD <i>Pensions at a Glance 2025</i>
Průměr OECD	≈ 52 %	OECD <i>Pensions at a Glance 2025</i>
Česko	≈ 44 %	Pod průměrem OECD i EU
Německo	≈ 42 %	Jen povinný I. pilíř; Riesterovo spoření je dobrovolné
Polsko	≈ 31 %	NDC, systém pomyslně definovaných příspěvků

Upozornění

Reforma z roku 2024 postupně snižuje zápočet, který se promítá do výpočtu důchodu, z 1,5 % na 1,45 %. V roce 2026 začne na 1,495 % a k finální hodnotě 1,45 % se dostane u důchodů přiznávaných v roce 2035 a později.

To znamená, že náhradový poměr u nově přiznávaných důchodů bude klesat. Modely odhadují pokles ze zhruba 44 % směrem ke 41–43 % do roku 2060. Pro zachování životní úrovně v penzi to znamená větší tlak na vlastní spoření ve III. pilíři a v dlouhodobém investičním produktu. Podrobněji viz kapitola 12.

7.7 Neviditelný dluh: jak ho měřit

Oficiální státní dluh činil na konci roku 2024 3,3 bilionu Kč. V širším pojetí, jako dluh celého sektoru vládních institucí, dosahoval ke konci roku 2024 3,49 bilionu Kč, tedy 43,3 % HDP.

Ani jeden z těchto ukazatelů ale nezahrnuje implicitní dluh. Tím se myslí budoucí závazky vůči důchodcům, které stát už svým nastavením systému vytvořil, ale ještě je nevyplatil. U důchodů jde hlavně o budoucí výdaje, na které současná pravidla systému zakládají nárok.

Pokud se sečtou všechny budoucí deficity důchodového systému a převedou se do hodnoty vyjádřené dnešními penězi, je tento implicitní důchodový dluh ČR řádově mnohonásobně vyšší než dnešní oficiální státní dluh — odhady se podle zvolené metodiky (diskontní sazba, horizont) pohybují v řádu stovek procent HDP. Tento dluh se v bilanci státu nikde nevykazuje, ale ekonomicky existuje.⁵

Tip

Mezinárodní organizace, například Mezinárodní měnový fond (MMF), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Evropská komise, proto hodnotí dlouhodobou fiskální udržitelnost také pomocí takzvaného indikátoru S2. Ten ukazuje, o kolik procent HDP by bylo třeba okamžitě zvýšit veřejné příjmy nebo snížit veřejné výdaje, aby byl veřejný dluh dlouhodobě stabilní.

Pro ČR byl indikátor S2 v roce 2024 na úrovni 5,5 % HDP. Přesnější hodnotu 5,487 % uvádí Evropská komise ve zprávě Debt Sustainability Monitor. Evropská komise přitom ČR řadí do pásma středního dlouhodobého rizika — jde sice o jednu z vyšších hodnot v EU, ale státy s vysokým rizikem (Malta, Slovensko,

Lucembursko, Belgie) leží ještě výš. Nahoru ji táhnou hlavně budoucí výdaje na důchody a zdravotnictví. Reforma z roku 2024 by měla podle projekcí NRR tento ukazatel znatelně snížit; reformní přínos se odhaduje kolem 2 % HDP.²⁵

7.8 Citlivost projekcí: co může čísla posunout

Projekce na 30–50 let nejsou prognózy. Jsou to podmíněné scénáře, tedy výpočty založené na předem zvolených předpokladech. Výsledek se proto může výrazně změnit podle toho, jak se budou vyvíjet hlavní vstupní faktory. Nejvíce ho ovlivňují tyto proměnné:⁵

První je porodnost, protože určuje budoucí počet lidí v produktivním věku. Dnešní průměrný počet dětí na jednu ženu činí přibližně 1,37. Návrat k hodnotě 1,7, tedy k úrovni 70. let, by tlak na důchodový systém snížil. Další pokles směrem k 1,3 by ho naopak zhoršil.

Druhým faktorem je migrace. Rozdíl mezi čistou migrací +35 tis. lidí ročně v základním scénáři a –10 tis. lidí ročně v pesimistickém scénáři mění poměr plátců k důchodcům řádově.

Třetí proměnnou je zaměstnanost lidí ve věku 55 a více let. Každý procentní bod zaměstnanosti navíc snižuje deficit přibližně o 0,1 % HDP ročně. Česko má zaměstnanost lidí ve věku 55 a více let nižší než skandinávské země.

Důležitý je také růst produktivity a mezd. Pokud mzdy rostou rychleji než důchody, které se zvyšují valorizací, systém vykazuje menší deficit.

Posledním klíčovým faktorem je délka života v dobrém zdraví. Pokud lidé žijí déle, ale ve špatném zdraví, roste tlak na zdravotnictví. Pokud žijí déle a zároveň ve zdraví, mohou také déle pracovat.

Každý z těchto parametrů je zčásti předmětem politiky, například migrace, motivace k zaměstnanosti lidí ve věku 55 a více let nebo podpora rodin. Zčásti je ale mimo přímou kontrolu vlády. Právě proto Národní rozpočtová rada (NRR) a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) publikují nejen základní scénář, ale i pesimistické a optimistické scénáře. Díky tomu je vidět, jak citlivá jsou výsledná čísla. Podrobněji k jednotlivým scénářům viz kapitola 9.

Zdroje

- 1 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. (2025). *MF ČR – Pokladní plnění státního rozpočtu 2025 a Hospodaření systému důchodového pojištění 2025*. [k 2026-05-12]
<https://mf.gov.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2026/pokladni-plneni-sr-62373>
- 2 EUROPEAN COMMISSION, DG ECFIN. (2024). *The 2024 Ageing Report – Czechia country fiche*. [k 2026-05-12]
https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/ee54a263-d496-44a3-9b3a-b5c48567c6dd_en
- 3 OECD. (2025). *OECD Pensions at a Glance 2025*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/2025/11/pensions-at-a-glance-2025_76510fe4.html
- 4 EUROPEAN COMMISSION – SPC. (2024). *Pension Adequacy Report 2024*. [k 2026-05-12]
https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/pension-adequacy-report-current-and-future-income-adequacy-old-age-eu_en
- 5 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). *Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpocetovarada.cz/publikace/>
- 6 OECD (FALL & CAHU). (2021). *A simulation framework to project pension spending – the Czech pension system*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/a-simulation-framework-to-project-pension-spending-the-czech-pension-system_e4e79fad-en.html
- 7 ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2024). *ČSÚ – Projekce obyvatelstva České republiky*. [k 2026-05-12]
<https://csu.gov.cz/population-estimates-structure-and-projection>
- 8 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2025). *ČSSZ – Statistická ročenka sociálního zabezpečení 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/statistiky>
- 9 NÁRODNÍ EKONOMICKÁ RADA VLÁDY (NERV). (2022). *Návrhy NERV na snížení výdajů a zvýšení příjmů veřejných rozpočtů v ČR*. [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Navrhy-NERV-na-snizeni-vydaju-a-zvyseni-prijmu.pdf>

Přiměřenost, spravedlnost a kdo propadá sítem

8.1 Proč udržitelnost a přiměřenost nejsou totéž

Finanční udržitelnost odpovídá na otázku, zda má stát dost peněz, aby závazky ze zákona vyplatil. Měří se podílem na HDP, podílem na státním rozpočtu, saldem důchodového účtu, dlouhodobou projekcí. **Sociální přiměřenost** odpovídá na otázku, zda důchod stačí na důstojný život. Měří se náhradovým poměrem (důchod / poslední mzda), podílem seniorů v riziku chudoby nebo sociálního vyloučení (AROE), nebo porovnáním s minimální životní úrovní. Evropská komise obě dimenze explicitně odděluje – publikuje každé tři roky **Pension Adequacy Report** vedle **Ageing Reportu**.⁴

Obě dimenze spolu souvisí. Pokud se „šetří na udržitelnosti“ příliš tvrdě (nižší valorizace, nižší zápočty, pozdější odchod), klesá i přiměřenost. Pokud se zvýší přiměřenost nad rámec příjmů systému (vyšší minimální důchod, štedřejší valorizace), roste deficit a tím fiskální riziko. Reformní debata se pohybuje mezi těmito dvěma póly – a nikdy nenajde řešení, které by dokonale vyřešilo oba.

8.2 Náhradový poměr: kolik zůstane z výplaty

Náhradový poměr je podíl prvního důchodu k poslední mzdě. V ČR je podle OECD Pensions at a Glance 2025 **čistý náhradový poměr u průměrné mzdy** **≈ 56 %** (po zdanění); **hrubý** **≈ 44 %**. Pro srovnání: **průměr OECD je ≈ 63 % čistý / 52 % hrubý**, Nizozemsko **≈ 96 % čistý**, na opačném konci Irsko a Litva pod 35 %. Česko je tak v mezinárodním srovnání **mírně pod průměrem OECD**.⁵⁶

Typ pracovníka	Náhradový poměr (hrubý)	Poznámka
0,5× průměrné mzdy	≈ 71 %	solidární redukce táhne nahoru
Průměrná mzda	≈ 44 %	referenční OECD scénář
1,5× průměrné mzdy	≈ 35 %	zásluhovost klesá redukčními hranicemi
2× průměrné mzdy	≈ 31 %	stále v pásmu 26% zápočtu; 2. redukční hranice je 4× průměru

To ukazuje, že český systém má **silně progresivní (solidární) strukturu** – nízkopříjmovým kompenzuje výpadek víc, vysokopříjmovým méně. Kdo vydělává hodně, na důchod se z logiky systému nesmí spoléhat: musí si spořit sám (dobrovolné penzijní spoření, nemovitost, investice). Kapitola 12 se tomu věnuje prakticky.⁵

Tip

Zjednodušeně: kdo vydělává zhruba průměrnou mzdu, může z I. pilíře čekat důchod asi ve výši **poloviny své čisté mzdy**. Chcete-li si v penzi udržet 70–80 % dosavadní životní úrovně, zbytek — zhruba 20–30 % — si musíte zajistit sami.

8.3 Rozdíl v důchodech žen a mužů

Gender pension gap je rozdíl mezi průměrným důchodem mužů a žen. V ČR činil podle OECD Pensions at a Glance 2025 přibližně **10 %** – méně než polovina průměru OECD (≈ 23 %) a třetinu hodnot v Německu nebo Nizozemsku. Relativně příznivou pozici ČR způsobuje kombinace faktorů:⁶

- **Vysoká účast žen na trhu práce** (historicky i dnes) – plný úvazek jako norma, ne jako výjimka.
- **Silně progresivní výpočet důchodu** – výdělek do první redukční hranice (≈ 44 % průměrné mzdy, pro 2026 konkrétně 21 546 Kč/měs.) se započítává s mnohem větší vahou (99 % v 2026, postupně 90 % do 2035) než výdělek nad ní (26 %). Tato progresivita tlumí dopad nižších mezd žen na výši důchodu – a to v situaci, kdy **český rozdíl v odměňování žen a mužů činí ≈ 18 %** (Eurostat 2024), výrazně nad průměrem EU (≈ 11 %).

- **Výchovné** od roku 2023 (500 Kč/dítě) a zápočet doby péče o dítě jako „náhradní doba“ – kompenzují výpadek v kariéře.
- **Redukční hranice**, které solidárně zvyšují důchody nízkopříjmových (typicky žen po dětech).

U starších lidí ale zůstávají jasně rizikové skupiny. V Česku jsou na tom hůře ženy ve věku 65 a více let: podle ukazatele AROPE, který sleduje ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením, se to týká 12,1 % z nich. U mužů stejného věku je podíl přibližně poloviční, tedy 5,1 %. Pokud se použije širší hranice chudoby ve výši 70 % mediánového příjmu, podíl žen ve věku 65 a více let přesahuje 28 % (Eurostat 2025, ilc_li02). ²

Vdovský / vdovecký důchod částečně kompenzuje ztrátu partnera, ale bez splnění dalších podmínek (péče o nezaopatřené dítě, invalidita, věk o 4 roky nižší než důchodový věk muže ad.) náleží jen **1 rok** od úmrtí (§ 50 zák. 155/1995 Sb.). Lhůta pro obnovu nároku byla reformou (zák. 417/2024 Sb., účinnost 1. 1. 2025) prodloužena ze dvou na **pět let** od zániku předchozího nároku; nárok se nově vztahuje i na partnery a registrované partnery. Po uplynutí této lhůty se situace prudce zhoršuje. ¹

8.4 Chudoba seniorů: kdo propadá sítem

Eurostat měří „riziko chudoby nebo sociálního vyloučení“ (AROP) u seniorů 65+. V ČR činil tento podíl **≈ 9,2 %** v roce 2025 (Eurostat ilc_peps01n) – výrazně pod průměrem EU27 (**≈ 18,8 %**) a jedna z nejnižších hodnot v Unii. Při užším pohledu jen na chudobu příjmovou (AROP, práh 60 % mediánu) je v ČR podíl 65+ **≈ 8,4 %**, tedy nižší než průměr EU. Hlavní nástroje, které Česko drží v lepší pozici než průměr: ¹⁴

- **Minimální starobní důchod** (20 % průměrné mzdy, **≈ 9 800 Kč/měs.** 2026) – zákonná dolní hranice.
- **Dávka státní sociální pomoci** (zák. 151/2025 Sb., účinný od 1. 10. 2025) – sjednocuje čtyři dříve oddělené dávky: příspěvek na bydlení a přídavek na dítě (zák. 117/1995 Sb.) a doplatek na bydlení a příspěvek na živobytí (zák. 111/2006 Sb.). Stávajícím příjemcům příspěvku na bydlení a přídavku na dítě dobíhala dřívější úprava do 12/2025; technická novela (zák. 35/2026 Sb. ze 4. 3. 2026) posunula vznik nároku převáděných osob z dubna na **červenec 2026** a změny v částkách životního minima na 1. 10. 2026. Cílí na domácnosti, kde náklady na bydlení přesahují 30 % příjmů.

- **Příspěvek na péči** (§ 7 zák. 108/2006 Sb.) – u osob starších 18 let od **1 300 Kč** (I. stupeň) do **23 000/27 000 Kč/měs.** (IV. stupeň podle formy péče; hodnoty k 1. 1. 2026).

Zákonný rámec

Čl. 30 Listiny základních práv a svobod zakotvuje právo na „přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci“. Ústavní soud v nálezu **Pl. ÚS 8/07** ze dne 23. 3. 2010 (vyhlášen pod č. 135/2010 Sb.) zrušil tehdejší znění § 15 zákona o důchodovém pojištění s účinností od 30. 9. 2011 – a to v opačném směru, než by se v kontextu této kapitoly mohlo zdát: redukční hranice byly podle ÚS nastaveny tak silně nivelizačně, že u pojištěnců s vyššími příjmy potlačovaly princip ekvivalence (zásluhovosti) a vedly k „neakceptovatelné nerovnosti“ v rozporu s čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny. Princip přiměřeného hmotného zabezpečení podle čl. 30 nálezu naopak respektoval. Nález tedy chrání i zásluhovou složku systému, nejen sociální minimum.

8.5 OSVČ a atypická práce: slabé místo systému

Zaměstnanec na plný úvazek se sociálním systémem prakticky „nemusí zabývat“ – odvody si řeší zaměstnavatel. U OSVČ a lidí s atypickými pracovními vztahy (DPP, DPČ) je situace podstatně rizikovější.

1

Skupina	Typický roční odvod	Typický důchod z I. pilíře
Zaměstnanec, průměrná mzda	≈ 150 tis. Kč (vč. zaměstnavatele)	≈ 21 tis. Kč/měs.
OSVČ, minimální základ 2026 (40 % prům. mzdy)	≈ 69 tis. Kč	≈ 10–12 tis. Kč/měs.
OSVČ, průměrný skutečný základ (2024)	≈ 73 tis. Kč	≈ 14 tis. Kč/měs.
DPP pod 12 000 Kč/měs. (2026)	bez účasti na pojištění	období se nezapočítává

Pro OSVČ na minimu to znamená, že i po 40 letech práce dostanou důchod **na úrovni zákonného minima nebo jen mírně nad ním**. Týká se to odhadem **300–400 tisíc** OSVČ, které dlouhodobě platí blízko minima. Výplatu pak běžně musí doplňovat příspěvkem na bydlení, výjimečně až doplatkem. Reforma 2024 (zák. 417/2024 Sb.

v návaznosti na úpravy z let 2023–2024) tento problém **částečně adresovala** postupným zvýšením minimálního vyměřovacího základu OSVČ pro hlavní činnost z 25 % na 30 % (2024), 35 % (2025) a 40 % průměrné mzdy (2026, před opětovným poklesem na 35%). Zda bude zvýšení do nově přiznávaných důchodů promítnuto dostatečně, ukáže až další desetiletí; z hlediska současných důchodců – bývalých OSVČ – změna nepomáhá.⁷

Příklad

Modelový příklad: **Živnostník-kadeřník, 35 let na minimálních zálohách, roční základ cca 100 000 Kč.** Výpočtový základ po redukcích klesne na cca 7 000 Kč. Za 35 let pojištění $\times 1,495 \% = 52,3 \% \times 7\,000 \text{ Kč} \approx 3\,660 \text{ Kč}$ procentní výměra. Plus základní výměra 4 900 Kč = **cca 8 560 Kč/měs. – pod zákonným minimem 9 800 Kč.** Stát důchod dorovná na minimum, ale jde o sociální záchranu, ne o „zasloužený“ důchod.

8.6 Přerušené kariéry a mezery v pojištění

Zákon 155/1995 Sb. definuje pro účely důchodu **dobu pojištění** (kdy se odvádělo) a **náhradní doby** (péče o dítě do 4 let, invalidita, vojna, evidence na ÚP – z doby před 55. rokem věku nejvýše 1 rok, v součtu s dobou po 55 letech nejvýše 3 roky). Problematické jsou především tři typy „mezer“:

- **Dlouhé studium v dospělosti** – od roku 2010 se doba studia po 18. roce nezapočítává do důchodového pojištění.
- **Práce v zahraničí mimo EU a smluvní státy** – nezapočítává se vůbec. V zemích se smlouvou o sociálním zabezpečení se doby sčítají.
- **Dlouhodobá nezaměstnanost bez evidence** nebo přerušeni kariéry na péči o dospělého – bez registrace se neuznávají.

Praktický důsledek: člověk s přerušovanou kariérou (typicky ženy po více dětech, lidé po rozvodu, navrátilci ze zahraničí, lidé po nemoci) má často kratší započtenou dobu pojištění a nižší výpočtový základ. Minimální doba pojištění pro **řádný** starobní důchod je **35 let** (postupné zvyšování z 25 let proběhlo v letech 2010–2018, nikoliv až reformou 2024). Pod touto hranicí nárok na řádný starobní důchod nevzniká, lze však získat **odložený starobní důchod** (§ 29 odst. 2 zák. 155/1995 Sb.): stačí 20 let pojištění (nebo 15 let bez náhradních dob), pokud žadatel dosáhne věku o **2 roky** vyššího, než činí důchodový věk muže – tato hranice byla reformou 2024 snížena

z dosavadních 5 let. Kapitola 12 popisuje, jak si vyžádat informativní osobní list důchodového pojištění a zjistit svoji skutečnou situaci v předstihu.

8.7 Spravedlnost mezigenerační

Další rovina spravedlnosti se netýká jednotlivců, ale **generací**. Dnešní 30letý člověk bude odvádět do systému ~35 let – a dostane důchod podle pravidel, která budou platit v roce 2060. Pokud se parametrické změny dějí jednou za 10–15 let, **každá generace žije v trochu jiném systému.**⁷

- **Ročníky 1930–1950** (tzv. „socialističtí důchodci“) dostávaly důchody v 90. letech podle zákona *100/1988 Sb.* s rychlými valorizacemi; poměr důchodu k mzdě byl vysoký, ale reálný příjem byl malý.
- **Ročníky 1950–1966** žily celou pracovní dobu za účinnosti zákona *155/1995 Sb.* – jejich důchod se počítá „plně po novu“, redukční hranice, náhradový poměr kolem 45–50 %; důchodový věk dosahuje 65 let (cíl plně zavedený 2032).
- **Ročníky 1967–1988** – reforma 2024 se jich dotýká částečně: zápočet 1,5 % → 1,495 % (2026) → postupně 1,45 % (do 2035), důchodový věk postupně roste nad 65 let v měsíčních krocích od ročníku 1966 (1966 = 65 let a 1 měsíc, 1988 = 65 let a 23 měsíců, tj. 66 let a 11 měsíců). **Strop 67 let se na ně nevztahuje.**
- **Ročníky 1989 a pozdější** – plný dopad reformy: důchodový věk 67 let, 1,45 % zápočet, přísnější předčasné důchody. Bez vlastního spoření klesne náhradový poměr pod 42 %.

Upozornění

Mezigenerační spravedlnost má politickou i fiskální rovinu. Pokud se rozpočtové problémy řeší **snižováním budoucích důchodů** (nižší zápočet, pozdější věk), nese zátěž mladší generace. Pokud by se řešily **vyššími odvody dnešních pracujících**, nese zátěž opět mladší generace. Pokud se řeší **dluhem**, odkládá se problém – a zátěž nese také mladší generace. Proto je každá reforma v zásadě přerozdělování mezi generacemi.

8.8 Jak ČR stojí v evropském srovnání přiměřenosti

Pension Adequacy Report 2024 (Evropská komise + Social Protection Committee) hodnotí české důchody takto: ⁴⁵

- **Chudoba seniorů:** ČR mezi zeměmi s nejnižším AROPE 65+ ($\approx 9,2\%$ v roce 2025) – výrazně pod průměrem EU27 ($\approx 18,8\%$).
- **Gender pension gap (2024):** ČR $\approx 10\%$, méně než polovina průměru OECD ($\approx 23\%$, který klesl z 28% v roce 2007).
- **Náhradový poměr budoucích důchodů:** v horizontu 2070 propad u ročníků po 1988 pod 42% – horší trajektorie než severní Evropa, srovnatelné s Polskem.
- **Pokrytí dobrovolnými pilíři:** ČR nízké – méně než 40% ekonomicky aktivních má doplňkové penzijní spoření nebo dlouhodobý investiční produkt s pravidelným příspěvkem nad 1 000 Kč/měs., obrovský rozdíl proti Nizozemsku či Dánsku.

Celkově: v **udržitelnosti** je ČR ve střední skupině EU (reforma 2024 ji posunula nahoru). V **přiměřenosti** dnes ČR stojí díky solidární konstrukci dobře, ale trajektorie mezi lety 2040 a 2070 míří dolů. Mezinárodní žebříček *Mercer CFA Global Pension Index* (vydání 2025) hodnotí 52 penzijních systémů od Argentiny po Vietnam, ale **Česko ani Slovensko mezi ně nezařazuje** — samostatné srovnatelné skóre pro ČR proto neexistuje. Český systém je ostatně spíš opačný případ než „štědré“ systémy pod tlakem: jeho dnešní silnou stránkou je *přiměřenost* (nízká chudoba seniorů, silně solidární konstrukce), zatímco hlavní tlak míří na dlouhodobou *udržitelnost* kvůli stárnutí. ⁸

8.9 Proč se tahle kapitola nedá obejít

Veřejná debata o důchodech se v Česku točí převážně kolem finančních čísel – HDP, deficitu, věku, zápočtu. Co se často ztrácí, je otázka **pro koho systém ve skutečnosti funguje**. Lidé s průměrnou mzdou, zaměstnaneckým poměrem a bez přerušení kariéry jsou v české struktuře v pořádku. Lidé mimo tuto „středovou“ dráhu – OSVČ na minimu, ženy po rozvodu, senioři v nájmu, navrátilci ze zahraničí, samoživitelky – se často dostávají až k záchranné síti sociálních dávek. To není chyba výpočetního vzorce; je to důsledek toho, jakou práci a jaký životní styl pojišťovací systém odměňuje.

Každá diskuze o další reformě by proto měla mít dvě větve. První: **co udělat, aby byl systém finančně udržitelný** (kapitoly 7–9

a 11). Druhá: **co udělat, aby byl systém přiměřený pro ty, kteří ho potřebují nejvíc** – a to je téma, kterému jsme tuto kapitolu věnovali.

Zdroje

- 1 EUROSTAT. (2024). *Eurostat ilc_peps01n – Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex (SILC 2025)*. [k 2026-05-12]
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01n/default/table?lang=en
- 2 EUROSTAT. (2024). *Eurostat ilc_li02 – At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex*. [k 2026-05-12]
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li02/default/table?lang=en
- 3 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2024). *ČSSZ Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2024*. [k 2026-05-12]
https://www.cssz.cz/documents/20143/99587/2024_Statisticka%20rocnka+z+oblasti+d%20d%20chodov%20poji%20st%20n%20c%204%2098n%20c%203%20AD+za+rok+2024.pdf
- 4 EUROPEAN COMMISSION, SOCIAL PROTECTION COMMITTEE. (2024). *EU Pension Adequacy Report 2024*. [k 2026-05-12]
https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/pension-adequacy-report-current-and-future-income-adequacy-old-age-eu_en
- 5 OECD. (2025). *Pensions at a Glance 2025: Czechia – country note*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/pensions-at-a-glance-2025-country-notes_8a53ef12-en/czechia_dd7aae9d-en.html
- 6 OECD. (2025). *OECD Pensions at a Glance 2025 – Gender pension gaps*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/2025/11/pensions-at-a-glance-2025_76510fe4.html
- 7 FILIP PERTOLD (IDEA CERGE-EI). (2025). *Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém? (IDEA policy brief pro volby 2025)*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf
- 8 MERCER / CFA INSTITUTE. (2025). *Mercer CFA Institute Global Pension Index 2025*. [k 2026-05-12]
<https://rpc.cfainstitute.org/research/reports/2025/mercer-cfa-institute-global-pension-index-2025>
- 9 PARLAMENT ČR. (1995). *Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>

Rizika a scénáře

9.1 Jaká rizika vůbec sledovat

Rizika důchodového systému je užitečné rozlišovat podle toho, odkud přicházejí. Mohou být demografická (spojená se stárnutím a velikostí populace), ekonomická, politická nebo právní. Každý typ rizika se projevuje jinak, má jinou pravděpodobnost a vyžaduje jinou reakci.

Metodicky vycházíme především ze Zprávy Národní rozpočtové rady (NRR) o dlouhodobé udržitelnosti z roku 2025. Jako mezinárodní oporu používáme srovnávací zprávu EU Ageing Report 2024. Národní kapitola srovnávací zprávy věnovaná ČR byla dokončena na podzim 2023, ještě před přijetím zákona č. 417/2024 Sb. Pro širší mezinárodní srovnání využíváme také publikaci OECD Pensions at a Glance 2025, která porovnává důchodové systémy v jednotlivých zemích.¹²³

9.2 Ilustrační scénáře dlouhodobého vývoje

Národní rozpočtová rada pracuje v každé Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti se základním scénářem a s několika alternativními scénáři. Ty ukazují, jak by se výsledek změnil při jiných předpokladech o porodnosti, produktivitě, migraci a zaměstnanosti. Základní scénář vychází z aktuálně platné legislativy, a proto už zahrnuje reformu z roku 2024.

Níže uvedená souhrnná tabulka ukazuje tři scénáře: optimistický, základní a pesimistický. Hodnoty jsou bodové odhady: konkrétní hodnoty vybrané z širšího pásma citlivostních variant v projekci Národní rozpočtové rady.¹

Parametr	Optimistický	Základní (platná legislativa)	Pesimistický
Úhrnná plodnost v roce 2050	1,7	1,5	1,3
Čistá migrace ročně, v tis. osob	+40	+35	-5
Zaměstnanost 55–64 let v roce 2050	≈ 80 %	≈ 72 %	≈ 62 %
Růst produktivity ročně	2,0 %	1,4 %	0,8 %
Deficit systému ve vrcholu (kolem 2060)	≈ -1,0 % HDP	≈ -1,5 % HDP	≈ -2,0 % HDP
Veřejný dluh v roce 2050	≈ 55 % HDP	≈ 75 % HDP	≈ 115 % HDP

Příklad

Rozhodující přitom není demografie, ale reforma. Mezi scénářem s reformou z roku 2024 (deficit ve vrcholu ≈ -1,5 % HDP) a hypotetickou variantou bez reforem (≈ -4 % HDP) je rozdíl kolem 2,5 % HDP. V dnešních penězích by to odpovídalo zhruba 200 mld. Kč ročně – víc než celé roční výdaje na obranu. Samotné demografické varianty jsou si přitom podle Národní rozpočtové rady překvapivě podobné: ani mimořádně příznivý vývoj porodnosti a migrace by systém bez reforem nestabilizoval.

9.3 Riziko 1: Politická páka valorizace

Valorizace je pravidelné zvyšování důchodů podle zákonného vzorce. V Česku jde o parametr, který lze změnou zákona upravit velmi rychle. V roce 2023 vláda premiéra Petra Fialy mimořádným zákonem č. 71/ 2023 Sb. snížila jednorázovou valorizaci v době vysoké inflace. Podle tehdy platného vzorce měl výpočet zohlednit plnou inflaci výdajů typických pro domácnosti důchodců, označovanou jako seniorský spotřební koš, a polovinu reálného růstu mezd po očištění o inflaci. Mimořádná valorizace přiznaná od června 2023 ale nakonec dosáhla zhruba jen třetiny částky, která by vyšla podle původního vzorce.

Ústavní soud tento zásah potvrdil jako ústavní v nálezu Pl. ÚS 30/23 ze dne 17. 1. 2024, publikovaném pod č. 36/2024 Sb. Podle soudu má stát pravomoc zasáhnout, pokud hrozí ohrožení finanční stability. Zákon č. 270/2023 Sb. pak od 1. 10. 2023 změnil pravidla i do budoucna. Snížil koeficient, podle kterého se reálný růst mezd promítá do výpočtu valorizace, na 1/3.⁴⁵

Tento precedent je důležitý, protože ukazuje, že žádný důchodový parametr není v ČR fakticky zamrazený. Listina základních práv a svobod sice v článku 30 garantuje „přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří“, konkrétní výši důchodu ale stanoví zákon. Politická většina ji proto může změnit, pokud k tomu má důvod a dostatečnou podporu.

6

Upozornění

Podobná logika fungovala v ČSSR v 70. a 80. letech. Důchody se tehdy zvyšovaly hlavně v rámci širších reforem v letech 1975 a 1988 nebo prostřednictvím jednorázových přídavků v letech 1979 a 1982. Mezi těmito zásahy jejich reálná hodnota klesala. Průměrný starobní důchod činil v roce 1988 přibližně 61 % čisté mzdy. To bylo výrazně méně než v polovině 60. let. Stát se k těmto „tichým škrtům“ historicky uchýloval ve chvílích, kdy neměl dost peněz. Není důvod předpokládat, že by se v krizi nemohly opakovat.¹¹

9.4 Riziko 2: Vrácení reformy z roku 2024

Druhým politickým rizikem je částečné nebo úplné vrácení důchodové reformy z roku 2024. Zákon č. 417/2024 Sb. připravila pětikoaliční vláda SPOLU, STAN a Pirátů. Poslanecká sněmovna jej schválila 8. 11. 2024, krátce po odchodu Pirátů z vlády k 1. 10. 2024.

Volby 2025 vyhrálo hnutí ANO s 80 mandáty. Nová koalice ANO, SPD a Motoristů má 108 mandátů z 200. V programovém prohlášení vlády z 5. 1. 2026 a v následné debatě signalizovala záměr upravit zejména tyto body:⁷

- zastavení postupného zvyšování důchodového věku nad 65 let (revize stropu);
- zachování zápočtu 1,5 % za rok pojištění namísto jeho postupného snižování až na 1,45 % mezi lety 2026–2035;
- úpravu předčasných důchodů, zejména nižší krácení;
- změnu valorizačního vzorce blíže k nastavení před reformou.

Pokud by reforma z roku 2024 byla částečně nebo zcela zrušena, ztratil by se významný efekt na veřejné finance. Národní rozpočtová

rada ve Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti 2025 uvádí, že součet malé i velké důchodové reformy snižuje projektovaný schodek penzijního systému v nejhorším období – na přelomu 50. a 60. let – z téměř 4 % HDP k hranici 1,5 % HDP. To odpovídá zlepšení přibližně o 2 procentní body HDP.

Bez reforem by se deficit penzijního systému v tomto období pohyboval blízko 4 % HDP. V dnešních cenách by to znamenalo stovky miliard Kč ročně navíc. Tyto peníze by musely být hrazeny z obecných daní nebo dluhem.¹

Zákonný rámec

Z právního hlediska je revize možná. Zákon č. 417/2024 Sb. lze novelizovat běžnou většinou a neexistuje právní „zákaz“ měnit parametry důchodové reformy. Ústavní soud navíc nálezem Pl. ÚS 11/25 ze dne 25. 6. 2025 zamítl návrh 71 poslanců na zrušení reformy. Nález byl publikován pod č. 256/2025 Sb., takže reforma sama prošla ústavním přezkumem.

Politicky je však její rušení nákladné. Každá vláda, která by reformu oslabovala nebo rušila, tím přebírá odpovědnost za zhoršení dlouhodobé udržitelnosti důchodového systému.⁹

9.5 Riziko 3: Inflace a reálná hodnota důchodu

Třetím rizikem je inflace. Státní důchod je vyplácen jako nominální částka v korunách. To znamená, že na výplatní pásce může zůstat stejný nebo růst, ale jeho skutečná kupní síla závisí na cenách. Pokud ceny rostou rychleji, než je valorizace – pravidelné navyšování důchodů – dokáže dohnat, reálná hodnota důchodu klesá.

Období 2022–2023, kdy inflace dosáhla 15,1 % a 10,7 %, to ukázalo v praxi. Reálná hodnota průměrného důchodu v roce 2022 klesla zhruba o 4 %. V roce 2023 ji vysoké valorizace vrátily jen mírně pod úroveň roku 2021.⁸

Současný valorizační vzorec podle zákona č. 270/2023 Sb. započítává 100 % růstu spotřebitelských cen a 1/3 reálného růstu mezd. Při inflaci 10 % a reálném růstu mezd 2 % by tedy důchod vzrostl přibližně o 10,7 %. V období vysoké inflace to ale neznamená plnou ochranu. Důchodci nesou část inflační zátěže, protože reálný růst mezd bývá v krizi záporný.⁵

9.6 Riziko 4: Trh práce a zaměstnanost 55+

Dalším rizikem je schopnost trhu práce udržet starší lidi v zaměstnání. Každé dva roky, o které se zvýší průměrný věk odchodu do důchodu, systému ušetří přibližně 0,8 % HDP. Důvodem je kratší doba výplaty důchodu a zároveň delší doba placení odvodů.

Problém je v tom, že lidé musí mít kde a jak pracovat. Česká zaměstnanost lidí ve věku 55–64 let činila v roce 2025 78,3 %. Byla tedy výrazně nad průměrem EU27, který dosahoval 66,4 %, a mírně nad Německem se 75,3 %. Dorovнала i Švédsko se 78,3 %. U žen ve věku 55–64 let dosahovala zaměstnanost 74,9 %. ¹⁰

Rizika jsou hlavně praktická. Zaměstnavatelé neradi najímají lidi starší 60 let, rekvalifikace je stále málo rozvinutá a zdravotní stav může práci ve vyšším věku omezovat, zejména u manuálních profesí. Reforma z roku 2024 zavádí kategorii náročných profesí s povinným zaměstnavatelským příspěvkem a možností dřívějšího odchodu do důchodu. Jde však jen o první krok, protože srovnávací systémy ve Finsku, Rakousku či Francii jsou propracovanější. ³

9.7 Riziko 5: Migrace

Migrace je proměnná, která může výrazně změnit výpočty důchodového systému. Každý zaměstnaný migrant platí odvody. Plného důchodu se však v ČR často nedočká, protože se může vrátit do země původu nebo získat nárok jen na poměrnou část důchodu.

Základní scénář Národní rozpočtové rady (NRR) vychází ze střední varianty demografické projekce ČSÚ, která počítá s čistou migrací zhruba +35 tis. osob ročně. Čistá migrace znamená rozdíl mezi počtem lidí, kteří do země přijdou, a počtem těch, kteří z ní odejdou. Vyšší čistá migrace zvyšuje počet plátců odvodů, a tím snižuje deficit důchodového systému. ¹

Scénář čisté migrace ročně, v tis. osob	Dopad na systém v roce 2050	Politická proveditelnost
+40	Deficit klesá o $\approx$ 0,8 % HDP	Obtížná – vyžaduje integraci a politickou shodu
+35, základní scénář	Neutrální vůči projekci	Současný trend; bez extra opatření
0	Deficit roste o $\approx$ 0,7 % HDP	Současná rétorika části politiků

Scénář čisté migrace ročně, v tis. osob	Dopad na systém v roce 2050	Politická proveditelnost
Negativní (odliv)	Deficit roste o $\approx$ 1,5 % HDP	Krizový scénář, například pandemie nebo válka

Příklad

Migrace a důchody jsou propojené problémy, o kterých se ale často mluví odděleně. Každý argument „proti migraci“ má fiskální cenu, dopadá na příjmy a výdaje důchodového systému. Každý argument „omezme důchodovou dávku“ má naopak svou politickou cenu.

Tento střet mezi migrační politikou a udržitelností důchodů se v české veřejné debatě zatím nepojmenovává přímo, přestože je pro dlouhodobé projekce klíčový.

9.8 Riziko 6: Ústavně-právní limity

Právním rámcem důchodového systému je Listina základních práv a svobod. V čl. 30 odst. 1 stanoví: „Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.“ Podrobnosti podle čl. 30 odst. 3 stanoví zákon. Článek 31 zároveň garantuje bezplatnou zdravotní péči a zdravotní pomůcky.

Ústavní soud opakovaně potvrdil, například v nálezech Pl. ÚS 8/07 a Pl. ÚS 30/23, že stát má při určení konkrétní úrovně dávek širokou diskreci (prostor pro vlastní uvážení). Zákonodárce proto není povinen zachovat určitou konkrétní výši důchodu ani jeho poměr ke mzdě.⁶⁴

Ústavní soud vymezuje hlavně tři limity. Prvním je *zákaz libovůle*: změna musí mít racionální důvod. Druhým je ochrana lidské důstojnosti: důchod nesmí klesnout pod úroveň umožňující *důstojný život*. Třetím je *legitimní očekávání*, které chrání lidi před náhlou a nepředvídatelnou změnou pravidel. Aktuálně vyplácené důchody proto nelze radikálně snížit bez přechodného období.

V praxi to znamená, že stát může pravidla výrazněji měnit pro budoucí generace. U současných důchodců je prostor pro zásahy užší.

6

9.9 Riziko 7: Fiskální prostor obecně

Důchody nejsou osamoceným problémem veřejných financí. Současně rostou i výdaje na zdravotnictví a dlouhodobou péči, protože stárnutí populace znamená vyšší náklady na léčbu a péči. Zpráva Evropské unie EU Ageing Report 2024 odhaduje, že výdaje na samotnou zdravotní péči v ČR zůstanou zhruba stabilní: z 6,4 % HDP v roce 2022 vzrostou na 6,6 % HDP v roce 2050. Výdaje na dlouhodobou péči však výrazně vzrostou, z 1,5 % na 2,3 % HDP.

Podle EU Ageing Report 2024 narostou v ČR v základním scénáři všechny věkově podmíněné výdaje dohromady – důchody, zdravotnictví, dlouhodobá péče a související kapitoly. Zvýší se z přibližně 20,6 % HDP v roce 2022 na zhruba 23,8 % HDP v roce 2050. To znamená růst asi o 3 procentní body HDP. V rizikovém scénáři může jít až o $\approx 4\text{--}4,5$ procentního bodu. I v základní variantě jde o rozsah, který vyžaduje viditelnou reorganizaci rozpočtu.²

Upozornění

Při současné úrovni výdajů na obranu kolem 2 % HDP, rostoucím dluhu a potřebě investic do infrastruktury je prostor pro navýšení důchodových výdajů o 2–3 % HDP velmi omezený. V podobné situaci se historicky otevírají tři možnosti: zvýšit daně, například DPH nebo majetkové daně; snížit ostatní výdaje; nebo financovat rozdíl vyšším dluhem. Všechny tři cesty mají politickou cenu a žádná není bez rizika.

9.10 Co z toho plyne – pro stát a pro občana

Pro stát z toho plyne, že strukturální změny důchodového systému budou tématem nejbližších 10 let. Jde o změny v samotném nastavení systému, například navázání důchodového věku na dobu dožití, takzvaný LE-link, nebo zavedení povinného fondového pilíře. Ten by znamenal, že část prostředků na důchod by se ukládala a investovala ve fondech. Kapitola 11 tyto možnosti popisuje podrobněji.

Pro politiku je klíčové nastavit odolné valorizační pravidlo. Čistě indexové pravidlo, které by se řídilo předem daným výpočtem a neumožňovalo mimořádné jednorázové zmrazení, by zvýšilo důvěru v systém. Zároveň by ale snížilo flexibilitu státu v krizi.

Pro občana je praktický závěr jednoduchý: je rozumné počítat s tím, že státní důchod pokryje základní potřeby, nikoli životní úroveň z aktivního věku. Pro mladší ročníky narozené v roce 1990 a později bude reálný náhradový poměr (poměr důchodu k předchozí mzdě po

zohlednění růstu cen) pravděpodobně nižší než u dnešních důchodců. Vlastní spoření, například ve III. pilíři (dobrovolném penzijním spoření) nebo v dlouhodobém investičním produktu DIP, proto není „něco navíc“. Je to smysluplná součást přípravy na stáří.

Pro zaměstnavatele je úprava pracovních podmínek pro lidi ve věku 55+ už dnes konkurenční výhodou. Pro ekonomiku jako celek platí, že produktivita, zaměstnanost 55+ a realistická migrační politika jsou páky, které mohou deficit systému tlumit i bez dalších parametrických škrtů.

Zdroje

- 1 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). *Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpoctovarada.cz/ke-stazeni/zprava-nrr-o-dlouhodobu-udrizitelnosti-verejnych-financi-2025/>
- 2 EUROPEAN COMMISSION, DG ECFIN. (2024). *The 2024 Ageing Report – Czechia country fiche*. [k 2026-05-12]
https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/ee54a263-d496-44a3-9b3a-b5c48567c6dd_en
- 3 OECD. (2025). *OECD Pensions at a Glance 2025*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/2025/11/pensions-at-a-glance-2025_76510fe4.html
- 4 ÚSTAVNÍ SOUD ČR. (2024). *Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 30/23 ze dne 17. 1. 2024 – mimořádná valorizace důchodů*. [k 2026-05-12]
https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-30-23_1
- 5 PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. (2023). *Zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění – nová pravidla valorizace*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-270>
- 6 USNESENÍ PŘEDSEDNICTVA ČNR č. 2/1993 SB. (1993). *Listina základních práv a svobod – čl. 30 a 31*. [k 2026-05-12]
<https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- 7 VLÁDA ČR. (2026). *Programové prohlášení vlády Andreje Babiše (koalice ANO + SPD + Motoristé), schváleno 5. 1. 2026*. [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/cz/vlada/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-224629/>
- 8 ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2024). *ČSÚ – Indexy spotřebitelských cen, 2022–2024*. [k 2026-05-12]
<https://csu.gov.cz/inflace-spotrebitelske-ceny>
- 9 ÚSTAVNÍ SOUD ČR. (2025). *Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 11/25 ze dne 25. 6. 2025 – zamítnutí návrhu na zrušení zákona č. 417/2024 Sb. (publ. 256/2025 Sb.)*. [k 2026-05-12]
https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-11-25_1

- 10 EUROSTAT (EU-LFS). (2025). *Eurostat – Employment rates by sex, age and citizenship (lfsa_ergan), data 2025 pro věkovou kategorii 55–64*. [k 2026-05-12]
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ergan/default/table
- 11 PARLAMENTNÍ INSTITUT, KANCELÁŘ POSLANECKÉ SNĚMOVNY. (2024). *Historie valorizace starobních důchodů a názory politických stran vyjádřené v Parlamentu*. [k 2026-05-12]

https://arl.psp.cz/arl-par/en/detail-par_us_cat-0192192-Historie-valorizace-starobnich-duchodu-a-nazory-politickych-stran-vyjadrene-v-Parlamentu/

Jak je to jinde v Evropě

10.1 Jak tuto kapitolu číst

U každé země sledujeme čtyři oblasti: podobu důchodového systému, aktuální parametry systému (zejména důchodový věk, odvody a náhradový poměr), poslední reformu a také to, co by z dané zkušenosti mohlo být využitelné pro ČR.

Kapitola neurčuje, který systém je „nejlepší“. Každý z nich vznikl v jiných historických, ekonomických a politických podmínkách. Hlavními zdroji jsou publikace OECD *Pensions at a Glance 2025* s tabulkami pro jednotlivé země, Mercer CFA *Global Pension Index 2025*, národní stránky správců důchodových systémů, například Deutsche Rentenversicherung nebo Pensionsmyndigheten, a *EU Pension Adequacy Report 2024*.¹²³

10.2 Německo — druhý důchodový balíček a generační kapitál

Německo má největší důchodový systém v Evropské unii. Funguje jako klasický průběžně financovaný systém PAYG, v němž se současné důchody platí z odvodů současných pracujících.

Odvod činí 18,6 % hrubé mzdy a dělí se rovným dílem: 9,3 % platí zaměstnavatel a 9,3 % zaměstnanec. Důchodový věk se postupně zvyšuje ze 65 na 67 let, a to do roku 2031. Náhradový poměr, tedy vztah mezi výší důchodu a předchozí mzdou, dosahuje 48 % hrubé mzdy. Historicky činil 53 %, ale od roku 2000 postupně klesal.

Vláda Olafa Scholze v roce 2024 představila návrh Rentenpaket II, vedený jako parlamentní tisk německého Spolkového sněmu Bundestag 20/11898. Jeho součástí byl také Generationenkapital – kolektivní státní investiční fond financovaný z federálních úvěrů. Fond měl vzniknout díky počáteční půjčce 12 mld. € a následně se každoročně pravidelně navyšovat. Jeho dlouhodobý cílový objem se odhadoval

na 200 mld. €. Od druhé poloviny 30. let měly výnosy fondu přispívat k financování důchodů.

Koalice se však v listopadu 2024 rozpadla dříve, než byl balík schválen. Generationenkapital tak zůstal pouze neschváleným návrhem. Německý spolkový účetní dvůr, Bundesrechnungshof, navíc ve stanovisku z října 2024 varoval, že kumulované zatížení spolkového rozpočtu úvěry by do roku 2045 dosáhlo až 366 mld. €. Kumulované výnosy převedené do důchodového pojištění by podle něj činily jen přibližně 100 mld. €. Generationenkapital by tedy podle Bundesrechnungshofu sám o sobě vytvářel schodek po více než dvě dekády.

15

Následující vláda Friedricha Merze, složená z křesťanskodemokratické CDU/CSU a sociálnědemokratické SPD, prosadila ve Spolkovém sněmu 5. prosince 2025 vlastní balík Rentenpaket 2025. Rentenpaket 2025 prodlužuje Haltelinie, zákonnou garanční hranici úrovně náhradového poměru, na 48 % do roku 2031. Zároveň zavádí Mütterrente III, tedy plné započtení tří let péče o dítě bez ohledu na ročník narození, a to od 1. 1. 2027. Balík také ruší Anschlussverbot, zákaz bezprostředního navazujícího pracovního poměru. Tím vytváří pracovněprávní rámec pro Aktivrente – možnost pokračovat ve výdělečné činnosti po dosažení důchodového věku se zvýhodněním. Generationenkapital v něm obsažen není.⁴

Příklad

Generationenkapital je hybridní řešení: stát si půjčí peníze, investuje je a výnosy odvádí do důchodového systému. Nejde o povinný fondový pilíř s individuálními účty, ale o **kolektivní státní rezervu**.

V Scholzově návrhu Rentenpaket II z června 2024, byl tento model kontroverzní hlavně proto, že stát si měl půjčovat peníze na investice. Po pádu Ampel-koalice (vláda sociální demokracie, zelených a liberálů), návrh **nebyl schválen**. Rentenpaket 2025 vlády Friedricha Merze ho už nepřevzal.

Jako myšlenkový koncept je však Generationenkapital pro ČR zajímavou inspirací. Umožňuje kombinovat stabilitu průběžného systému PAYG s kapitálovým výnosem, aniž by se investiční riziko přenášelo na jednotlivce.

10.3 Rakousko – štědrý průběžný systém a vysoké odvody

Rakouský model je české tradici velmi blízký. Jde o čistý průběžný systém PAYG, v němž se současné důchody vyplácejí z odvodů dnešních pracujících, a hlavní roli má první pilíř, tedy státní důchodové pojištění. Odvody na důchod dosahují 22,8 % hrubé mzdy. Z toho 10,25 % platí zaměstnanec a 12,55 % zaměstnavatel.

Rakousko zároveň patří mezi země s velmi vysokým náhradovým poměrem, který ukazuje, jak velkou část předchozí mzdy důchod nahrazuje. V Rakousku dosahuje zhruba 76 %, což patří k nejvyšším hodnotám v OECD. Důchodový věk je u mužů 65 let. U žen se postupně zvyšuje z 60 na 65 let, a to do roku 2033.

Reformy poslední dekády byly v Rakousku spíše malé. Země zatím nepočítá s velkým deficitem důchodového systému. Plodnost dosahuje přibližně 1,3 dítěte na ženu, tedy podobné úrovně jako v ČR, migrace je však silně pozitivní a zbývající rozdíl pokrývají daně.⁵

Rakouský přístup ukazuje, že štědrý průběžný systém PAYG může fungovat, pokud je společnost ochotná přijmout vyšší daňovou zátěž a vyšší migraci. Jde tedy o politickou volbu, nikoli o technickou nutnost.

10.4 Polsko: důchody podle pomyslných účtů a nejistý osud fondů OFE

Polsko v roce 1999 zásadně změnilo svůj důchodový systém. Zavedlo model NDC (notional defined contribution), systém pomyslných individuálních účtů, na které se zapisují odvody. Při odchodu do důchodu se celkový „virtuální kapitál“ rozdělí podle očekávané délky života. Systém se tak do určité míry přizpůsobuje demografii: když se lidé dožívají vyššího věku, roční důchod vychází nižší.⁶

Součástí reformy byl také druhý pilíř OFE (Otwarte Fundusze Emerytalne), což jsou povinné investiční důchodové fondy. V roce 2014 vláda Donalda Tuska převedla část majetku OFE uloženou v dluhopisech zpět do polské správy sociálního zabezpečení ZUS. Šlo přibližně o 51,5 % objemu aktiv, asi 153 mld. PLN. Zároveň bylo zrušeno povinné členství, takže od té doby do OFE plyne příspěvek jen tehdy, když si ho člověk aktivně zvolí.

V letech 2019–2021 vláda strany Právo a spravedlnost (PiS) prosadila návrh na úplné zrušení OFE. Aktiva se měla převést na soukromé účty IKE, což jsou individuální důchodové účty, a zároveň zatížit 15 % transformačním poplatkem. Polský Sejm návrh schválil v prvním

čtení v lednu 2020 a druhé čtení proběhlo 14. dubna 2021. Projednávání však uvázlo a zákon nebyl schválen jako celek. OFE proto k roku 2026 nadále existují. Nových členů však přibývá jen minimum.

10.5 Slovensko: důchodový věk navázaný na délku života

Slovensko je pro ČR nejbližším případem ke srovnání: má podobnou historii, demografii i velikost ekonomiky. V roce **2023** zavedlo automatické navázání důchodového věku na **očekávanou délku života** (life-expectancy link, zkratka LE-link). Vzorec vychází z mediánu změny střední délky života v poprodukčním věku. Rozdíl důchodového věku mezi dvěma po sobě jdoucími ročníky může být **0–2 měsíce**, nikdy neklesá, zaokrouhluje se dolů na celé měsíce a konkrétní hodnotu pro každý ročník vyhlásuje MPSVR SR vyhláškou (zákon č. 461/ 2003 Z. z.). Ústavní strop 64 let z roku 2019 upravila novela č. 422/ 2020 Z. z., účinná od 1. 1. 2023. Pro ročníky narozené do 1966 zůstává tabulkový režim s horní hranicí 64 let. Pro ročníky 1967 a mladší se už důchodový věk znovu odvozuje od střední délky života a horní hranice zůstává otevřená. První konkrétní ročník určený podle LE-linku — ročník 1967 — vyhlásilo MPSVR SR vyhláškou č. 148/ 2025 Z. z.; důchodový věk stanovilo na 64 let a 1 měsíc.⁷

Druhý pilíř, **SDS – starobní důchodové sporenie**, na Slovensku zůstal. Dříve do něj zaměstnanci vstupovali jen na základě vlastní aktivní volby. Nově přistupující zaměstnanci jsou však zapisováni automaticky a mohou se z něj odhlásit. Ke konci roku 2025 měl po zavedení automatického zápisu nově přistupujících přes **2,0 mil. účastníků**. Průměrný náhradový poměr systému je $\approx 48\%$.⁷

10.6 Švédsko: pomyslné účty, prémiová penze a automatická brzda

Švédsko v roce **1999** zavedlo NDC, systém s pomyslnými osobními účty, podobně jako Polsko. Má však několik zvláštností. První z nich je **premium pension**: z celkového odvodu ve výši 18,5 % důchodového příjmu jde 16 procentních bodů do NDC (inkomstpension) a 2,5 procentního bodu do povinného, individuálně voleného investičního fondu. Státní AP7 Sâfa přitom slouží jako výchozí fond. Druhou zvláštností je automatický vyrovnávací mechanismus. Když se NDC zhorší, například kvůli nižšímu výnosu nebo pomalejšímu

růstu mezd, valorizace se automaticky sníží bez nutnosti politického rozhodnutí.⁸

Průměrný náhradový poměr je přibližně 54 % a důchodový věk se průběžně mění. Takzvaný **riktålder**, cílový věk, od roku 2026 činí **67 let**; předtím to bylo 66 let. Dobrovolný dřívější odchod je možný od 63 let, respektive od 64 let pro mladší ročníky, s odpovídajícím krácením. Švédský systém je **nejvíce automatizovaný v Evropě**, a proto je nejméně citlivý na politické cykly. Cenou je nižší transparentnost, protože běžný občan vzorcům nerozumí, a také větší kolísání důchodů v krizi.⁸

10.7 Nizozemsko — reforma WTP z roku 2023 a přechod od slíbených dávek k příspěvkům

Nizozemsko má dlouhodobě jeden z nejlépe hodnocených důchodových systémů na světě. V žebříčku Mercer CFA Global Pension Index, který porovnává kvalitu penzijních systémů, je už několik let na 1. místě. V roce 2025 získalo skóre 85,4 a zařadilo se do nejvyšší kategorie A.

Základem nizozemského systému je AOW, paušální státní důchod pro všechny rezidenty. Vedle něj funguje povinný druhý pilíř, tedy zaměstnavatelské penzijní fondy spravované sociálními partnery — zaměstnavateli a zástupci zaměstnanců. Do těchto fondů je zapojeno přibližně 80 % zaměstnanců.⁹

V roce 2023 nizozemský parlament schválil Wet toekomst pensioen neboli WTP, zákon o budoucnosti penzí. Reforma mění samotnou logiku zaměstnavatelských penzí. Dosavadní smlouvy typu DB (defined benefit) pracovaly se slibovanou dávkou: člověk měl nárok na předem určený důchod, obvykle podle mzdy a délky pojištění. Tento závazek nesl penzijní fond.

Nový systém postupně přechází na smlouvy typu DC (defined contribution), tedy na stanovený příspěvek. U nich není předem slíbená konkrétní výše důchodu. Jasně dané jsou příspěvky, které se posílají na individuální účet účastníka, zatímco výsledná penze závisí na naspořené částce a vývoji investic. Přechod na tento model má být dokončen do roku 2028.

Důvody reformy byly dva. Sliby typu DB se při nízkých úrokových sazbách staly finančně obtížně udržitelnými. Model DC je zároveň transparentnější, protože každý účastník lépe vidí své vlastní příspěvky a účet, a podle reformy má být také spravedlivější mezi generacemi. Přechod na WTP představuje nejvážnější institucionální

změnu v nizozemském systému od přijetí AOW v roce 1956, které nabylo účinnosti 1. 1. 1957.⁹

Příklad

Nizozemský případ ukazuje, že i **jeden z nejlépe hodnocených systémů na světě** potřebuje velké reformy, protože demografie a makroekonomické prostředí se mění. WTP 2023 přitom nelze do ČR přenést přímo. Nizozemsko má desítky let akumulovaná aktiva — na konci 2024 přibližně **1,6–1,7 bilionu €**, tedy asi **150 % HDP** (DNB Pensioenfonds; HDP 2024 ≈ 1,13 bilionu €). Bez tohoto kapitálu by reforma neměla co přenášet.

10.8 Dánsko — ATP + povinný 2. pilíř + LE-link

Dánský důchodový systém stojí na třech pilířích. Prvním je folkepension, paušální státní důchod. Druhým je ATP, povinný kolektivní druhý pilíř pro zaměstnance. Třetím jsou zaměstnavatelská penzijní schémata. Ta se často sjednávají kolektivně v rámci jednotlivých odvětví, obvykle za účasti odborů, takže se neváží jen na jednotlivého zaměstnance, ale na širší pracovní sektor. Už od reformy z let **2006–2011** je důchodový věk plně navázán na očekávanou délku života. Dnes je zákonem stanoven takto: **67 let** jako platný stav, **68 let** od roku 2030 pro ročníky 1963–1966, **69 let** od roku 2035 pro ročníky 1967–1970 a **70 let** od roku 2040 pro ročníky narozené po 31. prosinci 1970. Zákon byl přijat 22. května 2025 ve Folketingu poměrem 81:21 a jde zatím o nejvyšší zákonný věk v EU. Další růst zůstává navázán na délku života.¹⁰

Dánský systém je **nejudržitelnější v OECD**. Projekce do roku 2070 ukazují stabilní výdaje pod 9 % HDP i při rostoucí populaci starší 65 let. Cenou je vysoký důchodový věk: pokud se LE-link nezmění, řadu dánských občanů čeká odchod do důchodu po 70. roce.

¹⁰

10.9 Velká Británie: trojí garance růstu a automatické zapojení do penzijního spoření

Velká Británie má paušální **State Pension** (2026/27: £ 241,30/týden), který se každoročně mění podle pravidla trojí garance růstu. Od roku **2012** má také **automatické zapisování** do zaměstnavatelského spoření. Každý zaměstnanec ve věku 22+ let s příjmem nad £ 10 000/rok je do schématu zapsán automaticky, může se však kdykoliv odhlásit.

Nejde tedy o povinné členství v doslovném smyslu. Minimální příspěvek v kvalifikovaném schématu činí **8 % z rozhodného příjmu**: alespoň **3 %** platí zaměstnavatel a zbytek dohromady zaměstnanec se státní daňovou úlevou. Výchozím správcem pro zaměstnavatele bez vlastního schématu je **NEST**, státem zřízený penzijní správce.¹¹

Po více než 13 letech automatického zapisování do spoření, které běží od října 2012, je do schémat zapojeno **přes 11 mil. nových střadatelů** podle posledního údaje DWP. Aktuální souhrnná čísla naspořených aktiv — řádově desítky až nižší stovky miliard liber, přičemž samotný NEST spravuje desítky miliard — je vhodné dohledávat ve výročních zprávách DWP a NEST. Jde o **jednu z nejvýznamnějších evropských reforem v oblasti automatického zapojení do soukromého spoření**. Kompromisem je skromná úroveň příspěvků: 8 % celkem je relativně nízké a Velká Británie debatuje o navýšení na 12 %. **Mansion House Accord** z května 2025 navíc zavázal největší poskytovatele penzí, aby do roku 2030 investovali nejméně 10 % výchozích DC fondů do neveřejně obchodovaných trhů, z toho 5 % do britských.¹¹

Státní důchod se valorizuje podle pravidla trojí garance. Každý rok roste o nejvyšší ze tří hodnot: inflaci, růst mezd nebo 2,5 %. V letech vysoké inflace 2022–2023 to vedlo k rychlému růstu výdajů. Politická debata o zrušení pravidla pokračuje, ale zatím ho nikdo nezrušil.¹¹

10.10 Francie — průběžný systém a reforma z roku 2023

Francouzský systém je **nejkomplexnější v Evropě**. Tvoří ho 42 samostatných režimů, například pro státní zaměstnance, železničáře, horníky nebo zaměstnance SNCF; všechny fungují jako PAYG, tedy průběžně financovaný systém, a jsou politicky citlivé. Důchodový věk byl dlouho 62 let. Reforma **2023** prezidenta Emmanuela Macrona ho **zvedla na 64** let, postupně do roku 2030, a vyvolala měsíce protestů i několik hlasování o nedůvěře. Reforma prošla **použitím článku 49.3 Ústavy**, což je postup, při němž ji vláda „protlačila“ bez hlasování.¹²

Po listopadovém parlamentním sporu — Senát článek o pozastavení 25. 11. 2025 vyškrtl poměrem 190:108 a výbor Národního shromáždění ho 29. 11. obnovil — bylo v rámci **LFSS 2026** (*Loi de financement de la sécurité sociale*, definitivně přijato Národním shromážděním **16. 12. 2025**, vyhlášeno koncem prosince) zavedení reformy 2023 dočasně **pozastaveno**. Pro důchody přiznávané od **1. 9. 2026 do ledna 2028** zůstává zákonný věk podle roku narození

zafixován mezi **62 lety a 9 měsíci** pro ročník 1964 a **63 lety a 9 měsíci** pro ročník 1968. Týká se to ročníků **1964–1968**, které měly podle původního harmonogramu odcházet později. Vláda fiskální náklad odhaduje na přibližně 400 mil. € v roce 2026 a 1,8 mld. € v roce 2027. Po lednu 2028 má podle aktuálního znění zákona pokračovat původní trajektorie, tedy i nadále směrem k 64 letům, pokud nebude znovu upravena.¹⁶

Francouzský případ je **politickou lekcí**. Ukazuje, jaké společenské náklady mohou důchodové reformy mít, zvláště pokud se dotknou aktivně pracujících lidí a v zemi působí silné odbory. Pro ČR je relevantní tím, že velké změny, například posun věku o 2 roky, vyžadují politickou koalici a srozumitelnou komunikaci. Jinak se snadno stanou předmětem trvalé obstrukce.

10.11 Itálie: pomalý přechod na důchody s pomyslnými účty

Itálie reformovala svůj systém už v roce **1995** Diniho reformou. Šlo o přechod z mimořádně velkorysého PAYG systému, tedy průběžného financování, který před rokem 1995 poskytoval náhradový poměr přes 90 %, na **NDC**, systém s pomyslnými osobními účty. Přechod je však pomalý: zaměstnanci s odpracovanými lety před rokem 1995 mají kombinovaný výpočet a některé plné výhody doznívají dodnes. Výsledkem je, že **veřejné výdaje na důchody činí 15,3 % HDP v r. 2025** (289 mld. €; INPS). To je v OECD druhá nejvyšší úroveň po Řecku. Trajektorie podle Ragioneria Generale dello Stato (Ageing Report 2024) vyrostou na vrchol **≈ 17,3 % HDP kolem r. 2036** a teprve poté klesnou k **≈ 13,6 % v r. 2070**.¹³

Upozornění

Italská zkušenost ukazuje, co se stane, když se reforma zavede pozdě: přechodové období trvá desítky let a jednotlivé generace mezitím nesou obrovské fiskální břemeno. ČR je ve srovnatelné pozici. Reforma 2024 cílí na 67 let u osob narozených po roce 1988. Kdybychom ji odkládali dál, rozpočtový propad by byl mnohem strmější než ten, který dnes splácí Itálie.

10.12 Srovnávací tabulka: ČR vs. EU

Ukazatel	ČR 2024	Průměr EU-27	Nejlepší	Nejhorší
Výdaje na důchody (% HDP)	8,8	11,7	≈ 7 (Irsko)	≈ 16 (Itálie)
Náhradový poměr (čistý, prům. mzda, OECD PaG 2025)	56 %	≈ 63 %	96 % (prům. (Nizozemsko) OECD)	≈ 28 % (nejníže v OECD)
Důchodový věk (muži, 2024, zákonný)	65	65,2	67 (Dánsko; 70 od 2040)	62 r. 9 m. (Francie – po reformě Borne 2023; cíl 64 zmrazený LFSS 2026 do ledna 2028)
Mercer CFA Index 2025	— (nehodnoceno)	—	A (85,4 Nizozemsko)	D
Účast v 2./3. pilíři (% plátců)	≈ 45 %	≈ 65 %	> 90 % (Nizozemsko)	< 20 % (např. Estonsko, Slovensko před opt-out)
Odvod na důchod (% mzdy)	28	≈ 20	≈ 10 (Velká Británie)	≈ 30+

10.13 Klíčová ponaučení pro ČR

- LE-link (Slovensko, Dánsko)** – navázání důchodového věku na délku života snižuje politickou zátěž opakovaného zvyšování důchodového věku.
- Auto-enrollment (Velká Británie)** – automatické zapisování zapojilo miliony Britů do spoření; v ČR je účast ve III. pilíři dobrovolná a nižší.
- NDC (Švédsko, Polsko, Itálie)** – systém s pomyslnými osobními účty je transparentní a soběstačný, ale vyžaduje politickou disciplínu do něj nezasahovat.
- Generationenkapital (Německo, návrh 2024)** – kolektivní kapitálová rezerva je kompromisem mezi PAYG a fondovým systémem; německý návrh po pádu Ampel-koalice neprošel, koncept však zůstává inspirací.

5. **Automatická brzda (Švédsko)** – pravidlo, které v krizi sníží valorizaci bez politického zásahu, zvyšuje důvěryhodnost systému.
6. **Povinný 2. pilíř (Nizozemsko, Dánsko)** – funguje, ale vyžaduje desítky let akumulace kapitálu. ČR je na začátku této cesty.

Upozornění

Makroekonomické indexy (OECD, Mercer) hodnotí mechanismy typu LE-link kladně, protože pomáhají rozpočtové udržitelnosti. Gerontologická literatura (výzkum zaměřený na stárnutí), však přináší strážlivější protipohled. Studie Keele University a Newcastle University (Lynch, Bucknall, Jagger, Wilkie 2022, *Nature Aging*) ukázala, že **délka zdravého pracovního života roste výrazně pomaleji než celková naděje dožití**. Projekce pro Anglii 2015–2035 říká, že naděje dožití v 50 letech se prodlužuje průměrně o $\approx 10,7$ týdne ročně u mužů a 6,4 týdne u žen, zatímco HWLE jen o ≈ 1 týden u mužů a 2,8 týdne u žen.¹⁴

Důsledek je zásadní: vlády zvyšují zákonný důchodový věk rychleji, než se populace stačí dožívat vyššího věku **ve zdraví a schopná pracovat**. Bez investic do zdraví starších pracovníků a bez úprav pracovních míst se finanční zátěž pouze přesune ze starobních důchodů do **invalidních důchodů a dlouhodobě nemocenské**. Pro ČR je to varování: reakce na prodlužující se život je z hlediska rozpočtu účinná, ale bez podpory zdraví ve středním věku, rekvalifikací a ergonomických úprav pracovních míst se může stát skrytou daní pro osoby s horším zdravím.

Žádný z těchto nástrojů není univerzálně „správný“ – každý má své kompromisy. Kapitola 11 proto probírá, které z nich se v ČR diskutují a jaké argumenty pro a proti se k nim vážou.

Zdroje

- 1 OECD. (2025). *OECD Pensions at a Glance 2025*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/pensions-at-a-glance-2025_e40274c1-en.html
- 2 MERCER & CFA INSTITUTE. (2025). *Mercer CFA Institute Global Pension Index 2025*. [k 2026-05-12]
<https://rpc.cfainstitute.org/research/reports/2025/mercercfa-institute-global-pension-index-2025>

- 3 EUROPEAN COMMISSION – SPC. (2024). *Pension Adequacy Report 2024*. [k 2026-05-12]
https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/pension-adequacy-report-current-and-future-income-adequacy-old-age-eu_en
- 4 BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALES. (2025). *Rentenpaket 2025 beschlossen (BMAS Pressemeldung)*. [k 2026-05-12]
<https://www.bmas.de/DE/Service/Presse/Meldungen/2025/rentenpaket-2025-beschlossen.html>
- 5 PENSIONSVERSICHERUNGSANSTALT. (2024). *PVA – Österreichisches Pensionssystem*. [k 2026-05-12]
<https://www.pensionsversicherung.at/>
- 6 ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH. (2024). *ZUS – System emerytalny w Polsce*. [k 2026-05-12]
<https://www.zus.pl/swiadczenia/emerytury>
- 7 SOCIÁLNA POISŤOVŇA. (2024). *Sociálna poisťovňa – Dôchodkový systém SR*. [k 2026-05-12]
<https://www.socpoist.sk/socialne-poistenie/dochodkove-poistenie/vseobecne-informacie/dochodca-v-sr-otazky-odpovede>
- 8 PENSIONSMYNDIGHETEN (ŠVÉDSKO). (2024). *Pensionsmyndigheten – Inkomstpension & Premiepension*. [k 2026-05-12]
<https://www.pensionsmyndigheten.se/>
- 9 RIJKSOVERHEID NEDERLAND. (2023). *Wet toekomst pensioenen (WTP) 2023*. [k 2026-05-12]
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pensioen/overgang-naar-nieuwe-pensioenstelsel>
- 10 ARBEJDSMARKEDETS TILLÆGSPENSION. (2024). *ATP – Denmark*. [k 2026-05-12]
<https://www.atp.dk/>
- 11 NEST CORPORATION (VELKÁ BRITÁNIE). (2024). *NEST – National Employment Savings Trust*. [k 2026-05-12]
<https://www.nestpensions.org.uk/>
- 12 GOUVERNEMENT FRANÇAIS. (2023). *Réforme des retraites 2023 – service-public.fr*. [k 2026-05-12]
<https://www.service-public.fr/particuliers/actualites/A16379>
- 13 ISTITUTO NAZIONALE DELLA PREVIDENZA SOCIALE. (2024). *INPS – Sistema pensionistico italiano*. [k 2026-05-12]
<https://www.inps.it/it/it/previdenza.html>
- 14 LYNCH M, BUCKNALL M, JAGGER C, WILKIE R. (2022). *Projections of healthy working life expectancy in England to the year 2035 (Nature Aging 2(1):13–18)*. [k 2026-05-12]
<https://doi.org/10.1038/s43587-021-00161-0>
- 15 DEUTSCHER BUNDESTAG. (2024). *Entwurf eines Rentenniveaustabilisierungs- und Generationenkapitalgesetzes (Drucksache 20/11898)*. [k 2026-05-12]
<https://dserver.bundestag.de/btd/20/118/2011898.pdf>

- 16 GOUVERNEMENT FRANÇAIS. (2025). *Suspension de la réforme des retraites (LFSS 2026)* – *service-public.gouv.fr*. [k 2026-05-12]
<https://www.service-public.gouv.fr/particuliers/actualites/A18825>

Jaké reformní změny se diskutují pro ČR

11.1 Proč systém potřebuje další reformy

Reforma 2024 (zákon 417/ 2024 Sb.) podle projekce Národní rozpočtové rady (NRR) snižuje maximální schodek důchodového systému na přelomu 50. a 60. let **z téměř 4 % HDP k hranici 1,5 % HDP**. Přínos tak činí přibližně 2 procentní body HDP ročně. Samotné výdaje na starobní důchody ale dál porostou a kolem roku 2060 dosáhnou vrcholu na úrovni $\approx 9\%$ HDP. I po reformě tedy bude systém v letech 2061–2065 kulminovat deficitem kolem **1,5 % HDP ročně**. K tomu se přidávají souběžné tlaky na zdravotnictví a dlouhodobou péči. Debata o „reformě po reformě“ je proto legitimní.¹²

11.2 Návrh 1: Navázání věku na délku života (LE-link)

Princip: zákon stanoví poměr let v aktivním věku k letům stráveným v důchodu (např. 2 : 1). Pokud se prodlouží průměrná délka života, automaticky se přiměřeně zvýší i důchodový věk. Politická debata se tím zbaví neustálého přetrásání otázky, „zda zvyšovat věk o rok“: zvýšení by probíhalo automaticky, bez samostatného hlasování.³

Tento princip funguje v **Dánsku** (od 2006), **Finsku** (od 2017), **Nizozemsku** (od 2013) a na **Slovensku** (znovuzaveden od 2023). Itálie má obdobný mechanismus uvnitř systému virtuálních individuálních účtů, transformační koeficienty se přepočítávají podle dat o střední délce života. Pro ČR by bylo navázání důchodového věku na délku života logickým dalším krokem po reformě 2024. Zákon sice zvedá věk na 67 let, ale potom se zvyšování opět zastavuje; LE-link by tuto hranici učinil dynamickou.³⁴

Pro	Proti
Systém se průběžně přizpůsobuje demografickému vývoji bez politických střetů	Veřejnost to může vnímat jako „nepředvídatelné zvyšování věku“
Funkční praxe v Dánsku, na Slovensku, ve Finsku, v Nizozemsku	Ústavní otázka: automat vs. zákonodárná odpovědnost
Dlouhodobě fiskálně stabilizuje systém	Bez dodatečných opatření tvrdě dopadá na lidi v manuálních profesích
Reformy se politicky „odosobní“	Parametry LE-linku samy o sobě mohou být předmětem sporu

11.3 Návrh 2: Automatické stabilizátory ve valorizaci

Princip: pokud systém vykazuje finanční nerovnováhu (např. deficit překročí určité prahy), pravidla valorizace se automaticky upraví. Nejznámější model je švédský „brake“, tedy brzda: když NDC systém přestane splňovat rovnovážnou podmínku, koeficient valorizace se sníží. V krizi 2008–2010 Švédsko tento mechanismus použilo a přeneslo tak část nákladů na důchodce.⁵

V ČR by to znamenalo, že politici nemusejí valorizaci snižovat jednorázově podle aktuální situace, jako se to stalo při omezení mimořádné valorizace v roce 2023. Stabilizační pravidlo se aktivuje automaticky. Výhodou je větší důvěryhodnost systému, protože lidé předem znají podmínky. Nevýhodou zůstává, že voliči obtížně přijímají situaci, kdy jim stát krátí nárok „strojově“, bez viditelného politického rozhodnutí.

Příklad

Snížení mimořádné valorizace v roce 2023 ad hoc stálo stát politický kapitál a vedlo k řízení před Ústavním soudem. Nález **Pl. ÚS 30/23** ze dne 17. 1. 2024, vyhlášený 24. 1. 2024, návrh na zrušení zamítl. Automatický stabilizátor by podobnou situaci řešil bez politické konfrontace: důchodci by předem věděli, že v krizi valorizace roste méně. Je to transparentnější, ale pro politickou reprezentaci méně pohodlné.

11.4 Návrh 3: Generationenkapital / státní investiční fond

Princip: stát zřídí fond, do kterého postupně odvádí prostředky z přebytku, dluhopisů nebo zvláštní daně. Výnosy z investic pak slouží jako **kolektivní rezerva** pro důchodový systém. Dlouhodobě fungujícími příklady jsou **norský Government Pension Fund Global** (na konci roku 2025 přes 2,2 bilionu USD, tedy zhruba čtyřnásobek HDP Norska) a **švédské AP fondy**. Německý **Generationenkapital** byl součástí Rentenpaketu II vlády Ampel-koalice s plánem vložit ≈ 12 mld. € v roce 2024 a dosáhnout kapitálového stavu 200 mld. € do poloviny 2030. let. Po pádu koalice v listopadu 2024 zákon nebyl přijat a navazující černo-rudá koalice (CDU/CSU + SPD, od 2025) Generationenkapital v koaliční smlouvě nemá. Příklad tedy ukazuje politickou citlivost fondového řešení.⁶

Pro ČR by to byl způsob, jak **diverzifikovat riziko**, tedy nespolehat jen na jeden zdroj financování. Systém PAYG (průběžné financování důchodů z aktuálních odvodů) by se alespoň částečně doplnil o kapitálový výnos. Technicky by fond mohl vzniknout například postupným navyšováním dluhu, jako mělo být v Německu, kde plán Rentenpaketu II počítal s úvěrem ≈ 12 mld. € v roce 2024 a kapitálovým stavem 200 mld. € v polovině 30. let; reforma však kvůli pádu Ampel-koalice neprošla. Druhou možností by byl převod aktiv státu, například nemovitostí, ČEZ nebo Letiště Praha. Debata o tom, zda by ČR měla takový fond, trvá od roku 2015, ale konkrétní návrh zatím nikdo neprosazoval s dostatečnou politickou silou.⁶⁷

Pro	Proti
Snižuje tlak na čistý PAYG systém v době demografického vrcholu	Investiční riziko – kapitálové trhy kolísají
Nepřenáší riziko na jednotlivce (jako povinný 2. pilíř)	Zřízení přes dluh je politicky kontroverzní
Funguje v Německu, Norsku, Švédsku, na Novém Zélandu	Správa fondu vyžaduje nezávislou a kompetentní strukturu
Lze zřídit bez individuálních účtů	V krizi může vláda podlehnout pokušení sáhnout po aktivech

11.5 Návrh 4: Auto-enrollment do III. pilíře

Princip: každý nový zaměstnanec by byl **automaticky přihlášen** do DPS/DIP a měl by možnost se odhlásit. Zaměstnavatel by přispíval minimálně definovaným procentem; v britském modelu jde o 3 % zaměstnavatele + 5 % zaměstnance. Velká Británie tímto způsobem v letech 2012–2024 zapojila **přes 10 milionů nových střadatelů**.⁸

V ČR mělo ke konci roku 2024 penzijní připojištění (PP) a doplňkové penzijní spoření (DPS) dohromady **3,998 mil. smluv**. Z toho samotné **DPS 1,977 mil.** Průměrný měsíční příspěvek účastníka dosahoval **889 Kč**, v DPS 943 Kč. Penzijní aktiva přesto stále tvoří jen cca 8 % HDP (vs. 150 % HDP v Nizozemsku). Auto-enrollment by mohl zvýšit zapojení bez povinného 2. pilíře. Asociace penzijních společností (APS ČR) tento návrh dlouhodobě prosazuje.⁸⁹

Tip

Auto-enrollment je „měkká“ reforma: nezvyšuje povinnou zátěž a využívá poznatky behaviorální ekonomie. Jde hlavně o **výchovný nastavení**: většina lidí zůstane v systému, do kterého je stát zapíše. Ve Velké Británii se míra opt-outu, tedy odhlášení ze systému, dlouhodobě drží kolem 10 % a podle vládního materiálu nepřekročila zhruba 11 %. Pro ČR patří auto-enrollment mezi častěji zmiňované návrhy v oblasti kapitálového spoření.

11.6 Návrh 5: Konverze na systém virtuálních individuálních účtů (NDC)

Princip: místo současného **bodového** výpočtu (výpočtový základ × procentní výměra) by se pro každého pojištěnce vedl **virtuální účet**, na který by se připisovaly odvody. Při odchodu do důchodu by se celkový virtuální kapitál rozdělil podle očekávané délky života, podobně jako annuita v soukromém spoření.¹⁰

NDC je základem veřejného důchodového systému například v Itálii, Lotyšsku, Norsku, Polsku a Švédsku. Jeho výhodou je větší přehlednost: každý vidí, kolik má na svém pomyslném účtu „nasporeno“. Systém se zároveň sám přizpůsobuje délce života — pokud lidé žijí déle, vychází z toho nižší důchod. Odpadá také potřeba redukčních hranic. Nevýhodou je horší dopad na lidi s kratší pracovní historií, například invalidy nebo dlouhodobě nezaměstnané. Přejít z bodového systému je navíc složitý a dlouhý — v Itálii probíhá od 90. let a plné dopady se projeví až kolem roku 2040.¹⁰

V české akademické debatě se NDC diskutuje od konce 90. let. Zmiňovali ho například Vladimír Bezděk a později Daniel Münich, nikdy ale nemělo dostatečnou politickou podporu. Reforma tohoto typu by vyžadovala několikaleté přechodné období a široký konsenzus — a ten v ČR zatím chybí.¹¹

11.7 Návrh 6: Reforma odvodů OSVČ

Do roku 2023 včetně mohly OSVČ platit důchodové pojistné z minimálního vyměřovacího základu ve výši **25 % průměrné mzdy**. Konsolidační balíček (zák. č. 349/2023 Sb.) tuto hranici od roku 2024 postupně zvyšuje po 5 procentních bodech ročně: **30 % v roce 2024, 35 % v roce 2025, 40 % v roce 2026**. I přesto vedou nízké vyměřovací základy u části drobných živnostníků k nižším budoucím důchodům. Ve srovnání s průměrným novým starobním důchodem nad 20 000 Kč měsíčně jde u této skupiny často o výrazně podprůměrné hodnoty. Reformní debata proto míří dál: jak spravedlivě nastavit poměr odvodů a nároků OSVČ.²

Reformní návrhy, které zatím nejsou součástí platné legislativy, mají tři hlavní podoby: (a) pokračovat v růstu povinných odvodů i po roce 2026, (b) navázat odvody na **skutečný výnos** podobně jako u DPH, (c) zavést **povinné minimální spoření** v DPS/DIP pro OSVČ výměnou za vyšší nárok. Tyto návrhy mají mírnou podporu na MF a v odborných komisích, ale silnou opozici u sdružení a komor reprezentujících OSVČ.²¹²

11.8 Návrh 7: Druhý pokus o fondový pilíř?

II. pilíř z let 2013–2015 byl zrušen. V debatě se objevuje otázka, zda ho znovu zavést v jiné podobě — například s automatickým zapojením a možností vystoupit, místo aby se lidé museli sami aktivně přihlásit. Součástí návrhu bývá také profesionální správa a minimální poplatky. Argumentem pro je rozložení rizika mezi více zdrojů a možnost kapitálového výnosu. Argumentem proti je politická nedůvěra, krátká zkušenost ČR s kapitálovým spořením a náklady na přechod. Ty vznikají tím, že část odvodů by se odklonila z průběžného systému (PAYG) do fondu, ale stávající důchody by se dál musely vyplácet.¹³

Upozornění

V českém prostředí jde o politicky citlivý návrh, protože zkušenost z let 2013–2015 vytvořila skepsi napříč politickým spektrem. Ve věcné rovině je proveditelný (vzory: Slovensko, Polsko, Švédsko), ale vyžaduje politickou shodu alespoň na dvě volební období dopředu. Tu Česko zatím nemá.

11.9 Co se v debatě naopak (zatím) neřeší

- **Valorizace navázaná plně na mzdy** (nikoliv na inflaci) — vyrovnávala by životní úroveň důchodců s aktivními, ale výrazně by zvýšila výdaje.
- **Univerzální základní důchod** pro všechny občany 65+ (jako v Nizozemsku nebo Dánsku) — politicky se neprobírá a vyžadoval by fiskální transformaci.
- **Důchodový strop** (maximální výše důchodu nad určitou hranicí) — některé země ho mají, ČR ne; debata je okrajová.
- **Účast dětí na péči o rodiče** (jako model Německo Pflegeversicherung) — stojí mimo důchodový systém, ale s důchody souvisí přes dlouhodobou péči.
- **Reforma invalidních důchodů** — systémově se o ní zatím nemluví, přestože tlak poroste s rostoucím věkem odchodu do starobního důchodu.

11.10 Kdo v ČR reformní debatu vede

- **Národní rozpočtová rada (NRR)** — každoroční Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti; doporučuje automatické mechanismy.
- **NERV (Národní ekonomická rada vlády)** — poradní orgán; jednotlivé materiály k důchodové reformě publikovány v letech 2023–2024.
- **IDEA CERGE-EI** — akademický think-tank (Daniel Münich, Filip Pertold, Klára Kalíšková); publikuje studie.
- **VŠE (Vysoká škola ekonomická)** — Jaroslav Vostatek, Ladislav Průša; dlouhodobá akademická tradice.
- **Asociace penzijních společností (APS ČR)** — prosazuje auto-enrollment a posílení III. pilíře.
- **OECD, Evropská komise, MMF** — pravidelně doporučují LE-link, fondový pilíř a reformu OSVČ; bez politické závaznosti.

11.11 Co z toho plyne pro občana

Žádný z těchto návrhů zatím nemá parlamentní většinu. Lidé by ale měli počítat s tím, že se důchodový systém bude dál měnit a zákonodárci se k jeho úpravám budou vracet v každém volebním období. Prakticky to znamená, že se vyplatí vytvářet si vlastní rezervy (viz kapitola 12), sledovat základní parametry systému a nespoléhat na to, že „zákon se už nezmění“. Od roku 1995 se významné parametry měnily opakovaně a lze předpokládat, že se budou měnit i nadále.

Zdroje

- 1 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). *Zpráva NRR o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpochtarada.cz/publikace/zprava-nrr-o-dlouhodobu-udrzitelnosti-verejnych-financi-2025/>
- 2 PRACOVNÍ SKUPINA NERV „DŮCHODOVÁ REFORMA“, ÚŘAD VLÁDY ČR. (2023). *NERV – Podněty pro úpravy I. důchodového pilíře*. [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Podnety-pro-upravy-I-duchodoveho-pilire.pdf>
- 3 FILIP PERTOLD, IDEA PŘI CERGE-EI. (2025). *IDEA CERGE-EI – Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém? (Policy Brief)*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf
- 4 SOCIÁLNA POISŤOVŇA SR. (2024). *Sociálna poisťovňa SR – Dôchodkový vek (automatické navázanie na strednú dĺžku života)*. [k 2026-05-12]
<https://www.socpoist.sk/socialne-poistenie/dochodkove-poistenie/vseobecne-informacie/dochodkovy-vek>
- 5 PENSIONSMYNDIGHETEN (ŠVÉDSKO). (2024). *Pensionsmyndigheten – Orange rapport 2024: Pensionssystemets årsredovisning*. [k 2026-05-12]
<https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik/publikationer/orange-rapport-2024/orange-rapport-2024.pdf>
- 6 BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALES. (2024). *BMAS – Das Rentenpaket II im Überblick (Generationenkapital)*. [k 2026-05-12]
<https://www.bmas.de/DE/Service/Presse/Meldungen/2024/das-rentenpaket-2-im-ueberblick.html>
- 7 JAROSLAV VOSTATEK, VYSOKÁ ŠKOLA FINANČNÍ A SPRÁVNÍ. (2023). *Vostatek: Jurečkova důchodová reforma (Working Paper 3/2023, VŠFS)*. [k 2026-05-12]
https://is.vsfs.cz/publication/10832/Vostatek_WP_3_23_Jureckova_duchodova_reforma.pdf

- 8 DEPARTMENT FOR WORK AND PENSIONS (VELKÁ BRITÁNIE). (2022). *DWP – Ten years of Automatic Enrolment in Workplace Pensions: statistics and analysis*. [k 2026-05-12]
<https://www.gov.uk/government/statistics/ten-years-of-automatic-enrolment-in-workplace-pensions/ten-years-of-automatic-enrolment-in-workplace-pensions-statistics-and-analysis>
- 9 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR (DATA APS ČR / ČNB). (2025). *MF ČR – Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření k 31. 12. 2024*. [k 2026-05-12]
<https://mf.gov.cz/cs/financi-trh/soukromo-penzijni-systemy/111-pilis-doplzkove-penzijni-sporeni-a-p/vyvoj-penzijniho-pripojisteni/2024/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijniho-pripojisteni-59107>
- 10 OECD. (2023). *OECD – Pensions at a Glance 2023: OECD and G20 Indicators*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/pensions-at-a-glance-2023_4757bf20/678055dd-en.pdf
- 11 VÝKONNÝ TÝM (PŘEDSEDA VLADIMÍR BEZDĚK), MPSV. (2005). *Závěrečná zpráva Výkonného týmu ke zhodnocení důchodové reformy (podklady pro rozhodování o pokračování důchodové reformy)*. [k 2026-05-12]
https://mpsv.gov.cz/documents/20142/225485/zaverecna_zprava.pdf/6254d57b-2a5a-714d-0db5-a6920ebb5170
- 12 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR (PŘEDKLADATEL). (2023). *Důvodová zpráva k zákonu č. 349/ 2023 Sb. (konsolidační balíček – část k OSVČ)*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/2306/File60058.pdf>
- 13 ROBERT HOLZMANN, UFUK GUVEN – WORLD BANK. (2009). *World Bank – Adequacy of Retirement Income after Pension Reforms in Central, Eastern, and Southern Europe: Eight Country Studies*. [k 2026-05-12]
<https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/f24f9be1-85a8-57fd-bbd0-a68a55a7bbce>

Co s tím může dělat občan

12.1 Zjistěte svůj stav – informativní výpis konta

Informativní výpis konta – přehled dob důchodového pojištění je oficiální elektronický výpis České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) dostupný na ePortálu. Od 1. 1. 2026 byla zrušena povinnost ČSSZ zasílat v listinné podobě dříve běžně vydávaný **IOLDP** (*informativní osobní list důchodového pojištění*). Stejně údaje jsou nově dostupné online, zejména ve službách *Moje konto* a *Informativní důchodová aplikace*. Výpis ukazuje, kolik let pojištění vám ČSSZ eviduje, kolik jste během života odvedli a z jakých příjmů a zda máte v pojištění případné mezery — například u zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti nebo náhradních dob. **Vydává se zdarma.**¹

1. Přihlaste se na **ePortál ČSSZ** (<https://eportal.cssz.cz>) přes eObčanku, bankovní identitu nebo NIA (Národní identitní autoritu).
2. Zkontrolujte, zda doba pojištění odpovídá skutečnosti. Chybějící zápočty nahlaste ČSSZ a doložte je příslušnými doklady, například mzdovým listem, potvrzením o studiu nebo rozhodnutím úřadu práce.
3. Výpis si uložte; ideálně si ho vyžádejte jednorázově ve 35 letech, 45 letech a 55 letech — řešit chyby po 60. narozeninách je pozdě.

Upozornění

Nejčastější chyby ve výpisu konta se týkají několika oblastí. První je nezapočtená doba studia: do konce roku 1995 se studium hodnotí plně do 18 let a po 18. roce nejvýše 6 let, kráceně na 80 %; v letech 1996–2009 se studium do 18. roku nezapočítává a po 18. roce se hodnotí nejvýše 6 let, rovněž na 80 %; od 1. 1. 2010 se pro starobní důchod obecně nezapočítává, pouze pro invalidní důchod. Od 1. 1. 2026 platí výjimka pro první úspěšně dokončené **prezenční doktorské studium** absolvované po

31. 12. 2009, a to nejvýše 3 nebo 4 roky podle standardní doby studia, hodnocené na 80 %. Dalšími častými chybami jsou zaměstnanecká doba před rokem 1996 u firem, které zanikly, zahraniční zaměstnání, které se v EU/EHP uznává, ale ČSSZ si musí vyžádat potvrzení, a samostatná výdělečná činnost OSVČ, které neplatily pojistné — tato doba se jim nezapočítává.

12.2 Kalkulačka ČSSZ

Na stránkách **ČSSZ** (<https://cssz.cz>) je zveřejněná oficiální **důchodová kalkulačka**; obdobnou funkci má i *Informativní důchodová aplikace* na ePortálu. Podle vašeho výpisu konta a předpokládaných mezd odhadne budoucí důchod. Není to garance, ale dobrá orientační hodnota. Obě byly postupně aktualizovány o parametry reformy podle zákona č. 417/2024 Sb. (postupné snižování zápočtu z 1,5 % na 1,45 % v letech 2026–2035, poloviční krácení předčasného důchodu při 45 letech pojištění od 1. 1. 2026).²

Pro představu – typický scénář 2026: zaměstnanec s průměrnou mzdou (legislativní průměrná mzda 2026 činí **48 967 Kč** podle nař. vlády č. 365/2025 Sb.; reálný statistický průměr za 2025 byl ≈ 49 200 Kč), 42 let pojištění, odchod v 65 letech. Očekávaný důchod cca **22–23 tis. Kč/měsíc** podle parametrů. Pro vyšší mzdu (80 000+ Kč) důchod roste pomaleji kvůli redukčním hranicím – u 80 000 Kč hrubé mzdy je důchod ≈ 27 000 Kč.

12.3 III. pilíř – DPS vs. DIP

Česko má **dva hlavní dobrovolné nástroje** pro spoření na důchod, oba s daňovou podporou. Liší se právní povahou, poplatky a flexibilitou.³⁴⁷

Parametr	DPS (doplňkové penzijní spoření)	DIP (dlouhodobý investiční produkt)
Zákon	427/2011 Sb.	462/2023 Sb.
Správce	Penzijní společnost (v ČR 9; členové APS ČR)	Banka / obchodník s cennými papíry / investiční společnost
Typy fondů	Povinný konzervativní + různé dynamické	Volné – ETF, akcie, dluhopisy
Státní příspěvek	Ano (100–340 Kč/měsíc podle vlastního vkladu)	Ne

Parametr	DPS (doplňkové penzijní spoření)	DIP (dlouhodobý investiční produkt)
Daňový odpočet	Souhrnně až 48 000 Kč ročně (sdílený limit pro DPS + DIP + životní pojištění + pojištění dlouhodobé péče); u DPS lze odečíst pouze část vlastního vkladu nad 1 700 Kč/měsíc	Souhrnně až 48 000 Kč ročně (stejný sdílený limit); odečíst lze celý vlastní vklad
Příspěvek zaměstnavatele – osvobození	Do 50 000 Kč/rok (souhrnný limit pro všechny produkty spoření na stáří + životní pojištění)	Do 50 000 Kč/rok (souhrnný limit pro všechny produkty spoření na stáří + životní pojištění)
Poplatky	0,4–1 % ročně ze správy + 15 % z výnosu	orientačně 0,1–1,5 % (podle produktu)
Výběr	Od 60 let; min. doba trvání: 120 měsíců u smluv od 1. 1. 2024 (z. 462/2023 Sb.), 60 měsíců u smluv do 31. 12. 2023	Od 60 let a 120 měsíců (10 let) trvání produktu
Dědičnost	Ano (pokud nedošlo k výplatě doživotní penze)	Ano, plně

Příklad

Příklad: pošlete 1 700 Kč měsíčně do DPS (tj. 20 400 Kč ročně). Získáte **maximální státní příspěvek 340 Kč měsíčně** (4 080 Kč ročně), tj. efektivně +20 % k vlastnímu vkladu okamžitě, ještě před investičním výnosem. **Pozor:** daňový odpočet u DPS se od 1. 7. 2024 uplatňuje **až z té části vlastního vkladu, která přesahuje 1 700 Kč měsíčně** (do ročního stropu 48 000 Kč sdíleného se všemi produkty spoření na stáří). Pokud tedy budete posílat víc – např. 3 000 Kč měsíčně – odečtete si z daňového základu $(3\,000 - 1\,700) \times 12 = 15\,600$ Kč ročně (úspora daně při 15% pásmu = 2 340 Kč). Za 30 let naroste 1 700 Kč měsíčně při průměrném ročním výnosu 4 % na cca 1,2–1,4 milionu Kč.

12.4 Pravidla státního příspěvku (od 2024)

Zákon č. 462/2023 Sb. od července 2024 **zvýšil minimální vlastní vklad pro získání státního příspěvku z 300 na 500 Kč/měsíc** a současně zvýšil maximální příspěvek z 230 na **340 Kč/měsíc**. Vzorec pro státní příspěvek: ³⁴

Vlastní vklad (Kč/měsíc)	Státní příspěvek (Kč/měsíc)	Roční příspěvek
Pod 500	0 Kč	0 Kč
500	100 Kč	1 200 Kč
700	140 Kč	1 680 Kč
1 000	200 Kč	2 400 Kč
1 500	300 Kč	3 600 Kč
1 700 a více	340 Kč (maximum)	4 080 Kč

Tip

Magická částka je **1 700 Kč měsíčně** – tam dostáváte maximální státní příspěvek. Při tomto vkladu dostanete od státu navrch **20 % vlastní úločky** (4 080 Kč ročně), ještě před případným investičním zhodnocením fondu. Žádný jiný český spořicí ani investiční instrument tak vysoký okamžitý bonus k vlastnímu vkladu nenabízí.

12.5 Příspěvek zaměstnavatele

Zaměstnavatel vám může přispívat na DPS nebo DIP **bez odvodů a daně až do 50 000 Kč ročně** (od 2024 sdílený limit pro DPS + DIP + životní pojištění + pojištění dlouhodobé péče). Pro zaměstnavatele je to daňový náklad (snižuje základ daně). Pro zaměstnance je to **čistý příjem navíc** – žádné pojistné ani daň. Efektivně jde o nejvýhodnější zaměstnaneckou výhodu po stravenkách. ³⁴

Pokud se vás zaměstnavatel nezeptal, **zeptajte se sami**. Řada středních a velkých firem má příspěvek v benefitním rozpočtu, jen si o něj musíte říct. Výše příspěvku není nijak daná a liší se firmu od firmy – orientačně jde o stovky až nižší tisíce korun měsíčně. **Novinka od 1. 1. 2026:** zákon č. 324/ 2025 Sb. zavádí **povinný** příspěvek zaměstnavatele ve výši **4 % vyměřovacího základu** do III. pilíře (DPS nebo penzijní připojištění – DIP nikoliv) pro zaměstnance v rizikové práci 3. kategorie (vibrace, zátěž chladem/teplem, vysoká fyzická zátěž), pokud v měsíci odpracují alespoň 3 rizikové směny

a o příspěvek zaměstnavatele písemně požádají. Jde o nárok, ne benefit.

12.6 Jak vybrat mezi DPS a DIP

- **DPS je jistota.** Nabízí státní příspěvek, regulaci ČNB, zákonné limity poplatků. Nevhodné pro agresivní investory (většina portfolií je konzervativní kvůli regulaci).
- **DIP je flexibilita.** Můžete si sestavit portfolio z ETF, akcií, dluhopisů. Nemá státní příspěvek, ale může mít vyšší výnos (při vyšším riziku). Vhodný pro lidi, kteří umí investovat – nebo věří správci.
- **Kombinace je nejlepší.** 1 700 Kč/měsíc do DPS (maximální státní příspěvek) + zbytek do DIP. Celkový daňový odpočet (48 000 Kč) lze uplatnit v rámci obou produktů dohromady.
- **Pozor na poplatky.** Rozdíl 0,5 % ročně za 30 let dělá kvůli složenému úročení 10–15 % nižší konečnou hodnotu úspor. U konkrétního produktu si zjistěte hlavně *TER* (celkovou roční nákladovost fondu — orientačně 0,1–0,5 % u indexových ETF, 1–2 % u aktivně řízených fondů), **vstupní poplatek** (jednorázově při založení nebo při každém vkladu) a **poplatek z výnosu** (procento z dosaženého zhodnocení, typický u DPS).

12.7 Co podle věku

Věk	Co má smysl prioritně
20–29	Jakékoliv spoření do III. pilíře – i 500 Kč. Složené úročení přes 40 let dělá divy. Zkontrolujte si zaměstnavatelský příspěvek.
30–39	Optimalizovat vklady (1 700 Kč do DPS), využít daňové úlevy v plné výši, přemýšlet o DIP.
40–49	Navýšit vklady (pokud rozpočet dovolí – do 48 000 Kč/rok), vyžádat si první informativní výpis konta (dřívější IOLDP), kontrola mezer v pojištění.
50–59	Poslední příležitost zásadně doplnit rezervy; zkontrolovat důchodový věk dle nové reformy; promyslet otázku předčasného/odloženého odchodu.
60–64	Finalizace nároku, zvážit odložení odchodu (každý rok navíc = +6 % důchodu), podrobně znovu zkontrolovat výpis konta.

Věk Co má smysl prioritně

65+ Realizace nároku, výběr DPS/DIP; pozor na formu výplaty (pravidelná doživotní výplata vs. jednorázový výběr s daní).

12.8 Předčasný, řádný, nebo odložený důchod?

Předčasný důchod je dnes méně výhodný než dříve: novelou účinnou od 1. 10. 2023 (zák. č. 270/2023 Sb.) se maximální předstih zkrátil z 5 na 3 roky a minimální doba pojištění se zvýšila ze 35 na 40 let. Standardní krácení činí **1,5 % za každých i započatých 90 dní** předčasného odchodu. **Reforma podle zákona č. 417/2024 Sb. od 1. 1. 2026** přidala výjimku: kdo získal alespoň **45 let pojištění** (počítá se výdělečná činnost + některé náhradní doby – péče o dítě či závislou osobu, základní vojenská služba), má krácení **poloviční – 0,75 %** za 90 dní. Naopak **odložený důchod** se **zvyšuje za odklad** – za každých 90 dní odkladu +1,5 % důchodu (bez horního limitu, pokud dál pracujete).⁵

Příklad

Matematika: odložíte odchod o 3 roky (12×90 dní $\approx 1\,080$ dní ≈ 12 období 90 dnů) – bonus ≈ 18 % vyšší důchod. Při průměrném důchodu 22 000 Kč/měsíc je to 4 000 Kč/měsíc navíc **doživotně**. Pro toho, kdo má zdraví a chuť pracovat, je to racionální volba. Naopak předčasný odchod o 3 roky = krácení cca 18 %, tj. –4 000 Kč/měsíc doživotně.

12.9 Občanský tlak, nikoliv jen osobní spoření

Průvodce celou dobu mluvil o číslech. Stojí za to závěrem připomenout: **reformy se dějí pod politickým tlakem** – nebo nedějí. Informovaná veřejnost, která rozumí parametrům systému, je pro udržitelnost nezastupitelná. Co může udělat každý občan:

- Ptát se politiků v předvolebním období na konkrétní důchodové parametry (věk, valorizační vzorec, postoj k automatické vazbě věku odchodu na prodlužování doby dožití).
- Sledovat **Zprávu Národní rozpočtové rady o dlouhodobé udržitelnosti** (každoročně na <https://rozpocetovarada.cz>) – mnoho médií ji pokrývá povrchně.
- Upozorňovat na nekonzistence – např. slib „nezvyšovat věk“ + „nezvyšovat odvody“ + „zvyšovat valorizace“ je matematicky nesplnitelný.

- Podporovat instituce s dlouhodobou odborností (NRR, Národní ekonomická rada vlády, akademická odborná analytická pracoviště) proti pokušení umlčet nepohodlné expertní hlasy.

Tip

Důchodové zabezpečení je **společenská smlouva mezi generacemi**. Funguje, dokud mladší platí na starší a starší zase kdysi platili pro ty před nimi. Aby se nerozpadla, potřebuje: (a) spravedlivé parametry, které nepoškozují žádnou generaci zásadně, (b) důvěru, že pravidla budou stabilní, (c) veřejnou debatu, která nevyměňuje dlouhodobou udržitelnost za krátkodobý politický zisk.

12.10 Užitečné odkazy

- eportal.cssz.cz – IOLDP, kalkulačka důchodu, přehled pojištění
- cssz.cz/duchodova-reforma – oficiální informace o reformě 2024
- mpsv.cz – MPSV sekce k reformě
- apscr.cz – Asociace penzijních společností, srovnání DPS
- rozpocetovarada.cz – Zprávy NRR
- finarbitr.cz – Finanční arbitr (stížnosti na penzijní společnosti)

Zdroje

- 1 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *ČSSZ – Informativní výpis konta (dřívější IOLDP)*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/informativni-osobni-list-duchodoveho-pojisteni>
- 2 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *ČSSZ – důchodová kalkulačka a Informativní důchodová aplikace (ePortál)*. [k 2026-05-12]
<https://eportal.cssz.cz>
- 3 (2011). *Zákon č. 427/ 2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-427>
- 4 (2023). *Zákon č. 462/ 2023 Sb. – DIP a změny III. pilíře*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-462>
- 5 (2024). *Zákon č. 417/ 2024 Sb., kterým se mění zákon č. 155/ 1995 Sb., o důchodovém pojištění – hlavní důchodová reforma*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-417>

- 6 APS ČR. (2024). *Asociace penzijních společností ČR – srovnání DPS*. [k 2026-05-12]
<https://www.apscr.cz>
- 7 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. (2024). *MF ČR – Dlouhodobý investiční produkt a daňová podpora produktů spoření na stáří od 1. 1. 2024*. [k 2026-05-12]

<https://mf.gov.cz/cs/financni-trh/ochrana-spotrebitele/aktuality/2024/dlouhodoby-investicni-produkt-a-danova-podpora-pro-54732>

Glosář

A

Ageing Report

Každé tři roky vydávaná projekce **Evropské komise** o dlouhodobých výdajích na věkově podmíněné dávky (důchody, zdravotnictví, dlouhodobá péče, vzdělání) ve všech členských státech. Ústřední zdroj pro českou diskusi — poslední vydání **2024** s horizontem 2070.

Akcie

Akcie je cenný papír, který představuje **podíl na vlastnictví firmy** (akciové společnosti). Majitel akcie má nárok na podíl ze zisku (dividendu) a obvykle i právo hlasovat o směřování firmy. Cena akcií se mění podle toho, jak se firmě i celému trhu daří — může výrazně růst, ale i klesnout, a na rozdíl od vkladu na spořicí účet **není zaručená**. Dlouhodobě patří akcie k nejvýnosnějším, ale také nejkolísavějším způsobům zhodnocení peněz; v důchodovém spoření se objevují jako růstová složka DIP nebo dynamických fondů DPS, často prostřednictvím ETF.

Anuita

(doživotní renta, doživotní penze)

Pravidelná (typicky měsíční) výplata po předem stanovenou dobu, nejčastěji **doživotně**. Vzniká rozdělením kapitálu očekávanou délkou života v okamžiku, kdy se začíná vyplácet: čím vyšší naspořený kapitál a čím vyšší věk při zahájení, tím vyšší měsíční částka. Princip anuity je jádrem **NDC systémů** (Švédsko, Itálie) a využívá se i ve výplatní fázi fondových plánů typu **DC** — v ČR ji jako jednu z možností nabízejí **DPS** a **DIP** (vedle jednorázového vyrovnání). Klíčový rozdíl proti jednorázové výplatě: pojištěnec se zbavuje **rizika dlouhověkosti** (přežití kapitálu) a přenáší ho na poskytovatele.

AOW (Algemene Ouderdomswet)

Nizozemský **paušální** základní důchod — typický příklad beveridgeovského systému. Je doplněn o silný povinný profesní (II.) pilíř, díky kterému se Nizozemsko pravidelně umísťuje na předních příčkách mezinárodních žebříčků důchodových systémů.

APS ČR (Asociace penzijních společností ČR)

(APS, Asociace penzijních společností, Asociace penzijních společností ČR)

Zájmové sdružení penzijních společností v ČR, jehož řádnými členy je devět penzijních společností provozujících doplňkové penzijní spoření (DPS) a navazující dlouhodobý investiční produkt (DIP) ve III. pilíři. APS ČR vystupuje vůči regulátorovi (MF, ČNB) a v odborné debatě — dlouhodobě prosazuje automatické zapojení zaměstnanců do III. pilíře podle britského vzoru a celkové posílení fondové složky důchodového systému. Veřejně dostupná srovnání jednotlivých penzijních fondů a parametrů DPS publikuje na apscr.cz.

AROPE (riziko chudoby nebo sociálního vyloučení)

(at risk of poverty or social exclusion, míra ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením)

Souhrnný evropský indikátor Eurostatu zavedený v rámci strategie **Evropa 2020** a aktualizovaný pro **Evropský pilíř sociálních práv — Akční plán 2021** s cílem snížit počet ohrožených osob v EU do roku 2030. Osoba je **AROPE**, pokud splňuje **alespoň jednu** ze tří podmínek: **(1)** je v **riziku příjmové chudoby (AROP)** — ekvivalizovaný příjem pod 60 % národního mediánu; **(2)** trpí **závažnou materiální a sociální deprivací** — nemůže si dovolit alespoň 7 z 13 položek běžné životní úrovně (viz sociální vyloučení); **(3)** žije v domácnosti s **velmi nízkou pracovní intenzitou** (relevantní u 0–64 let). Pro **seniory 65+** je rozhodující kombinace prvních dvou dimenzí. V ČR činil podíl AROPE seniorů **≈ 9,2 %** v roce 2025, výrazně **pod průměrem EU27 (≈ 18,8 %)** — jedna z nejnižších hodnot v Unii. Rozdíl mezi pohlavími je však výrazný: ženy 65+ **≈ 12,1 %**, muži **≈ 5,1 %**. Klíčový ukazatel **sociální přiměřenosti** důchodového systému; data publikuje Eurostat v řadě `ilc_peps01n`.

Automatické stabilizátory

(automatický stabilizátor, automatický stabilizační mechanismus, automatická brzda, pension brake, broms, balance ratio)

Pravidla zabudovaná přímo do zákona, která důchodový systém samočinně upravují podle jeho finanční situace — **bez nutnosti dalšího politického rozhodnutí**. Typicky znamenají, že **valorizace** (případně zápočet či anuita) se sníží nebo zpomalí, pokud poměr odvodů a výdajů systému překročí stanovenou hranici. Nejznámějším příkladem je **švédský „balance ratio” / „broms”** (= brzda) zabudovaný do NDC systému: když poměr majetku systému k závazkům klesne pod 1, valorizace se automaticky sníží — mechanismus byl aktivován v krizi **2008–2010**. Obdobně funguje **německý Nachhaltigkeitsfaktor** (vzorec valorizace zohledňující poměr důchodců a plátců) a **kanadský CPP** se svým self-adjustment mechanismem. **ČR žádný automatický stabilizátor nemá** — jednorázové snížení mimořádné valorizace v roce 2023 muselo proběhnout ad hoc zákonem a vedlo k řízení před Ústavním soudem (nález **Pl. ÚS 30/23** ze dne 17. 1. 2024; návrh na zrušení zamítl). Mechanismy tohoto typu doporučují NRR, NERV i IDEA při CERGE-EI — vedle LE-linku jde o druhý typický

„depolitizační“ nástroj. Protihráč: **diskreční (ad hoc) úpravy**, na které je ČR doposud odkázána.

Auto-enrollment

Automatické zapsání zaměstnance do **dobrovolného** spoření (DPS/DIP) s možností **opt-out**. Funguje úspěšně ve Velké Británii (NEST) i v Polsku (PPK). V ČR navrhováno opakovaně, dosud nezavedeno.

B

Beveridgeovský systém

Univerzální důchod garantovaný státem všem občanům, paušálně a často financovaný z daní. Systém je pojmenován po britském ekonomovi a sociálním reformátorovi **Williamu Beveridgeovi** (zpráva 1942). Modely Velká Británie (state pension), Dánsko (folkepension), Nizozemsko (AOW).

Bezděkovy komise (2004–2005, 2010)

(1. *Bezděkova komise*, 2. *Bezděkova komise*, *PES (Poradní expertní sbor)*, *Vladimír Bezděk*)

Dvě expertní komise pod vedením Vladimíra Bezděka (tehdy analytika, později viceguvernéra ČNB), které v 2000. letech tvořily hlavní podkladovou práci pro debatu o důchodové reformě v ČR. **1. komise** pracovala v letech **2004–2005** — ustavena vládou Vladimíra Špidly (ČSSD), závěrečnou zprávu předložila už za vlády Jiřího Paroubka v červnu 2005 — a modelovala tři varianty: parametrické úpravy PAYG, přechod k částečně fondovému systému s povinným II. pilířem, nebo kombinaci s NDC. Závěr: bez reformy by penzijní výdaje stouply z tehdejších ~8 % HDP na **~13 % HDP kolem poloviny století** (základní varianta bez reformy; projekce se po 20 letech ukázaly přibližně správné). **2. komise (PES — Poradní expertní sbor)** pracovala v roce **2010** za vlády Jana Fischera a Petra Nečase a navrhla konkrétní architekturu tří pilířů včetně dobrovolného II. pilíře, který se v zúžené podobě promítl do zákona č. 426/2011 Sb. a krátce existoval v letech **2013–2015** (zrušen zákonem č. 376/2015 Sb.). Na obě komise koncepčně navázala Potůčkova komise 2014–2017.

Bismarckovský systém

Důchodové pojištění zavedené v Německu kancléřem Ottou von Bismarckem (1889). **Princip zásluhovosti**: důchod je vázán na pracovní příjem, výše dávky odpovídá délce a výši odvodů, sdílené financování zaměstnance + zaměstnavatele. ČR je v této tradici.

Bohuslav Sobotka (premiér 2014–2017)

(*Sobotka*)

Politik **ČSSD**, **premiér ČR od ledna 2014 do prosince 2017** (koalice ČSSD + ANO + KDU-ČSL). V důchodovém kontextu jeho vláda učinila dvě protichůdné věci: jednak zákonem č. 376/2015 Sb. **zrušila II. pilíř** zavedený Nečasovou

vládou — symbol nestability české důchodové reformy — a jednak zákonem č. 203/2017 Sb. **zastropovala důchodový věk na 65 letech** s pětiletým revizním mechanismem (Zpráva o stavu důchodového systému, poprvé 2019). Na ministerstvu práce pod jeho vládou působila Michaela Marksová, která zřídila Odbornou komisi pro důchodovou reformu pod vedením Martina Potůčka.

Č

ČSSZ (Česká správa sociálního zabezpečení)

Státní instituce, která spravuje **důchodové i nemocenské pojištění** – vybírá pojistné, vede evidenci dob pojištění, rozhoduje o nárocích a vyplácí dávky. Spadá pod **MPSV**. Pro občany provozuje samoobslužný ePortál ČSSZ.

ČSÚ (Český statistický úřad)

(Český statistický úřad)

Ústřední orgán státní správy pro státní statistiku, zřízený zákonem č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě. Sbírá, zpracovává a zveřejňuje **statistická data o populaci, ekonomice, cenách, mzdách a sociální situaci** v ČR. Pro důchodovou debatu jsou klíčové výstupy: **demografické projekce** (populace, naděje dožití, věková struktura — vstup do Ageing Reportu i NRR), **indexy spotřebitelských cen** (vstup do **valorizačního vzorce**), **strukturní mzdové statistiky** (gender pay gap → gender pension gap, vyměřovací základy), **demografická ročenka** a **Sčítání lidu**. Národní data ČSÚ následně harmonizuje **Eurostat** pro EU srovnání. Hlavní web: csu.gov.cz.

D

Daniel Münich

(Münich)

Český ekonom působící v **IDEA při CERGE-EI**, který se mimo jiné věnuje důchodovému systému. V české akademické debatě patří mezi přední advokáty systémové reformy — zapojuje se do diskuse o **NDC** (které do ČR koncem 90. let přinesl už Vladimír Bezděk) a spolu s **Filipem Pertoldem** a **Klárkou Kalíškovou** tvoří hlavní výzkumný tým IDEA k tématům adekvátnosti důchodů, postavení OSVČ, navázání věku na délku života (LE-link) a postavení žen v systému.

Danuše Nerudová (předsedkyně Komise pro spravedlivé důchody 2019–2020)

(Nerudová, Komise pro spravedlivé důchody)

Ekonomka, profesorka ekonomie, **rektorka Mendelovy univerzity v Brně v letech 2018–2022** a kandidátka prezidentské volby 2023 (v 1. kole 13,9 %, třetí místo). V letech **2019–2020** **předsedkyně Komise pro spravedlivé**

důchody zřízené ministryní Janou Maláčovou za druhé vlády Andreje Babiše. Komise navázala na Potůčkovu komisi a soustředila se na **nižší důchody žen** (viz gender pension gap), **sdílení vyměřovacích základů manželů**, **zvláštní pravidla pro náročné profese** a celkovou genderovou spravedlnost systému. Některé dílčí výstupy (např. zvýšení důchodů za výchovu dětí — viz výchovné) se promítly do pozdějších úprav, většina návrhů však bez závazné legislativy.

DB plán (defined benefit)

(dávkově definovaný plán)

Penzijní plán, kde je předem definována **výše budoucího důchodu** (typicky % poslední mzdy × roky), a zaměstnavatel/stát nese investiční riziko. V ČR je tak konstruován I. pilíř. Protihráč: **DC plán**.

DC plán (defined contribution)

(příspěvkově definovaný plán)

Penzijní plán, kde je předem definováno, **kolik se ukládá** (příspěvek), ale výše budoucího důchodu závisí na výnosech investic. Riziko nese účastník. Český DPS i DIP jsou DC plány. Protihráč: **DB plán**.

Demografické projekce

(populační projekce, projekce obyvatelstva)

Modelové odhady budoucího vývoje populace — počtu obyvatel, věkové struktury, naděje dožití a migrace v horizontu desítek let. Pro ČR vydává hlavní projekci ČSÚ (aktualizace zhruba každé 4 roky, poslední z roku 2024 s horizontem 2100); evropský srovnávací pohled poskytuje **Eurostat** v rámci podkladů pro **Ageing Report**. Projekce typicky pracují s několika scénáři (nízká/střední/vysoká varianta) podle různých předpokladů o porodnosti, úmrtnosti a migraci. Pro důchodový systém jsou klíčovým vstupem: určují, **kolik plátců a kolik důchodců** bude v jednotlivých letech, a tedy o jakou míru parametrických změn (důchodový věk, valorizace, sazba odvodů) je potřeba systém upravit. ČR má v rámci EU **vysokou demografickou nejistotu kolem migrace** — projekce ji modelují jako jednu z hlavních proměnných.

Demografie

(demografický vývoj, populační vývoj)

Nauka o **složení a vývoji populace** — porodnosti, úmrtnosti, migraci, věkové a pohlavní struktuře. V důchodovém kontextu je rozhodující, protože PAYG systém funguje na **mezigenerační solidaritě**: dnešní pracující platí dnešním důchodcům. Pokud roste podíl osob 65+ vůči lidem v produktivním věku (viz **dependency ratio**), systém je pod tlakem. ČR čeká podle projekcí ČSÚ a EU Ageing Report 2024 **vrchol demografického tlaku kolem roku 2059** — silné ročníky 70. let („Husákovy děti“) dosáhnou věku 80+, kdy rostou zdravotní i pečovatelské náklady. Demografie je **nejpředvídatelnější riziko**: lidé, kteří půjdou do důchodu v roce 2050, už dnes žijí.

Dependency ratio (poměr závislosti)

Podíl osob **65+** na osobách **20–64 let** (resp. 15–64 v jiných definicích). Podle

2024 Ageing Report (definice 65+/20–64) roste v ČR z **34,9 % v roce 2022 na 55,8 % v roce 2059** (vrchol). Klíčový demografický ukazatel pro PAYG systémy.

DIP (dlouhodobý investiční produkt)

Dobrovolný III. pilíř od **1. 1. 2024** (zákon č. 462/2023 Sb.). Flexibilnější než DPS — umožňuje investovat do **ETF, akcií a dluhopisů**, ale **bez státního příspěvku**; daňová podpora má podobu **odpočtu od základu daně** až 48 000 Kč/rok v úhrnu za daňově podporované produkty spoření na stáří a pojištění dlouhodobé péče.

Diskontování

(diskontovaná hodnota, současná hodnota, present value, NPV)

Finančně-ekonomická technika **přepočtu budoucích peněžních toků na současnou hodnotu** pomocí tzv. *diskontní sazby*. Princip: 1 000 Kč, které dostanete za 30 let, má **dnes nižší hodnotu** (řádově 300–550 Kč, podle zvolené diskontní sazby kolem 2–4 % ročně), protože peníze v čase ztrácí hodnotu inflací a alternativně by se daly investovat. Pro důchodový systém je diskontování klíčové při výpočtu implicitního důchodového dluhu — sčítají se **diskontované** budoucí deficitů systému (každý rok deficit přepočtený zpět do dneška) a součet udává, jakou „dnes neviditelnou“ finanční zátěž už stát svými přísliby budoucích důchodů akumuloval. Volba diskontní sazby zásadně ovlivňuje výsledek: vyšší sazba snižuje hodnotu vzdálených závazků (a tedy implicitní dluh), nižší sazba je zvyšuje — proto NRR i Evropská komise zveřejňují citlivostní analýzy.

Dluhopis

(dluhopisy, obligace)

Dluhopis je cenný papír, kterým si jeho vydavatel — stát, město nebo firma — od investora **půjčuje peníze**. Vydavatel se zavazuje platit po stanovenou dobu úrok a na konci vrátit půjčenou částku. Dluhopisy bývají **méně rizikové než akcie** a jejich výnos je předvídatelnější, obvykle je ale nižší; za nejbezpečnější se považují státní dluhopisy vyspělých zemí. Ani u nich však nejde o pojištěný vklad jako na spořicímu účtu a jejich tržní cena může kolísat. V důchodovém spoření tvoří konzervativnější část portfolia v DIP i ve fondech DPS.

Doba pojištění

Období, ve kterých bylo **placeno pojistné** (zaměstnání, OSVČ, dobrovolné pojištění). Spolu s **náhradními dobami** rozhoduje o nároku a výši důchodu.

Dočasný přídavek k důchodu

Náhrada dřívější „mimořádné valorizace“ — vyplácí se **do konce kalendářního roku** v případě, že inflace překročí 5 %. Odpovídá zvýšení průměrného starobního důchodu o 30 % růstu spotřebitelských cen.

Dopočtená doba

(dopočet doby pojištění)

Při výpočtu **invalidního důchodu** podle § 41 ve spojení s § 32 zákona č. 155/1995 Sb. se k době, po kterou byl člověk skutečně pojištěn, **dopočítává i období od vzniku invalidity do dosažení důchodového věku** — jako by po celou

tu dobu odváděl pojistné. Bez tohoto institutu by mladý člověk, který se stane plně invalidním například ve 25 letech, dostal jen několikatisícovou rentu (málo odpracovaných let × procentní výměra). Díky dopočtené době se procentní výměra počítá z **plné kariéry až do důchodového věku** (65 / 67 let), takže invalidní důchod má rozumnou úroveň i u lidí s krátkou pracovní historií. **U starobního důchodu se nepoužívá** — tam se zohledňuje pouze skutečně odpracovaná doba a náhradní doby pojištění.

DPS (doplňkové penzijní spoření)

Dobrovolný III. pilíř spravovaný licencovanými **penzijními společnostmi** (zákon č. 427/2011 Sb.). Stát přispívá od 1. 7. 2024 ve výši **20 % vkladu účastníka**: minimální vklad pro získání příspěvku je 500 Kč/měsíc (= příspěvek 100 Kč), maximální státní příspěvek **340 Kč/měsíc** se získává při vlastním vkladu **1 700 Kč/měsíc**.

Důchod

(penze)

Pravidelná peněžní dávka vyplácená z **důchodového pojištění** (I. pilíř) podle zákona č. 155/1995 Sb.. Český systém zná čtyři typy: **starobní důchod** (po dosažení důchodového věku a získání potřebné doby pojištění), **invalidní důchod** (při poklesu pracovní schopnosti o 35 % a více), **pozůstalostní důchod** (vdovský / vdovecký a sirotčí), a **předčasný starobní důchod** (s krácenou výměrou). Vedle státního důchodu z I. pilíře může mít penzista doplňkový příjem z **III. pilíře** (DPS, DIP) — v ČR ale tvoří jen malou část celkového důchodového příjmu. Hovorové slovo „**penze**“ se v zákonech a oficiálních dokumentech nepoužívá — formálně jde vždy o „důchod“.

Důchodové pojištění

(státní důchodové pojištění)

Povinný systém sociálního pojištění upravený zákonem č. 155/1995 Sb., ze kterého se v Česku vyplácejí všechny dávky **I. pilíře** — starobní, invalidní a pozůstalostní důchody. **Účast je povinná** ze zákona pro zaměstnance i osoby samostatně výdělečně činné (**OSVČ**); od pojistného je odvozen jak nárok (potřebné **doby pojištění**), tak výše budoucího důchodu (přes **osobní vyměřovací základ a redukční hranice**). Pojistné je součástí sociálního pojištění a v roce 2026 činí **28 %** vyměřovacího základu (zaměstnanec 6,5 % + zaměstnavatel 21,5 %); u OSVČ jde o samostatné odvody na minimálních a maximálních základech. Výběr a evidenci provádí **ČSSZ**. Doby, kdy se pojistné neplatí, ale zákon je přesto uznává (péče o dítě do 4 let, vojenská služba, evidence na úřadu práce, studium), se nazývají **náhradní doby pojištění**.

Důchodový dluh (implicitní)

(implicitní dluh, implicitní dluh důchodového systému, implicitní důchodový dluh, důchodový dluh)

Současná hodnota **všech budoucích deficitů** PAYG systému (budoucí důchodové závazky státu minus budoucí příjmy z pojistného), kterou běžné účetnictví státu nevykazuje. Bývá řádově **mnohonásobek** explicitního státního dluhu —

odhady se podle zvolené metodiky (diskontní sazba, horizont) pohybují v řádu **stovek procent HDP**, takže samotné číslo vypovídá málo. Od tohoto *celkového* dluhu je třeba odlišit **relativní implicitní dluh nově vstupujících $\approx$ 125 % HDP** (člověku právě vstupujícímu do systému slibuje stát o čtvrtinu vyšší budoucí důchod, než kolik sám odvede). Dlouhodobou (ne)udržitelnost proto mezinárodní instituce měří spíš tokovým **indikátorem S2** (ČR $\approx$ 5,5 % HDP), ne tímto stavovým dluhem.

Důchodový strop

(maximální důchod, strop důchodu, pension cap)

Zákonem stanovená **horní hranice měsíčního starobního důchodu** — bez ohledu na to, kolik pojištěnec za život odvedl, jeho důchod nepřekročí danou částku. **V ČR strop přímo nestanovený neexistuje**; výši ale tlumí mechanismus redukčních hranic (nad druhou redukční hranicí, v roce 2026 nad **195 868 Kč/měsíc** OVZ, se k příjmu nepřihlíží) v kombinaci s jednotnou základní výměrou — vzniká tak **měkký, výpočtem daný strop** procentní výměry. Některé evropské země (Německo, Rakousko, Slovensko) jdou jinou cestou: rovnou zastropí **maximální vyměřovací základ** pro pojistné, čímž de facto zastropí i odpovídající důchod. V české debatě o reformě se nástroj občas zmiňuje jako možnost posílit solidaritu a snížit rozpočtové náklady, **politicky je ale téma okrajové** a systémově se v ČR neprobírá.

Důchodový účet

(saldo důchodového systému, saldo důchodového účtu)

Účetní pojem, ne reálný účet v bance. „Důchodový účet“ označuje **saldo příjmů a výdajů důchodového pojištění** — kolik se za rok vybralo na pojistném z 28% odvodu vs. kolik stát vyplatil na starobních, invalidních a pozůstalostních důchodech. Pojistné **jde přímo do státní pokladny**, žádný oddělený fond ani bankovní účet pro důchody neexistuje; když se mluví o „deficitu důchodového systému“, znamená to, že výdaje na důchody přesáhly příjmy z pojistného a rozdíl pokrývají **obecné daně** (DPH, daně z příjmů, korporátní daně). Saldo důchodového účtu je v ČR podle projekcí **NRR po roce 2040 trvale záporné** — vrchol kolem **-1,5 % HDP** v roce 2061 (s reformami 2023–2024); bez reform by se propadl k **-4 % HDP**.

Důchodový věk

(věk nároku na starobní důchod)

Zákonem stanovený věk, od kterého lze čerpat starobní důchod bez krácení. Po reformě 2024 (zákon č. 417/2024 Sb.) postupně roste z 65 na **67 let** – dosažen poprvé ročníkem **1989** v roce **2056**.

Důstojný život

(důstojné stáří, důstojná životní úroveň, lidská důstojnost (v důchodovém právu))

Koncept používaný v ústavní judikatuře a mezinárodních lidskoprávních dokumentech jako **mez, pod kterou důchod nesmí klesnout**. **Český ústavní pořádek**: čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod zaručuje právo občanů

na „**přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří**“; Ústavní soud z toho v řadě nálezů (např. **Pl. ÚS 8/07**, vyhlášen pod č. 135/2010 Sb., a navazujících) dovodil, že důchod **nesmí klesnout pod úroveň umožňující důstojný život** — to je tzv. **test minimální ochrany lidské důstojnosti**. **Mezinárodněprávní opora** stojí na čtyřech pramenech: **(1)** Všeobecná deklarace lidských práv (1948) čl. 22 a 25 (právo na sociální zabezpečení a životní úroveň zajišťující zdraví a blahobyt); **(2)** Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR/MPHSP) (1966) čl. 9 a čl. 11 (právo na sociální zabezpečení a na přiměřenou životní úroveň, ratifikováno ČSSR 1976); **(3)** Evropská sociální charta — revidovaná (Rada Evropy, 1996) čl. 23 (právo starších osob na sociální ochranu) a čl. 30 (ochrana před chudobou a sociálním vyloučením); **(4)** Listina základních práv Evropské unie čl. 25 (právo starších osob na **důstojný a nezávislý život**) a čl. 34 (sociální zabezpečení a sociální pomoc). Pojem je **kvalitativní, ne kvantitativní** — žádný mezinárodní dokument nestanoví pevnou částku v Kč. Operacionalizuje se nepřímo přes **náhradový poměr, AROPE**, životní minimum a **minimální důchod**.

E

ePortál ČSSZ

(*ePortál, eportal.cssz.cz, Moje konto*)

Webový samoobslužný portál eportal.cssz.cz provozovaný **ČSSZ**. Po přihlášení (bankovní identita, **NIA**, eObčanka, datová schránka) zpřístupňuje pojištěnci jeho osobní data a podání bez návštěvy OSSZ. Klíčové služby v důchodovém kontextu: (a) **Informativní výpis konta — přehled dob důchodového pojištění** v sekci *Moje konto* (od 1. 1. 2026 nahradil dříve papírově zasílaný IOLDP — *Informativní osobní list důchodového pojištění*), (b) **IDA — Informativní důchodová aplikace**, která z evidovaných dat spočítá orientační výši budoucího důchodu, (c) **elektronické podání žádosti o důchod** (starobní, invalidní, pozůstalostní), (d) výpisy a potvrzení pro OSVČ a zaměstnavatele. Diagnostika přes ePortál je nejjednodušší cestou, jak včas odhalit mezery v pojištění a opravit je, dokud existují doklady.

ETF (burzovně obchodovaný fond)

(*Exchange-Traded Fund, burzovně obchodovaný fond, UCITS ETF*)

ETF (*Exchange-Traded Fund*, česky **burzovně obchodovaný fond**) je investiční fond, jehož podíly se obchodují na **burze cenných papírů** stejně jako akcie — investor je může v průběhu obchodního dne kdykoli koupit nebo prodat za aktuální tržní cenu (oproti klasickému podílovému fondu, který se obchoduje jednou denně za vypočtenou hodnotu majetku, NAV). Drtivá většina ETF je **pasivně řízená** a mechanicky kopíruje konkrétní akciový nebo dluhopisový index (např. **MSCI World, S&P 500, FTSE All-World**); díky tomu mají **velmi nízké roční náklady** — typický TER je 0,07–0,5 %, zatímco aktivně řízené podílové fondy mají 1–2,5 %. Pro evropské retailové investory jsou klíčové **UCITS**

ETF — regulované unijní směrnici o kolektivním investování, s povinnými transparentními podklady **KID/KIID**, většinou domicilované v **Irsku** nebo **Lucembursku**. V ČR jsou ETF dostupné třemi cestami: (1) přímo přes brokery a obchodníky s cennými papíry, (2) v rámci **DIP** s daňovým odpočtem, (3) jako podkladová aktiva v některých dynamických fondech DPS. **Pozor:** ETF kotované na amerických burzách typicky **nejsou UCITS** a evropský retail si je z regulatorních důvodů (PRIIPs) přes EU brokery nekoupí — vždy hledejte označení „UCITS” v názvu fondu.

Eurostat

(Statistický úřad EU)

Statistický úřad Evropské unie se sídlem v Lucemburku — sbírá, harmonizuje a publikuje srovnatelná data ze všech členských států. Pro tohoto průvodce je hlavním zdrojem mezinárodního srovnání: **dependency ratio** a populační projekce (jako podklad pro **Ageing Report**), výdaje na důchody jako % HDP (řada `spr_exp_pens`), riziko chudoby a sociálního vyloučení seniorů (**AROPE** — řada `ilc_peps01n`), gender pay gap a mzdová data (SILC). Data jsou veřejně dostupná v Eurostat Data Browseru. V Česku je národním zrcadlem **ČSÚ** (Český statistický úřad), jehož data Eurostat dále harmonizuje pro EU srovnání.

Evropská komise

(European Commission, EK)

Výkonný orgán Evropské unie se sídlem v Bruselu (27 komisařů, jeden za každý členský stát). V důchodové oblasti **nepřijímá závazné předpisy** — důchodové systémy jsou v pravomoci členských států — ale produkuje **klíčové srovnávací a prognostické dokumenty**, které tvoří referenční rámec pro národní reformní debatu: **Ageing Report** (každé 3 roky, dlouhodobá projekce výdajů na věkově podmíněné dávky), **Pension Adequacy Report** (sociální přiměřenost — vedle Ageing Reportu), **S2 indikátor** dlouhodobé fiskální udržitelnosti, a v rámci **Evropského semestru** každoroční country-specific recommendations (CSR), které pro ČR opakovaně zmiňují důchodový věk a OSVČ. Datovým partnerem komise je **Eurostat**.

F

Filip Pertold (ekonom, IDEA při CERGE-EI)

(Pertold)

Ekonom působící v IDEA při CERGE-EI; věnuje se **trhu práce, sociálnímu systému a důchodové politice**. V této příručce je opakovaně citován jako autor analytických materiálů IDEA — mj. Policy Brief pro volby 2025 „Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém?”, který shrnuje argumenty pro LE-link, reformu odvodů OSVČ a posílení fondové složky.

Finanční udržitelnost

(udržitelnost, fiskální udržitelnost, dlouhodobá udržitelnost, udržitelnost důchodového systému)

Schopnost důchodového systému **dlouhodobě vyplácet zákonem stanovené dávky** bez nadměrného zatížení obecných daní nebo nárůstu veřejného dluhu. Měří se klíčovými ukazateli: **výdaje na důchody jako % HDP** (ČR 2024–2025: 8,5–8,8 %), **saldo důchodového účtu** (kolik vybralo pojistné vs. kolik vyplatily důchody), **dlouhodobé projekce** (Ageing Report, NRR Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti) a **S2 indikátor** Evropské komise. Je jedním ze dvou hlavních cílů důchodové politiky vedle **sociální přiměřenosti**, se kterou stojí v trvalém napětí: tvrdé úspory (nižší valorizace, pozdější odchod do důchodu, nižší zápočet výdělků) zlepšují udržitelnost, ale zhoršují přiměřenost — a naopak. Mezinárodní organizace (Evropská komise, OECD, MMF) obě dimenze explicitně oddělují a hodnotí je samostatnými reporty (Ageing Report pro udržitelnost vs. Pension Adequacy Report pro přiměřenost). Pro ČR projektuje NRR saldo důchodového systému kolem **–1,5 % HDP** v roce 2061 (s reformami 2023–2024); bez reform by se propadlo k **–4 % HDP**.

Fiskální

(rozpočtový, týkající se veřejných financí)

Týkající se veřejných financí — tedy státního rozpočtu, daní, výdajů, deficitu a státního dluhu. Slovo pochází z latinského *fiscus* (státní pokladna). V důchodové debatě se „fiskální“ váže k otázce, **kolik systém stojí stát** a zda se to vejde do dlouhodobě udržitelného rámce veřejných financí — to je dimenze finanční udržitelnosti, na rozdíl od **sociální přiměřenosti** (zda důchod stačí jednotlivci na důstojný život). Spojení jako „fiskální stabilita“, „fiskální riziko“, „fiskální dopad reformy“, „fiskální konsolidace“ nebo „fiskální asymetrie migrace“ se v této příručce všechna používají v tomto smyslu.

Fond (investiční / penzijní)

(investiční fond, penzijní fond, důchodový fond, kapitálový fond)

Společné označení pro **kolektivní investiční schéma**, ve kterém správce (penzijní společnost, investiční společnost, stát) shromažďuje vklady mnoha účastníků a investuje je do akcií, dluhopisů či nemovitostí. V důchodovém kontextu se rozlišují tři typy: (1) **penzijní / důchodový fond** spravovaný licencovanou penzijní společností v rámci III. pilíře (**DPS**) podle zákona č. 427/2011 Sb.; (2) **investiční fond** dostupný v **DIP** (akciové, dluhopisové, smíšené, ETF); (3) **státní kapitálový fond pro důchody**, který v ČR neexistuje, ale ve světě funguje jako norský **GPFG** (přes 2,2 bilionu USD), švédské **AP fondy** nebo německý **Generationenkapital** (navrhovaný v Rentenpaketu II 2024, neschválený). Klíčové parametry pro účastníka: **strategie** (konzervativní / vyvážená / dynamická), **poplatky** (TER) a **strategie životního cyklu** (postupné snižování rizika s blížícím se důchodem).

Fondová složka

(fondový pilíř, kapitálová složka, kapitálový pilíř, fondové financování)

Část důchodového systému financovaná z fondů — odvody účastníka se shromažďují, investují a později vyplácejí formou kapitalizovaného důchodu. Protihráč: **PAYG** (průběžné financování). V praxi je fondová složka realizována jako jeden z **pilířů** vícepilířového systému: může být **povinná** (např. nizozemský zaměstnanecký II. pilíř, švédský premiový pilíř, polský OFE před reformou 2014), **kvazipovinná** (auto-enrollment ve Velké Británii či Irsku — účastník se musí aktivně odhlásit), nebo **dobrovolná** (český III. pilíř: DPS a DIP). **V ČR** dnes existuje pouze dobrovolná fondová složka — krátký pokus o dobrovolný (opt-in) II. pilíř v letech **2013–2015** byl politicky zrušen. Důchody se tak opírají téměř výhradně o **PAYG I. pilíř** s parametrickými úpravami. Doporučení OECD, NRR a NERV opakovaně zmiňují **posílení fondové složky** jako jeden ze tří hlavních směrů reformy (vedle LE-link a reformy OSVČ).

Fondový systém

Financování důchodů, ve kterém každý účastník spoří svůj kapitál do fondu, který se mu při odchodu do důchodu vyplácí (plus výnos). Český **III. pilíř** (DPS, DIP) je fondový. Protihráč: **PAYG**.

G

Gender pension gap

Rozdíl mezi průměrným důchodem **mužů a žen**. V ČR přibližně **10 %**, **pod průměrem OECD**. Příčiny: nižší mzdy, kratší kariéra, péče o děti. Kompenzační nástroje: výchovné, náhradní doby.

H

HDP (hrubý domácí produkt)

(hrubý domácí produkt, GDP)

Souhrn **veškerého zboží a služeb vyprodukovaných v ekonomice za rok**. V příručce je hlavním nástrojem pro **mezinárodně srovnatelné měření výdajů na důchody**: česká hodnota **8,5–8,8 % HDP** (2024–2025) je tak porovnatelná s Itálií 15,5 %, Francií 14,7 % nebo Rakouskem 14,2 %. Druhý důležitý kontext je **dlouhodobá projekce salda**: bez reformy by podle Ageing Report 2024 výdaje na důchody v ČR vrcholily přes **11 % HDP kolem roku 2058**. Národní rozpočtová rada projektuje **deficitní saldo důchodového systému kolem 1,5 % HDP** v roce 2061 (a téměř 4 % HDP, kdyby reformy byly zrušeny).

Hlavní činnost (OSVČ)

Režim OSVČ, u níž je podnikání hlavním zdrojem příjmu. Povinné minimální

pojistné se v roce 2026 počítá z **35 % průměrné mzdy** (konsolidační balíček plánoval 40 %, zákon č. 90/2026 Sb. je od 1. 7. 2026 vrátil na 35 %; před reformou bylo 25 %).

Husákovy děti

(silné ročníky 70. let, baby boom 70. let)

Silné populační ročníky narozené v Československu v 70. letech 20. století — vrchol porodnosti připadá zhruba na roky **1973–1979**, kdy se na území dnešní ČR rodilo zhruba dvakrát víc dětí než dnes. Přezdívka odkazuje na **Gustáva Husáka**, generálního tajemníka KSČ v období normalizace (1969–1987) a prezidenta ČSSR (1975–1989), za jehož vlády stát aktivně podporoval rodičovství kombinací **novomanželských půjček, prodloužené mateřské dovolené, vyšších rodinných dávek a družstevních bytů pro mladé rodiny**. Pro důchodový systém jde o **nejdůležitější demografickou vlnu** — tyto ročníky budou hromadně odcházet do důchodu zhruba mezi lety **2035 a 2045**, vrchol zdravotních a pečovatelských nákladů (věk 80+) připadne na **přelom 50. a 60. let** tohoto století. Hlavní důvod, proč ČR čeká vrchol demografického tlaku na PAYG systém kolem roku 2059.

IDA (Informativní důchodová aplikace)

(Informativní důchodová aplikace, důchodová aplikace ČSSZ)

Online služba ČSSZ dostupná na ePortálu ČSSZ, která z evidovaných **dob pojištění** a vyměřovacích základů uživatele spočítá **orientační výši budoucího důchodu** a předpokládaný **důchodový věk**. Funkčně rozšiřuje **Informativní výpis konta — přehled dob důchodového pojištění** (dřívější IOLDP) o kalkulaci, kterou dříve nabízela jen samostatná důchodová kalkulačka ČSSZ. Po přihlášení (bankovní identita, NIA, eObčanka, datová schránka) lze měnit vstupy — předpokládanou mzdu do důchodu, datum odchodu — a porovnat varianty (řádný vs. předčasný odchod, různá data). Aplikace je průběžně aktualizována o parametry zákona č. 417/2024 Sb. (postupné snižování zápočtu z 1,5 % na 1,45 % v letech 2026–2035, poloviční krácení předčasného důchodu při 45 letech pojištění od 1. 1. 2026). Výsledek je **odhad**, ne závazný výpočet — ten provádí ČSSZ až při žádosti o důchod.

IDEA při CERGE-EI

(IDEA, CERGE-EI, IDEA CERGE-EI, Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu)

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) — nezávislý akademický think-tank působící při **CERGE-EI**, společném pracovišti **Univerzity Karlovy v Praze** a **Národohospodářského ústavu AV ČR**. Mezi výzkumníky publikujícími k důchodovému systému patří Daniel Münich, Filip Pertold a Klára Kalíšková. IDEA vydává **policy briefs** a analytické materiály

— k důchodovým reformám např. Policy Brief pro volby 2025 „Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém?“ (autor Filip Pertold). Hlavní témata v důchodové oblasti: adekvátnost důchodů, postavení OSVČ, navázání věku na délku života (LE-link), NDC, systémová udržitelnost a postavení žen v systému. Společně s NRR a NERV patří mezi tři hlavní institucionální zdroje českých reformních návrhů — bez politické závaznosti, ale s vahou v odborné debatě. Web: idea.cerge-ei.cz.

III. pilíř

(dobrovolné penzijní spoření)

Dobrovolné spoření na důchod s **daňovou podporou**. Tvoří jej staré transformované fondy, **DPS** (od 2013) a **DIP** (od 2024). K 30. 9. 2025 mělo III. pilíř **3,9 mil. účastníků**.

II. pilíř (zrušený)

Povinný/dobrovolný fondový pilíř existující v ČR pouze v letech **2013–2015** (zákon č. 426/2011 Sb., zrušen zákonem č. 376/2015 Sb.). Vstoupilo do něj jen přibližně 85 tis. lidí. Politická lekce o nutnosti široké shody u důchodových reform.

Inflace

(cenová hladina, spotřebitelská inflace, důchodcovská inflace)

Růst všeobecné cenové hladiny v ekonomice — měří se indexem spotřebitelských cen (CPI), který ČSÚ každý měsíc publikuje. V důchodové debatě má inflace tři dopady: **(1) reálná hodnota důchodu** — důchod je pevně určená částka v Kč, takže růst cen jeho kupní sílu snižuje; **(2) valorizace** — vstupuje do valorizačního vzorce ve formě **důchodcovské inflace** (upravený index podle spotřebního koše domácností důchodců) jako 100 % složka růstu, k níž se přičítá 1/3 reálného růstu mezd (zákon č. 270/2023 Sb.); **(3) inflační šok** — pokud kumulativní růst cen od poslední valorizace přesáhne **5 %**, podle § 67a a § 67aa zákona 155/1995 Sb. se zapíná dočasný přírůstek vyplácený do konce kalendářního roku. Krize 2022 (průměrná roční inflace **15,1 %**, vrchol 18 % v září) byla v moderní historii nejhlubším inflačním šokem pro důchody — i s mimořádnými valorizacemi reálná hodnota důchodů v letech 2022–2023 meziročně klesla o **4–6 %**. Tato zkušenost vedla k zákonu č. 270/2023 Sb., který trvale zpřísnil valorizační vzorec, a k jednorázovému zásahu zákonem č. 71/2023 Sb. (ústavnost potvrdil Ústavní soud nálezem **Pl. ÚS 30/23**).

Invalidní důchod

Stupeň invalidity posuzuje **lékař OSSZ** (lékař posudkové služby ČSSZ) podle medicínských kritérií. K základní výměře (≈ 4 900 Kč/měs., jednotná pro všechny stupně) se připočítává procentní výměra. Při dosažení **důchodového věku** se invalidní důchod ze zákona transformuje na **starobní důchod** v jeho výši (pokud nárok na starobní vychází vyšší, vyplácí se starobní). Souběh s pracovní činností je možný — invalidita není zákaz práce, ale stupeň zohledňuje, co osoba reálně zvládne.

IOLDP (Informativní osobní list důchodového pojištění)

(Informativní osobní list důchodového pojištění, Informativní výpis konta, Informativní výpis konta – přehled dob důchodového pojištění)

Výpis ČSSZ, který občanovi ukazuje, **kolik let pojištění má evidováno, kolik a z čeho odvedl** a kde má **mezery v pojištění** (zaměstnanecké, OSVČ, náhradní doby). Vydává se **zdarma**. Od **1. 1. 2026** ČSSZ ukončila zasílání dřívějšího listinného IOLDP — stejné údaje jsou nově dostupné elektronicky na ePortálu ČSSZ pod názvem *Informativní výpis konta – přehled dob důchodového pojištění* (služba „Moje konto“) a v doplňující **IDA — Informativní důchodové aplikaci**, která z evidovaných dat spočítá orientační výši budoucího důchodu. Slouží jako základní **diagnostika** budoucího nároku — doporučuje se vyžádat ve 35, 45 a 55 letech, dokud existují doklady pro doplnění chybějících zápočtů.

IPZS (Institut posuzování zdravotního stavu)

Útvar ČSSZ, který provádí **posudky pracovní schopnosti** pro účely invalidního důchodu. Posuzuje stupeň invalidity (I., II., III.) a délku platnosti posudku.

I. pilíř

(první pilíř, státní důchod, státní důchodové pojištění)

Státní povinné důchodové pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb.. Funguje jako **PAYG** (pay-as-you-go): odvody dnešních pracujících (pojistné v rámci sociálního pojištění) financují důchody dnešních důchodců, žádný kapitál se neakumuluje. Vyplácí důchody starobní, invalidní a pozůstalostní; výpočet kombinuje pevnou a procentní výměru s **redukčními hranicemi**, které tlumí rozdíly v příjmech (prvek solidarity). V ČR pokrývá **drtivou většinu důchodového příjmu** (orientačně přes 95 % průměrného důchodu) — III. pilíř je jen doplněk, II. pilíř neexistuje. Spravuje **ČSSZ**.

J**Jan Fischer (premiér úřednické vlády 2009–2010)**

(Fischer)

Statistik a státní úředník (bývalý předseda ČSÚ), **premiér úřednické vlády ČR od května 2009 do července 2010** po pádu druhé Topolánkovy vlády. V důchodovém kontextu je jeho mandát spojen se **zahájením prací 2. Bezděkovy komise (PES — Poradní expertní sbor) v roce 2010**; komise pokračovala v práci i po nástupu vlády Petra Nečase, pod kterou předložila závěrečnou zprávu. Sám Fischer žádnou systémovou důchodovou změnu neprosadil — úřednická vláda měla mandát stabilizační, ne reformní.

Jana Maláčová (ministřině práce 2018–2021)

(Maláčová)

Politická **ČSSD** (v 2024 přejmenované na **SOCDEM**, jejíž je předsedkyní), v letech **2018–2021 ministřině práce a sociálních věcí** ve druhé vládě

Andreje Babiše (ANO + ČSSD). V důchodovém kontextu **v lednu 2019 zřídila Komisi pro spravedlivé důchody** pod vedením ekonomky Danuše Nerudové. Komise se zaměřila především na **nižší důchody žen, sdílení vyměřovacích základů manželů a zvláštní pravidla pro náročné profese**; přehodnocení stropu důchodového věku bylo dílčím tématem. Z práce komise se do legislativy promítla jen část doporučení — typický příklad rozporu mezi expertní debatou a politickým konsenzem (po Bezděkových komisích a Potůčkově komisi už čtvrtá v řadě).

Jaroslav Vostatek (profesor, VŠFS)

(Vostatek)

Ekonom a pedagog **Vysoké školy finanční a správní (VŠFS)** v Praze; jeden z dlouhodobě nejcitovanějších českých autorů k důchodové politice. K důchodové reformě publikuje **working papers** — v této příručce je citován jeho Working Paper 3/2023 „Jurečkova důchodová reforma“, kritická analýza návrhu pozdější reformy 417/2024 Sb.

Jiří Paroubek (premiér 2005–2006)

(Paroubek)

Politik **ČSSD, premiér ČR od dubna 2005 do září 2006** (převzal kabinet po Vladimíru Špidlovi a Stanislavu Grossovi). V důchodovém kontextu je s jeho vládou spojena **závěrečná zpráva 1. Bezděkovy komise v červnu 2005** — komise byla ustavena ještě Špidlovou vládou v roce 2004, ale výstupy předkládala už Paroubkovu kabinetu. Praktický legislativní dopad zprávy byl odložen — žádná systémová reforma během jeho mandátu schválena nebyla.

K

Klára Kalíšková (ekonomka, IDEA při CERGE-EI)

(Kalíšková)

Ekonomka působící v IDEA při CERGE-EI; ve výzkumu se zaměřuje mj. na **trh práce, daňově-dávkový systém a postavení žen** — témata bezprostředně související s gender pension gap a s adekvátností důchodů žen v ČR. V této příručce vystupuje jako jedna z výzkumnic IDEA publikujících k důchodové reformě.

Konsolidační balíček

(zákon č. 349/ 2023 Sb., ozdravný balíček 2023)

Zákon č. 349/2023 Sb., kterým vláda Petra Fialy v rámci širší fiskální konsolidace upravila řadu daní a odvodů s účinností od 1. 1. 2024. **V důchodovém kontextu** je klíčový tím, že **postupně zvyšuje minimální vyměřovací základ OSVČ** z dosavadních 25 % průměrné mzdy (do 2023) — o 5 procentních bodů ročně: **30 % v 2024 → 35 % v 2025 → 40 % v 2026**. Cílem bylo přiblížit pojistné zatížení OSVČ zaměstnancům a zvýšit příjmy systému. Současně zavedl samostatný

odvod **0,6 % na nemocenské pojištění** zaměstnance. Po volbách 2025 schválila Poslanecká sněmovna 25. 3. 2026 novelu (sněmovní tisk 11), která cílových 40 % vrací zpět na 35 %; Senát ji 6. 5. 2026 zamítl, Sněmovna ale senátní veto přehlasovala a novela byla vyhlášena jako zákon č. 90/2026 Sb. s účinností od 1. 7. 2026. Snížení se uplatní zpětně pro celý rok 2026 — přeplatek na zálohách za leden–červen se OSVČ vrací nebo započítá do pojistného.

Krácení (penalizace)

Trvalé snížení procentní výměry důchodu jako sankce za **předčasný odchod**. Od 1. 1. 2026: **1,5 % za každých 90 dní** předstihu (standard), nebo **0,75 % za 90 dní** při alespoň 45 letech pojištění; pro tuto hranici se započítává především výdělečná činnost a jen vybrané náhradní doby.

Ladislav Průša (ekonom sociální politiky)

(Průša)

Ekonom dlouhodobě se věnující **sociální politice, sociálním dávkám a důchodovému systému ČR**; spolu s Jaroslavem Vostatkem bývá v této příručce uváděn jako jeden z představitelů akademické tradice české důchodové debaty. Tématům parametrů I. pilíře, postavení OSVČ a adekvátnosti důchodů se věnuje v odborných statích a komentářích.

Legitimní očekávání

(ochrana legitimního očekávání, princip legitimního očekávání, oprávněné očekávání)

Ústavněprávní princip, podle kterého stát **nesmí náhle a bez přechodného období radikálně zhoršit nárok**, který občan v dobré víře nabyl podle dosavadního zákona. V důchodovém systému se uplatňuje ve dvou rovinách: **(1) aktuálně vyplácené důchody** — již přiznaná dávka má silnou ochranu, její podstatné snížení by bylo protiústavní; **(2) nároky budovaných během kariéry** — slabší ochrana, ale stát musí změny pravidel pro lidi blízko důchodového věku doprovodit **přiměřeným přechodným obdobím** (zákonodárce nemůže člověku ve **55 letech** ze dne na den oznámit, že **pravidla výpočtu jeho budoucího důchodu se zásadně mění**). Princip dovozuje Ústavní soud z **čl. 1 odst. 1 Ústavy** (právní stát) a navazujících článků Listiny; aplikoval ho mj. v nálezech **Pl. ÚS 8/07** (redukční hranice, 2010) a **Pl. ÚS 30/23** (mimořádná valorizace 2023, kde naopak konstatoval, že krátkodobá změna valorizačního mechanismu **legitimní očekávání ještě neporušila**, protože nárok na konkrétní výši valorizace v daném roce není ústavně chráněn). Princip **neznamená**, že důchodové podmínky se nesmí měnit — stát má širokou diskreci pro reformy systému jako celku. Znamená jen, že **změna musí být předvídatelná, mít racionální důvod a obsahovat přechodná ustanovení** úměrná závažnosti zásahu. Mezinárodněprávní analogie: princip non-retrogression v ICESCR (čl. 9) — již dosažená úroveň sociálních práv se nesmí svévolně snižovat.

LE-link (life-expectancy link)

Automatické navázání důchodového věku na očekávanou délku života. Funguje v Dánsku, Finsku, Slovensku a dalších zemích – důchodový věk se mění podle aktualizovaných demografických projekcí národních statistických úřadů (obdoba našeho ČSÚ). ČR jej **nemá** (stop na 67 letech).

M

Marian Jurečka (ministr práce 2021–2025)

(Jurečka)

Politik **KDU-ČSL** (předseda strany 2020–2024), **vicepremiér a ministr práce a sociálních věcí ve vládě Petra Fialy** od prosince 2021. Hlavní politický autor **důchodové reformy 417/2024 Sb.** — předložil ji Poslanecké sněmovně v květnu 2024 (sněmovní tisk 696) a prosadil po bouřlivé opoziční obstrukci. Reforma zvyšuje důchodový věk nad 65 let (na 67 let u ročníků 1989+), snižuje zápočet za rok pojištění z 1,5 % na **1,45 % u důchodů přiznaných od roku 2035** a zpřísňuje předčasné důchody. Reforma 2024 je jeho hlavní politické dědictví v důchodové oblasti.

Martin Potůček (Odborná komise pro důchodovou reformu 2014–2017)

(Potůčkova komise, Odborná komise pro důchodovou reformu, Potůček)

Sociolog, profesor veřejné a sociální politiky **FSV Univerzity Karlovy** (zakladatel a vedoucí Centra pro sociální a ekonomické strategie — **CESES**), v letech **2014–2017 předseda Odborné komise pro důchodovou reformu** zřízené ministryní práce a sociálních věcí Michaelou Marksovou za vlády Bohuslava Sobotky (ČSSD). Komise navazovala koncepčně na Bezděkovy komise a pracovala v několika tematických blocích (důchodový věk, valorizace, výpočet důchodu, postavení žen, OSVČ). Mezi jejími doporučeními byly mj. valorizace podle životních nákladů důchodců, navázání důchodového věku na délku života a posílení III. pilíře. **Politický výsledek** byl ale velmi omezený — z legislativy vzešla v zásadě jen úprava **stropu důchodového věku 65 let** v roce 2017; větší část doporučení zůstala bez zákona. Je tak třetí v řadě komisí, jejichž odborné výstupy předběhly politickou ochotu k reformě.

Medián

(median, střední hodnota (medián), 50. percentil)

Středová hodnota souboru: pokud hodnoty seřadíme od nejnižší po nejvyšší, medián je ta uprostřed — **polovina osob má méně, polovina víc**. Na rozdíl od **průměru** není citlivý na extrémní hodnoty (pár velmi vysokých příjmů průměr vytáhne, medián se nezmění), a proto je v sociálních statistikách obvykle informativnější. Pro důchodový systém je medián **vstupem do evropských indikátorů chudoby**: práh **AROP** se počítá jako **60 % národního mediánu** ekvivalizovaného disponibilního příjmu (u nižších úvah se používá i 70 %), tj. relativní hranice, která se zvedá s rostoucí životní úrovní celé populace. V české

debatě o důchodech se rozdíl mezi mediánem a průměrem projevuje zejména u **starobních důchodů**: průměrný důchod je tažen vzhůru menší skupinou důchodců s vysokými výdělky v kariéře, zatímco mediánní důchod je o **několik set Kč nižší** a lépe vystihuje příjmovou situaci typického důchodce. Stejná logika platí pro **mzdy** — vstup do redukčních hranic a do výpočtu náhradového poměru pracuje s **průměrnou mzdou**, ale **mediánní mzda** je nižší a popisuje typického zaměstnance přesněji.

Mercer CFA Global Pension Index

Mezinárodní žebříček národních důchodových systémů publikovaný ročně. Hodnotí **přiměřenost, udržitelnost a integritu**. Kategorie A v roce 2025: Nizozemsko, Island, Dánsko, Singapur a Izrael. Kategorie B+ v roce 2025: Švédsko, Austrálie, Chile, Finsko a Norsko. ČR ani Slovensko nejsou v posledním vydání samostatně hodnoceny.

Mezigenerační spravedlnost

(mezigenerační férovost, spravedlnost mezi generacemi, generační spravedlnost)

Princip, podle kterého **žádná generace nemá v důchodovém systému systematicky lepší nebo horší pozici než jiná** — každá kohorta dostává z průběžného systému hodnotu úměrnou tomu, co do něj odvedla, a žádná nemá nést neúměrný podíl nákladů na jeho udržitelnost. Pojem stojí ve dvojí rovině. **Hodnotová rovina** ve veřejné debatě slouží jako kritérium férovosti reforem: zákon č. 417/2024 Sb. postupně snižuje zápočet z 1,5 % na 1,45 % a u ročníků **1989 a mladších** zavádí důchodový věk 67 let, takže jejich náhradový poměr klesne pod 42 %, zatímco ročníky 1950–1966 odcházely v 63–65 letech se zápočtem 1,5 %. **Fiskální rovina** plyne z toho, že každý nevyřešený deficit musí někdo zaplatit a všechny tři standardní cesty nesou zátěž na mladších: **snižování budoucích důchodů** (nižší zápočet, pozdější odchod), **vyšší pojistné u pracujících**, nebo **financování dluhem** (viz implicitní dluh). Mezigenerační spravedlnost není totéž co **mezigenerační solidarita** — ta označuje jen technický mechanismus PAYG (mladší platí na starší), ne hodnotový soud o jeho férovosti. Mezinárodní organizace (OECD, Evropská komise) sledují generační dopad reforem v Ageing Reportu a Pension Adequacy Reportu; NRR v české zprávě o dlouhodobé udržitelnosti rozkládá projekce po kohortách. Stojí v napětí se finanční udržitelností i se sociální přiměřeností: každé posílení jednoho z těchto cílů musí být zapláceno některou generací.

Michaela Marksová (ministřině práce 2014–2017)

(Michaela Marksová-Tominová, Marksová)

Politická **ČSSD**, v letech **2014–2017 ministřině práce a sociálních věcí** ve vládě Bohuslava Sobotky. V důchodové oblasti je její mandát spojen především se zřízením **Odborné komise pro důchodovou reformu** pod vedením Martina Potůčka, která navázala na práci Bezděkových komisí. Komise vypracovala odborná doporučení (valorizace podle životních nákladů důchodců, navázání věku na délku života, posílení III. pilíře), z nichž do zákona se reálně dostala jen úprava **stropu důchodového věku 65 let** v roce 2017 — větší část zůstala

bez legislativního dopadu. Typický příklad rozporu mezi expertní debatou a politickým konsenzem v české důchodové reformě.

Migrace

(čistá migrace, migrační saldo)

V tomto průvodci se „migrací“ rozumí **čistá migrace** — rozdíl mezi počtem osob, které se v daném roce do ČR přistěhují k trvalému či dlouhodobému pobytu a vstoupí na **formální trh práce** (tj. začnou odvádět sociální pojištění), a počtem osob, které ČR opustí. Právě v této podobě s ní pracují demografické projekce **ČSÚ** i podklady pro **Ageing Report**, a je to jedna z nejcitlivějších vstupních proměnných celé PAYG matematiky. **NRR** s ní v dlouhodobých scénářích počítá ve třech variantách: **+40 tis. osob ročně** (optimistický), **+25 tis.** (základní), **0 až -10 tis.** (pesimistický); rozdíl mezi krajními scénáři představuje **≈ 1,5 % HDP** ročního dopadu na saldo důchodového systému kolem roku 2050. Klíčem k pochopení role migrace v důchodovém systému je její **fiskální asymetrie**: zaměstnaný migrant **platí odvody** po celou dobu, kdy v ČR pracuje, ale **důchodu se v ČR často nedočká** — buď se před důchodovým věkem vrátí, nebo má díky nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci sociálního zabezpečení a bilaterálním smlouvám ČR nárok jen na **poměrnou část** odpovídající letům odpracovaným v ČR. Migrace tak v krátkém a středním horizontu **přispívá do systému víc, než z něj čerpá** — což je důvod, proč Rakousko, Německo i Polsko explicitně počítají s migrací jako součástí vlastní strategie udržitelnosti PAYG.

Co se v tomto průvodci za migraci nepovažuje — a co v politické debatě často splývá:

- **Vnitřní stěhování v rámci ČR** (Praha vs. venkov, regionální migrace) — pro celostátní PAYG systém je neutrální, plátcí i příjemci zůstávají ve stejném systému.
- **Krátkodobá pracovní mobilita bez registrace k českému pojištění** (vyslaní pracovníci s formulářem A1 z domovské země, sezónní práce hrazené v jiném systému) — odvody jdou do jiného státu, do českého I. pilíře nevstupují.
- **Turismus, studijní pobyty, rodinné návštěvy** — bez vstupu na trh práce nemají fiskální dopad na I. pilíř.
- **Vystěhování českých občanů** samo o sobě — do údaje vstupuje **pouze jako odečet** v saldu čisté migrace, není to samostatná proměnná průvodce.
- **Humanitární migrace (uprchlíci, dočasná ochrana)** — důchodový systém ovlivňuje **až okamžikem vstupu do legální zaměstnanosti s odvody**; do té doby je z hlediska I. pilíře neviditelná, byť ovlivňuje jiné části veřejných rozpočtů.

Toto vymezení je důležité, protože v české veřejné debatě se slovo „migrace“ často používá ve významech, které pro matematiku PAYG **nemají žádný dopad** — a naopak se přehlíží, že každý argument „proti migraci“ má v důchodovém systému měřitelnou fiskální cenu.

Minimální důchod

Zákonem garantovaná spodní hranice starobního důchodu. Od 1. 1. 2026 činí **9 800 Kč/měsíc** (20 % průměrné mzdy) – skokové zvýšení z předchozích **5 430 Kč** je důsledkem reformy 2024.

MMF (Mezinárodní měnový fond)

(Mezinárodní měnový fond, IMF, International Monetary Fund)

Mezinárodní finanční organizace 190 členských států se sídlem ve Washingtonu, založená 1944 (Bretton Woods). Hlavními nástroji jsou **dohled nad makroekonomickou stabilitou** (každoroční konzultace podle čl. IV se členskými státy), **úvěrové programy** pro země v platebních potížích a **technická asistence**. **V důchodové oblasti** vystupuje vedle OECD a Evropské komise jako externí hodnotitel **dlouhodobé fiskální udržitelnosti** — pro ČR pravidelně publikuje Article IV Consultation a v něm doporučuje stejnou třídu opatření jako OECD: **automatické navázání důchodového věku na délku života (LE-link)**, posílení **kapitálového pilíře** a **reformu odvodů OSVČ**. Doporučení jsou bez politické závaznosti, ale ovlivňují rating zemí a ekonomickou debatu.

MPSV (Ministerstvo práce a sociálních věcí)

Ústřední orgán státní správy pro sociální zabezpečení a politiku zaměstnanosti. Přípravuje **legislativu** (důchodový zákon, valorizační vzorec) a metodicky řídí **ČSSZ**. Webová prezentace mpsv.gov.cz.

Mzdový list

(mzdové listy)

Personální mzdový doklad, který zaměstnavatel vede ke každému zaměstnanci za kalendářní rok. Obsahuje **identifikaci zaměstnance**, **hrubé příjmy po měsících**, **odvedené pojistné** (zdravotní, sociální vč. důchodového), **daň** a **dobu pojištění** (kalendářní dny, vyloučené doby — nemoc, mateřská, ošetrovné). Zaměstnavatel ho podle §35a zákona č. 582/1991 Sb. musí **uchovávat 30 let** po roce, kterého se týká (u poživatelů důchodu 10 let); jde o jeden z nejdůležitějších dokladů pro doplnění mezer v evidenci ČSSZ. V důchodovém kontextu slouží k **prokázání zaměstnání a vyměřovacích základů**, pokud na výpisu konta chybí zápočet — typicky u zaniklých zaměstnavatelů (mzdové listy přebírá archiv) nebo neevidovaných období v 90. letech. Souběžně s mzdovým listem zaměstnavatel posílá ČSSZ ročně **evidenční list důchodového pojištění (ELDP)** — sumární výpis pro účely důchodu. Při řešení mezer doporučujeme vyžádat **kopii mzdového listu** přímo u (bývalého) zaměstnavatele nebo v datové schránce; u zaniklých firem v podnikovém archivu nebo Národním archivu.

N

Náhradní doba pojištění

Období **bez placení pojistného**, která zákon přesto uznává jako odpracované – typicky péče o dítě do 4 let, vojenská služba, evidence na úřadu práce, studium (omezeně). Důležitá ochrana zejména pro pečující rodiče.

Náhradový poměr

(replacement rate)

Poměr **prvního důchodu k poslední mzdě** — měří, jak důchod kompenzuje pracovní příjem. ČR (OECD PaG 2025, modelový plnokariérový pracovník s průměrnou mzdou): **44,2 % hrubý, 55,9 % čistý** (po zdanění). Pod průměrem OECD, vyšší redistribuce směrem k nízkopříjmovým.

Náročné profese

Pracovní pozice s prokazatelně zvýšenou zátěží pro zdraví (hasiči, záchranáři, horníci, někteří zdravotníci ...). Po reformě 2024 mají **dřívější odchod bez krácení** a od 1. 1. 2026 u vymezených rizikových prací zákonem **povinný příspěvek zaměstnavatele 4 % z vyměřovacího základu na penzijní připojištění nebo DPS**.

NDC (notional defined contribution)

(virtuální účet, virtuální individuální účty, fiktivní příspěvkově definovaný systém)

Hybrid PAYG a fondového systému: každému pojištěnci se vede **virtuální účet** s jeho odvody (plus pomyslný „výnos“). Při odchodu do důchodu se kapitál podělí očekávanou délkou života a vznikne anuita. Funguje ve **Švédsku** (od 1999), v **Itálii** a v různých letech v **Polsku**.

NERV (Národní ekonomická rada vlády)

(Národní ekonomická rada vlády)

Poradní orgán české vlády pro otázky ekonomické politiky, složený z nezávislých ekonomů a expertů (akademici, bankovní analytici, někdejší ministři financí). Svolává jej premiér; sestava se mění s každou vládou. Vydává **stanoviska a podněty bez právní závaznosti** — jeho doporučení mají reputační váhu, ale neřídí se jimi zákonodárce automaticky. **V důchodovém kontextu** publikoval v letech 2023–2024 sérii podnětů k úpravám I. pilíře (LE-link, OSVČ, valorizace), ze kterých část přešla **reforma 2024**, jiné zůstaly mimo zákon. Společně s **NRR** a **IDEA při CERGE-EI** patří mezi tři hlavní institucionální zdroje českých reformních návrhů.

Nezaopatřené dítě

Právní pojem, který v důchodovém kontextu definuje § 20 zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře a používá ho i § 52 zákona č. 155/1995 Sb.. Jde o dítě **do skončení povinné školní docházky** a poté dítě, které se **soustavně připravuje na budoucí povolání** (typicky studium na střední nebo vysoké

škole) — **nejdéle do 26 let**. Postavení nezaopatřeného dítěte je rozhodující pro **sirotčí důchod** (nárok zaniká dnem, kdy dítě přestane být nezaopatřené) a pro **prodloužení vdovského / vdoveckého důchodu** nad zákonný 1 rok (péče o nezaopatřené dítě je jednou z podmínek, kdy nárok dál trvá podle § 50 odst. 2). Nezaopatřenost se nevztahuje pouze na věk: přerušené studium, hmotná nouze nebo invalidita mohou status změnit.

NRR (Národní rozpočtová rada)

Nezávislý fiskální orgán ČR (zákon č. 23/2017 Sb.). Vydává každoroční **Zprávu o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí** s projekcí důchodového systému – referenční zdroj pro českou debatu.

O

OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)

(Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Organisation for Economic Co-operation and Development)

Mezivládní organizace **38 členských států** (převážně rozvinuté ekonomiky, ČR členem od 1995) se sídlem v Paříži. Sbírá srovnatelná data, vydává analýzy a doporučení. V **důchodové oblasti** je klíčová ročenka **Pensions at a Glance**, která každé dva roky srovnává parametry důchodových systémů (náhradový poměr, důchodový věk, gender gap, financování). Pro ČR OECD opakovaně doporučuje **LE-link** (automatické navázání věku na délku života), reformu OSVČ a posílení kapitálového pilíře — bez politické závaznosti, ale s vahou v odborné debatě. OECD doporučení jsou v této příručce řazena vedle podnětů NERV a NRR jako externí referenční rámec.

Osobní vyměřovací základ (OVZ)

Měsíční průměr výdělků za **rozhodné období** (od roku 1986 do roku před přiznáním důchodu), **indexovaný** koeficienty růstu mezd na současné úrovni. Vstup do výpočtového základu.

OSSZ (Okresní správa sociálního zabezpečení)

(PSSZ (Pražská), MSSZ (Brněnská))

Místně příslušný úřad ČSSZ, kde se **podávají žádosti o důchod** a osobně řeší agenda pojištění. V Praze je jejím protějškem PSSZ.

OSVČ (osoba samostatně výdělečně činná)

Podnikatel, živnostník nebo svobodná profese — má zvláštní režim odvodů. Rozlišuje se **hlavní** činnost (pojistné min. z 40 % průměrné mzdy v 2026; postupně rostlo z 25 % v 2023) a **vedlejší** (bez pojistného pod „rozhodnou částkou“, v 2026 117 521 Kč/rok).

Otto von Bismarck

(Bismarck, kancléř Bismarck, Otto Eduard Leopold von Bismarck)

Německý kancléř (1815–1898), tvůrce sjednoceného Německého císařství a strůjce prvního moderního systému sociálního pojištění. V letech **1883–1889** prosadil zákony o zdravotním, úrazovém a invalidním/starobním pojištění dělníků — historicky první stát, který povinné sociální pojištění zavedl. Motiv byl politický: oslabit sílíci socialistickou opozici a získat loajalitu dělnické třídy k monarchii. Princip zavedený jeho zákony — povinné odvody pracujících a zaměstnavatelů, dávka vázaná na příjem — je dodnes základem důchodových systémů ve střední Evropě včetně ČR.

P

Parametrická reforma

(parametrická úprava, parametrické změny, parametrická změna)

Změna nastavení existujícího důchodového systému bez zásahu do jeho architektury — upravují se konkrétní parametry, ale pilíře, způsob financování (PAYG vs. fondový) i typ dávky (DB vs. DC) zůstávají. Typické parametrické nástroje: **důchodový věk** (statutární i podmínky předčasných odchodů), **valorizační vzorec** (poměr inflace × růst mezd), **zápočet za rok pojištění** (procento z OVZ), **redukční hranice** (úrovně a koeficienty), **sazba pojistného** a **minimální vyměřovací základ OSVČ**. Protihráč je **systémová (strukturální) reforma**, která mění samotnou architekturu — např. zavedení povinného II. pilíře (ČR 2013–2015), přechod na NDC (Švédsko 1999, Polsko, Itálie) či automatické navázání věku na délku života (LE-link). **Česká specialita**: od přijetí zákona č. 155/1995 Sb. prošel systém **výhradně parametrickými změnami**. Krátká epizoda II. pilíře byla zrušena, NDC ani LE-link nikdy nedostaly politickou podporu. I reforma 2024 je parametrická — mění věk, zápočet a předčasné důchody, ale nesahá na pilíře. **Výhoda**: politicky průchodnější, postupně laditelná, srozumitelná. **Nevýhoda**: jednorázový efekt se časem rozpouští a citlivost na demografický vývoj zůstává — NRR, OECD a NERV proto opakovaně doporučují, aby parametrické změny doprovázely i systémové.

PAYG (průběžný systém)

(pay-as-you-go, průběžně financovaný systém, průběžný)

Financování důchodů, ve kterém se odvody dnešních pracujících **okamžitě vyplácejí dnešním důchodcům** – bez vytváření dlouhodobé rezervy. Český důchodový systém je převážně PAYG. Protihráč: fondový systém.

Pension Adequacy Report

(Zpráva o přiměřenosti důchodů, PAR)

Pravidelná **trojletá zpráva Evropské komise a Výboru pro sociální ochranu (SPC)** hodnotící **přiměřenost současných a budoucích důchodů** ve všech členských státech EU. Vychází souběžně s **Ageing Reportem** (který

hodnotí fiskální dimenzi) a tvoří s ním **dvojici klíčových dokumentů** pro evropskou důchodovou politiku — Ageing Report odpovídá na otázku „bude na to?“, Pension Adequacy Report na otázku „bude to stačit?“. Měřítka: **náhradové poměry** (hrubé i čisté, u typických kariérních profilů i u nestandardních — přerušené kariéry, péče, OSVČ, krátkodobé úvazky), **AROPE seniorů**, **gender pension gap**, role všech **tří pilířů**, dopady reforem na současné i budoucí generace. Poslední vydání: **Pension Adequacy Report 2024**. ČR je v něm hodnocena jako **solidně přiměřená dnes** (nízké AROPE seniorů, vysoká pokrýtkost I. pilířem), ale s **klesající trajektorií do 2050–2070** — zejména kvůli stagnaci náhradového poměru, nedostatečné kompenzaci péče o blízké a nízkým odvodům **OSVČ**.

Pensions at a Glance 2025

(OECD Pensions at a Glance, OECD PaG, PaG)

Vlajková **dvouletá srovnávací ročenka OECD** o důchodových systémech 38 členských států plus klíčových partnerů (G20, vybrané kandidátské země). Vychází v listopadu lichého roku — poslední vydání **Pensions at a Glance 2025** (listopad 2025) s podrobnou **country note pro ČR**. Pro každý systém srovnává **náhradové poměry** (hrubé i čisté, pro modelové kariérní profily), **důchodový věk** (statutární i efektivní — pro ČR 2024: efektivní odchod **63,6 let** vs. průměr OECD 64,2), **gender pension gap** (ČR $\approx 10\%$ vs. průměr OECD $\approx 23\%$), **výdaje na důchody jako % HDP**, financování (PAYG vs. fondová složka), role všech **pilířů**, a věnuje vždy jedno **tematické zaměření** — vydání 2025 se zaměřuje právě na **gender pension gaps**. Vedle popisu obsahuje i **OECD doporučení** pro každý systém — pro ČR opakovaně **LE-link, reformu odvodů OSVČ** a posílení **III. pilíře**. Tvoří mezinárodní protějšek k EU Pension Adequacy Reportu (přiměřenost) a Ageing Reportu (fiskální projekce) — bez politické závaznosti, ale s vahou v odborné debatě.

Petr Fiala (premiér 2021–2025)

(Fiala)

Politolog, předseda **ODS**, **premiér ČR od prosince 2021 do prosince 2025** (koalice SPOLU — ODS, KDU-ČSL, TOP 09 — spolu s STAN a Piráty; Piráti vystoupili z vlády v 2024). V důchodovém kontextu jeho vláda prosadila dvě klíčové normy: **konsolidační balíček** (zákon č. 349/2023 Sb.), který postupně zvyšuje minimální vyměřovací základ OSVČ, a hlavně **důchodovou reformu 417/2024 Sb.** připravenou ministrem práce Marianem Jurečkou — první systematickou parametrickou úpravu od roku 2017. Po sněmovních volbách v říjnu 2025 předal mandát koalici ANO + SPD + Motoristé pod vedením Andreje Babiše.

Petr Nečas (premiér 2010–2013)

(Nečas)

Politik **ODS**, **premiér ČR od července 2010 do července 2013**. V důchodovém kontextu je jeho vláda spjatá se **systémově nejambicióznějším pokusem o reformu** od roku 1995: na podkladě závěrů 2. Bezděkovy komise (PES) prosadila zákon č. 426/2011 Sb. o důchodovém spoření (**II. pilíř** s dobrovolným

vstupem, účinnost od 1. 1. 2013) a souběžně zákon č. 427/2011 Sb. o reformě III. pilíře. II. pilíř ale po pádu vlády rychle ztratil politickou podporu a v letech **2013–2015** byl zákonem č. 376/2015 Sb. zrušen ČSSD vládou Bohuslava Sobotky. Učebnicový příklad nestability české důchodové reformy — středopravicový kabinet pilíř zavedl, středolevicový jej zrušil.

Petr Pavel (prezident od 2023)

(prezident Pavel)

Bývalý generál, předseda Vojenského výboru NATO 2015–2018, **prezident ČR od 9. března 2023** (zvolen v 2. kole prezidentské volby 28. ledna 2023 proti Andreji Babišovi v poměru 58,3 : 41,7 %). V důchodovém kontextu **podepsal 13. prosince 2024** zákon č. 417/2024 Sb. — reformu 2024 připravenou vládou Petra Fialy. Po sněmovních volbách 2025 jmenoval 9. prosince 2025 Andreje Babiše premiérem nové vlády ANO + SPD + Motoristé sobě.

Pilíře důchodového systému

Standardní strukturní rozlišení: **I. pilíř** = státní povinný PAYG (v ČR drtivá většina důchodu), **II. pilíř** = povinný nebo dobrovolný fondový pilíř spravovaný státem (mezinárodně různé varianty; v ČR existoval jako dobrovolný opt-in v letech 2013–2015 a byl zrušen zákonem č. 376/2015 Sb. k 1. 1. 2016), **III. pilíř** = dobrovolný fondový (DPS, DIP, životní pojištění). V ČR dominuje I. pilíř – III. pilíř hraje roli doplňkového, dobrovolného spoření, II. pilíř neexistuje.

Pozůstalostní důchod

Souhrnné označení pro **vdovský/vdovecký** (max. 1 rok automaticky, pak za splnění podmínek — věk, péče, invalidita III.) a **sirotčí** důchod (40 % procentní výměry až do 26 let, podmíněno studiem nebo invaliditou).

Princip ekvivalence (zásluhovost)

(zásluhovost, princip zásluhovosti)

Princip, podle kterého se **výše důchodu odvíjí od dříve odvedeného pojistného** — kdo platil víc a déle, dostane víc. V českém I. pilíři ho realizuje **procentní výměra** (1,5 % výpočtového základu za každý rok pojištění) navázaná na **osobní vyměřovací základ**. **Stojí v napětí se solidaritou**: kdyby byl systém čistě ekvivalentní, vysokopříjmoví by v důchodu dostávali stonásobky toho, co nízkopříjmoví; kdyby byl čistě solidární, motivace k odvodům mizí. Český systém oba principy kombinuje přes **redukční hranice**. **Ústavní soud v nálezu Pl. ÚS 8/07** (vyhlášen pod č. 135/2010 Sb.) zrušil tehdejší znění § 15 zákona o důchodovém pojištění s odůvodněním, že redukční hranice nivelizovaly natolik, že **u pojištěnců s vyššími příjmy potlačovaly princip ekvivalence** v rozporu s čl. 1 a 3 odst. 1 Listiny — princip ekvivalence má tedy ústavní oporu vedle čl. 30 (přiměřené hmotné zabezpečení).

Procentní výměra

Část starobního důchodu závislá na **délce pojištění a výpočtovém základu**. Za rok pojištění se počítá **1,495 % v roce 2026**, pak postupně klesá až na **1,45 % v roce 2035** (zákon č. 417/2024 Sb.).

Předčasný důchod

Odchod do starobního důchodu **dříve než v řádném důchodovém věku**, s trvalým krácením procentní výměry. Od října 2023 platí maximálně **3 roky** předstihu a od října 2024 je podmínkou **40 let pojištění**. Krácení od 1. 1. 2026: 1,5 % za 90 dní (standard), 0,75 % při alespoň 45 letech pojištění; do těchto 45 let se započítává hlavně výdělečná činnost a jen vybrané náhradní doby (péče o dítě, péče o závislou osobu, základní vojenská služba).

Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

(státní politika zaměstnanosti)

Samostatná složka sociálního pojistného ve výši **1,2 %** vyměřovacího základu, kterou platí zaměstnavatel za každého zaměstnance a OSVČ jako součást svého pojistného (celkem 29,2 % = 28 % důchodové pojištění + 1,2 % politika zaměstnanosti). Slouží k financování **podpor v nezaměstnanosti, rekvalifikací** a aktivní politiky trhu práce, kterou spravuje **Úřad práce ČR**. Z této složky se **nefinancuje I. pilíř** — důchody se hradí výhradně z 28 % na důchodové pojištění; příspěvek na politiku zaměstnanosti je vykazován samostatně. Právní základ: zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti.

R

Redukční hranice

Zákonné prahy příjmu, nad kterými se výdělek do důchodového výpočtu zohledňuje **s nižší vahou**. V roce 2026: část OVZ do **21 546 Kč** se započítává z 99 %, část v pásmu **21 546–195 868 Kč** z 26 %, nad **195 868 Kč** se nepřihlíží. Zápočet do první redukční hranice klesá podle zákona č. 417/2024 Sb. o jeden procentní bod ročně až na 90 % v roce 2035. Mechanismus solidarity v rámci I. pilíře.

Reforma 2024 (zákon č. 417/2024 Sb.)

Hlavní parametrická reforma českého důchodového systému schválená koncem roku 2024. Klíčové prvky: zvýšení důchodového věku na **67 let** (ročníky 1989+), postupný pokles zápočtu z 1,5 % na **1,45 % v 2035**, zpřísnění předčasných důchodů, povinný příspěvek zaměstnavatele u vymezených rizikových prací – 4 % z vyměřovacího základu na penzijní připojištění nebo DPS od 1. 1. 2026. Účinnost je dělená – postupně od 1. 1. 2025.

Registrované partnerství / partnerství

(partnerství, registrovaný partner, partner)

Právně uznaný svazek dvou osob stejného pohlaví. **Registrované partnerství** zavedl zákon č. 115/2006 Sb. s účinností od 1. 7. 2006. Od **1. 1. 2025** ho nahradil institut „**partnerství**“ podle zákona č. 123/2024 Sb., který rozsah práv stejnopohlavních párů přiblížil manželství (s výjimkou společného osvojení dítěte). **Pro důchodový systém** je klíčové, že zákon č. 417/2024 Sb. (účinnost 1. 1. 2025) výslovně rozšířil nárok na **vdovský / vdovecký důchod** i na pozůstalé

partnery podle nového zákona o partnerství a na registrované partnery podle předchozí úpravy — před touto změnou jim tato dávka I. pilíře nenáležela. Na druhy a družky (nesezdané a neregistrované soužití) nárok nevzniká.

Riziko chudoby (AROP)

(ohrožení chudobou, at-risk-of-poverty rate, AROP)

Statistický indikátor Eurostatu z šetření SILC: podíl osob s **ekvivalizovaným disponibilním příjmem pod 60 % národního mediánu** (po sociálních dávkách). Je to **relativní** ukazatel — měří nerovnost ve společnosti, ne absolutní chudobu; jeho hodnota tedy závisí i na tom, jak je zbytek populace bohatý či chudý. Pro **české seniory 65+** činil podíl AROP $\approx 8,4 \%$ v roce 2025 (Eurostat ilc_li02), tedy nižší než průměr EU. **Riziko chudoby je výrazně vyšší u žen** (samoživitelek po ovdovění) a u osob s **neúplnou kariérou**, krátkodobými úvazky nebo u **OSVČ** s minimálními odvody. Je jednou ze tří složek souhrnného ukazatele **AROPE** a klíčovou metrikou **sociální přiměřenosti** důchodového systému.

S

Sandwich generace

Kohorta v produktivním věku, která **zároveň pečuje o vlastní děti i o stárnoucí rodiče**. Důsledek prodlužování naděje dožití a posunu rodičovství. V kontextu důchodů: zdroj politického tlaku na lepší podporu pečujících (náhradní doby, výchovné).

Scénář (ekonomická projekce)

(ekonomický scénář, projekční scénář, podmíněný scénář, optimistický scénář, pesimistický scénář, základní scénář)

Modelová projekce budoucího vývoje za jasně definovaných předpokladů — „*kdyby porodnost zůstala na 1,37, migrace na +35 tis. ročně a produktivita rostla o 1,5 % ročně, pak...*“. **Není to předpověď ani odhad nejpravděpodobnějšího vývoje** — je to **podmíněná projekce**, jejíž platnost závisí na tom, zda se předpoklady naplní. Ekonomické scénáře se proto vždy publikují v sadě (typicky *optimistický / základní / pesimistický*), aby ukázaly **rozpětí možných výsledků** a citlivost na vstupy. Pro důchodový systém pracuje NRR ve Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti typicky s několika scénáři — základní (aktuální legislativa), bez reformy (referenční srovnání) a citlivostní varianty (porodnost, migrace, produktivita); rozdíl mezi optimistickou a pesimistickou variantou činí pro saldo systému kolem roku 2050 řádově **3 % HDP** (≈ 250 mld. Kč ročně v dnešních cenách). Stejnou metodikou pracuje **Ageing Report** Evropské komise i OECD Pensions at a Glance. Termín tedy v této příručce **neznamená** „možný děj“ v běžné řeči, ale konkrétní metodický nástroj pro práci s dlouhodobou nejistotou.

Sociální přiměřenost

(přiměřenost důchodů, pension adequacy, adekvátnost důchodů)

Schopnost důchodového systému **zajistit dostatečnou životní úroveň** těm, kdo z něj čerpají dávky — tedy nejen vyplácet důchody, ale vyplácet je v takové výši, aby umožnily **důstojný život**. Měří se: **náhradovým poměrem** (poměr důchodu k poslední mzdě — ČR podle OECD PaG 2025 cca 44 % hrubý / 56 % čistý pro modelového plnokariérového pracovníka), podílem seniorů v **riziku chudoby nebo sociálního vyloučení (AROE)** (ČR 2025: $\approx 9,2\%$ vs. EU27 $\approx 18,8\%$), srovnáním se **zákonným minimem** a životním minimem, podle **gender pension gapu** a podle podílu důchodců se minimálním důchodem. Evropská komise a Výbor pro sociální ochranu publikují každé tři roky **Pension Adequacy Report** jako protějšek k Ageing Reportu. **Mezinárodněprávní opora**: Úmluva ILO č. 102 o minimálních standardech sociálního zabezpečení (1952) stanovuje minimální náhradový poměr **40 % po 30 letech pojištění**; Evropská sociální charta (revidovaná) čl. 23 (právo starších osob na sociální ochranu); ICESCR čl. 9 a 11 (právo na sociální zabezpečení a přiměřenou životní úroveň, ratifikováno ČSSR 1976). Druhý hlavní cíl důchodové politiky vedle **finanční udržitelnosti** — oba spolu stojí v trvalém napětí.

Sociální vyloučení

(social exclusion, materiální a sociální deprivace)

Stav, kdy člověk **nemůže plně participovat na ekonomickém, sociálním nebo kulturním životě společnosti** — kvůli příjmu, zdraví, vzdělání, bydlení nebo přístupu ke službám. V evropské statistice se operacionalizuje jako **závažná materiální a sociální deprivace (SMSD)**: domácnost si **nemůže dovolit alespoň 7 ze 13 položek** běžné životní úrovně (mj. včasné placení nájmu/hypotéky, dostatečné vytápění bytu, neočekávaný výdaj, masité jídlo obden, jednotýdenní dovolená mimo domov, internet, dvojí pár obuvi, oblečení k nahrazení starého). Jde o **přístupový pohled** na chudobu (co si lidé fakticky nemohou dopřát), který doplňuje příjmový pohled **AROP**. Je druhou ze tří složek souhrnného indikátoru **AROE**. Pro důchodový systém je relevantní zejména SMSD — třetí složka (nízká pracovní intenzita domácnosti) se týká věkové kategorie 0–64 let.

Solidarita (v důchodovém systému)

(solidární prvek, mezigenerační solidarita, příjmová solidarita)

Princip, kdy systém **přerozděluje příjmy mezi účastníky podle potřeby, ne podle výše odvodů**. V českém I. pilíři se prolínají dvě podoby: **(1) příjmová (vertikální) solidarita** — výdělky nad **redukční hranice** se do důchodu zohledňují jen částečně (99 / 26 / 0 % v 2026), takže nízkopříjmoví dostanou důchod blíže své poslední mzdě než vysokopříjmoví; **(2) mezigenerační solidarita** vyplývající z **PAYG** — odvody dnešních pracujících financují důchody dnešních důchodců. Vedle solidarity systém uplatňuje princip **zásluhovosti** (kdo víc odvedl, dostane víc) a **minimální ochrany** (zákonný minimální důchod). Tyto tři principy stojí proti sobě: posílení jednoho oslabuje druhý — kontroverze

kolem **postupného snižování zápočtu** první redukční hranice z 99 % na 90 % v roce 2035 je v jádru sporem o to, jak silnou solidaritu má systém držet.

Spořicí účet

(spořicí účty)

Spořicí účet je bankovní účet určený k odkládání peněz, na kterém banka připisuje úrok a ke kterému má klient zpravidla kdykoli přístup. Vklady jsou ze zákona **pojištěné** — Garanční systém finančního trhu je při krachu banky vyplatí do výše **100 000 eur** na klienta a banku. Úrok ale obvykle jen dorovnává inflaci, nebo za ní mírně zaostává, takže spořicí účet slouží hlavně k bezpečnému uložení rezervy, ne k dlouhodobému zhodnocení. V důchodovém spoření představuje nejkonzervativnější možnost v rámci DIP.

Starobní důchod

(státní starobní důchod)

Hlavní dávka **I. pilíře** vyplácená po dosažení **důchodového věku** a získání potřebné doby pojištění (dnes minimálně 35 let, postupně narůstá). Vypočítává se ze dvou složek: **základní výměry** (od 1. 1. 2026 přibližně 4 900 Kč/měsíc, jednotná pro všechny) a **procentní výměry** (1,5 % výpočtového základu za každý rok pojištění; výpočtový základ vzniká redukcí osobního vyměřovacího základu přes **redukční hranice**). Vyplácí ho ČSSZ podle zákona č. 155/1995 Sb.. Tvoří **drtivou většinu důchodových výdajů** v ČR (orientačně přes 80 % z celkových ~710 mld. Kč v 2024). Odlišný režim mají **invalidní** a **pozůstalostní** důchody.

Státní dluh

(veřejný dluh, hrubý vládní dluh, dluh sektoru vládních institucí)

Souhrn **nesplacených finančních závazků státu** — vydané dluhopisy a další půjčky. Měří se ve dvou pojetích: **užší** = oficiální státní dluh (dluh centrální vlády; ke konci roku 2024 cca **3,3 bil. Kč**) a **širší** = dluh sektoru vládních institucí (zahrnuje navíc obce, kraje a státní fondy; ke konci roku 2024 cca **3,49 bil. Kč ≈ 43,3 % HDP**). Toto je **explicitní dluh** — viditelný v účetnictví, financovaný dluhopisy. **Nezahrnuje** ovšem implicitní závazky vůči budoucím důchodcům — proto se vedle něj sleduje implicitní důchodový dluh, který je řádově **mnohem vyšší** (v řádu stovek % HDP podle metodiky) a v bilanci se nikde nevykazuje.

Státní rozpočet

(SR)

Roční plán příjmů a výdajů ústřední vlády, který Poslanecká sněmovna schvaluje samostatným zákonem (zákonem o státním rozpočtu na daný rok). Na příjmové straně jsou hlavně daně a pojistné, na výdajové straně důchody, platy ve veřejném sektoru, sociální dávky, úroky ze státního dluhu a další. V roce 2025 činily celkové výdaje státního rozpočtu ČR přibližně 2 371,8 mld. Kč a **důchody jsou jeho největší jednotlivou položkou** — připadá na ně zhruba **každá třetí koruna** (≈ 732 mld. Kč, tj. ≈ 31 % výdajů). Je to užší pojem než veřejné rozpočty (sektor vládních institucí), které navíc zahrnují obce, kraje,

státní fondy a zdravotní pojišťovny — proto se „důchody jako každá pátá koruna“ vztahují až k tomuto širšímu celku, ne k samotnému státnímu rozpočtu.

S2 indikátor

Indikátor **dlouhodobé fiskální udržitelnosti** Evropské komise — o kolik procentních bodů HDP by stát musel okamžitě a trvale zvýšit strukturální primární saldo, aby se veřejný dluh stabilizoval v dlouhém období (na nekonečném horizontu), bez ohledu na výslednou úroveň. Cíl „dluh 60 % HDP do roku 2070“ naopak měří příbuzný ukazatel **S1**. ČR měla podle *Debt Sustainability Monitoru 2024* **S2 ≈ 5,5 % HDP** — Evropská komise ji řadí do pásma **středního rizika**: jde o jednu z vyšších hodnot v EU, taženou hlavně budoucími výdaji na penze a stárnutí (státy s vysokým rizikem — Malta, Slovensko, Lucembursko, Belgie — leží ještě výš).

T

TER (celková nákladovost fondu)

(Total Expense Ratio, ukazatel celkové nákladovosti, celková nákladovost, OCF, Ongoing Charges Figure, syntetický ukazatel nákladovosti)

TER (*Total Expense Ratio*) je mezinárodně používaná zkratka pro **celkovou roční nákladovost fondu** vyjádřenou jako procento spravovaného majetku. Zahrnuje obhospodařovatelský poplatek správce, depozitářský poplatek, audit, marketing a další provozní náklady — fond je strhává průběžně z hodnoty investice, takže **snížují výnos ještě dřív, než ho účastník uvidí**. Nezahrnují se typicky **vstupní a výstupní poplatky** placené při nákupu nebo prodeji ani transakční náklady uvnitř fondu (poplatky za obchodování s cennými papíry). Pro evropské UCITS fondy (typické pro retailové investory v EU) se v dokumentu **KID/KIID** uvádí podobný ukazatel **OCF** (*Ongoing Charges Figure*); v české legislativě se vyskytuje výraz **syntetický ukazatel nákladovosti**. Orientační rozpětí: **indexové ETF** typicky 0,07–0,5 %, **aktivně řízené podílové fondy** 1–2,5 %. České **DPS** fondy mají poplatky **omezeny zákonem** (zákon č. 427/2011 Sb.) — správce smí účtovat jen úplatu za obhospodařování (do zákonného maxima dle strategie) a úplatu za zhodnocení. **Proč to sledovat**: rozdíl 0,5 % ročně dělá při 30letém horizontu kvůli složenému úročení 10–15 % nižší konečnou hodnotu úspor.

U

Univerzální základní důchod

(občanský důchod, plošný důchod, paušální státní důchod, univerzální důchod)

Důchod **stejně výše pro všechny občany** po dosažení dané věkové hranice — **bez vazby na výši odvedeného pojistného** a často nezávisle na pracovní historii. Typický prvek Beveridgeovských systémů: nizozemský AOW, dánský folkepension nebo britský State Pension. Financuje se obvykle z **obecných daní**, ne z odděleného pojistného. **V ČR neexistuje** — český starobní důchod má dvě složky: jednotnou základní výměru (paušální, ale jen ~10 % průměrné mzdy) a zásluhovou procentní výměru (závisí na odvedeném pojistném a době pojištění). Zavedení univerzálního základního důchodu by **vyžadovalo fiskální transformaci** — přesun financování z pojistného do daňového systému. **Argumenty pro:** jednoduchost, ochrana před chudobou ve stáří, nezávislost na pracovní historii (důležité pro pečující osoby a osoby s přerušovanou kariérou). **Argumenty proti:** snížení motivace platit pojistné, vyšší zatížení daní z příjmu, fiskální náklady přechodu. V české debatě o reformě je téma **politicky neprobírané**.

ÚP ČR (Úřad práce ČR)

(Úřad práce ČR, Úřad práce)

Správní úřad zřízený zákonem č. 73/2011 Sb. o Úřadu práce ČR, spadá pod **MPSV**. Vykonává agendu **státní politiky zaměstnanosti** (evidence uchazečů o zaměstnání, podpora v nezaměstnanosti, rekvalifikace) a **nepojistných sociálních dávek** (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, dávky pro osoby se zdravotním postižením, dávky pomoci v hmotné nouzi). **V důchodovém kontextu** je nejdůležitější **evidence na ÚP** jako **náhradní doba pojištění**: doba s vyplácenou podporou v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci se započítává plně, doba v evidenci **bez podpory** omezeně (před 55. rokem max. 1 rok, v součtu s dobou po 55 letech max. 3 roky). Pro koho se nezaměstnanost protáhne mimo evidenci, vznikají **mezery v pojištění** s přímým dopadem na budoucí důchod.

ÚSSZ (Územní správa sociálního zabezpečení)

(Územní správa sociálního zabezpečení)

Mezičlánek mezi **ČSSZ** (ústředí) a **OSSZ** (okresní úřady) zavedený od **1. 1. 2024**. V republice je **pět ÚSSZ**, které řídí všechny OSSZ ve svém regionu (PSSZ v Praze a MSSZ v Brně jsou organizačními jednotkami příslušné ÚSSZ). Změna byla čistě **organizační** — pro občana zůstává jediným kontaktním místem dál místně příslušná OSSZ; ÚSSZ samy s veřejností nejednají.

V

Valorizace

(*valorizovat, valorizační vzorec*)

Pravidelné **každoroční zvýšení důchodů** podle stanoveného vzorce. Po novele zákonem č. 270/2023 Sb. (účinnost **1. 10. 2023**) se uplatňuje vzorec **důchod-covská inflace + 1/3 reálného růstu mezd**; nový vzorec se poprvé promítl do lednové valorizace 2024. Při výrazném inflačním šoku (> 5 %) se **dočasný přírůstek** vyplácí do konce roku.

Vedlejší činnost (OSVČ)

Režim OSVČ, která má současně zaměstnání nebo důchod. Pojistné se neplatí, pokud roční zisk nepřekročí **rozhodnou částku** — pro 2026 činí **117 521 Kč**.

Vladimír Špidla (premiér 2002–2004)

(*Špidla*)

Politik ČSSD, **premiér ČR od července 2002 do srpna 2004** a předtím (1998–2002) **1. místopředseda vlády a ministr práce a sociálních věcí** — tedy resortu, který má na starosti důchody. V důchodovém kontextu je jeho vláda spojena s **ustavením 1. Bezděkovy komise v roce 2004**, první velké expertní práce k důchodové reformě; její závěrečnou zprávu ale předkládala už vláda Jiřího Paroubka v červnu 2005. V letech **2004–2010** pak Špidla působil jako **evropský komisař pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti**. Sám žádnou systémovou důchodovou reformu neprosadil — jeho mandát spadá do fáze, kdy odborná příprava reformy předbíhala politickou vůli ji uskutečnit.

Vyměřovací základ

Příjem, ze kterého se počítá pojistné na sociální zabezpečení. U zaměstnanců: hrubá mzda. U OSVČ závisí minimum na režimu: při hlavní činnosti **35 % průměrné mzdy** (17 139 Kč/měsíc pro rok 2026 — zákon č. 90/2026 Sb. od 1. 7. 2026 vrátil plánovaných 40 % zpět na 35 %), při vedlejší činnosti **11 % průměrné mzdy** (5 387 Kč/měsíc); pro nově zahájenou hlavní činnost platí snížené minimum (12 242 Kč/měsíc).

Výchovné

Příplatek **500 Kč/měsíc** k důchodu za vychované dítě, zavedený od 1. 1. 2023 (zákon č. 323/2021 Sb.). Pro důchody přiznané v roce 2026 ČSSZ uvádí 500 Kč za každé vychované dítě. Podle reformy 2024 bude částka 500 Kč u nově přiznávaných důchodů postupně mezi roky 2027 a 2030 zrušena pro první dvě děti a nahrazena započtením doby péče do 4 let věku dítěte ve výši průměrné mzdy; u třetího a dalšího dítěte 500 Kč zůstává. Kompenzuje rodičům (typicky matkám) výpadek z trhu práce.

Výpočtový základ (VZ)

Osobní vyměřovací základ **upravený redukčními hranicemi** — základ pro výpočet procentní výměry. Redukce snižuje váhu vyšších příjmů, a tím systém **redistribuuje** od vysoko- k nízkopříjmovým.

Z

Zaměstnanecký poměr*(pracovní poměr, zaměstnání, závislá činnost)*

Vztah mezi **zaměstnancem a zaměstnavatelem** podle zákoníku práce (zákon č. 262/2006 Sb.) — typicky pracovní smlouva na dobu určitou nebo neurčitou, dohoda o pracovní činnosti (DPČ) nebo dohoda o provedení práce (DPP) nad zákonný limit. **V důchodovém kontextu** je rozhodující ve dvou ohledech: **(1)** zaměstnanec **neplatí pojistné sám** — odvádí ho zaměstnavatel ze mzdy (zaměstnanec 6,5 % + zaměstnavatel 21,5 % = celkem 28 % vyměřovacího základu na důchodové pojištění); **(2)** vyměřovacím základem je **hrubá mzda** v plné výši, takže do **osobního vyměřovacího základu** vstupuje reálný příjem — zaměstnanec se v důchodu zpravidla dostane výrazně lépe než **OSVČ na zákonném minimu** se srovnatelným reálným výdělkem.

Zákaz libovůle*(zákaz svévole, test racionality, racionalita zákonné úpravy)*

Ústavněprávní princip, podle kterého **každá zákonná úprava musí mít rozumný (racionální) důvod** — nesmí být nahodilá, svévolná ani postavená na nepřipustně diskriminačních kritériích. Plyne z principu **právního státu** (čl. 1 odst. 1 Ústavy) a z **rovnosti v právech** (čl. 1 a 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). V důchodovém právu představuje vedle ochrany lidské důstojnosti a legitimního očekávání jeden ze tří klíčových ústavních limitů, které Ústavní soud aplikuje na změny důchodových parametrů — jinak má zákonodárce **širokou diskreci** určit konkrétní úroveň důchodů (čl. 30 odst. 3 Listiny). **Aplikace v judikatuře:** v nálezu **Pl. ÚS 8/07** (vyhlášen pod č. 135/2010 Sb.) Ústavní soud zrušil tehdejší znění § 15 zákona o důchodovém pojištění, protože redukční hranice nivelizovaly natolik, že u pojištěnců s vyššími příjmy **postrádaly racionální základ** a potlačovaly princip ekvivalence — klasická aplikace testu racionality. V nálezu **Pl. ÚS 30/23** (ze dne 17. 1. 2024, vyhlášen pod č. 36/2024 Sb.) ÚS naopak konstatoval, že **fiskální stabilita je racionálním důvodem** pro dočasné snížení mimořádné valorizace zákonem č. 71/2023 Sb., a libovůli neshledal. **Praktický důsledek:** stát může výrazně měnit pravidla pro budoucí generace a mírně i pro aktuální důchodce, **pokud změnu věcně zdůvodní** (udržitelnost, demografie, fiskální stabilita) — nemusí ale zachovat konkrétní výši ani poměr ke mzdě.

Základní výměra

Stejná **paušální** část důchodu pro všechny — v roce 2026 činí **4 900 Kč/měsíc** (10 % průměrné mzdy). Spolu s minimální procentní výměrou tvoří minimální důchod.

Zákonné minimum (OSVČ)*(minimální vyměřovací základ, minimální pojistné OSVČ)*

Hovorové označení pro **minimální vyměřovací základ OSVČ** — částku, ze které musí podnikatel platit pojistné, i když by jeho skutečný zisk umožnil

odvádět méně. V roce 2026 u **hlavní činnosti**: do 30. 6. **40 % průměrné mzdy** (19 587 Kč/měsíc), od 1. 7. **35 %** (17 139 Kč/měsíc) — zákon č. 90/2026 Sb. vrátil plánované zvýšení na 40 % zpět na 35 % a přeplatek za první měsíce roku se vrací; u **vedlejší činnosti 11 %** (5 387 Kč/měsíc). Reforma 2024 minimum postupně zvyšovala z 25 % v 2023. **Klíčový důsledek pro důchod**: kdo si po celou kariéru platí jen zákonné minimum, dostane v důchodu typicky jen lehce nad **minimální důchod**, i kdyby v aktivní době vydělával podstatně víc — protože do **osobního vyměřovacího základu** vstupuje jen ten malý odvedený základ, ne reálný příjem. Komu to vadí, může dobrovolně odvádět **vyšší vyměřovací základ** (zákon č. 589/1992 Sb.) a tím si budoucí důchod zvýšit.

Zápočet

(zápočet doby pojištění, zápočet za rok pojištění)

V důchodovém kontextu má dvě navazující významy. **(1) Zápočet doby** — uznání období jako odpracovaného pro účely důchodu: kromě **doby pojištění** (kdy bylo placeno pojistné) se započítávají i **náhradní doby pojištění** (péče o dítě do 4 let, vojenská služba, evidence na úřadu práce s podporou, omezeně studium). Mezery — typicky studium po roce 2010, neevidovaná nezaměstnanost, pobyt v zahraničí bez koordinační dohody — se **nezapočítávají** a snižují budoucí důchod. **(2) Zápočet za rok pojištění** — procento, kterým se každý rok pojištění promítá do **procentní výměry**: dnes **1,5 %** (1,495 % v 2026), reformou 2024 postupně klesá na **1,45 % v roce 2035**. Souběžně se snižuje **zápočet OVZ do první redukční hranice** ze 100 % (2025) na 90 % (2035) — dvě parametrické změny, které mají největší dopad na výši nově přiznávaných důchodů. Sledování zápočtů je hlavní důvod, proč si **před podáním žádosti o důchod zkontrolovat výpis konta** u ČSSZ.

Ž

Živnostník

(živnostník, řemeslník)

Hovorové označení pro **OSVČ podnikající na základě živnostenského oprávnění** (zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání) — zedník, kadeřník, IT konzultant, malý zemědělec. V důchodovém kontextu spadá do širší kategorie **OSVČ** spolu s příslušníky svobodných povolání (lékaři, advokáti, umělci) a podnikateli mimo živnostenský zákon. **Důchodový dopad** je výrazný: velká část živnostníků si po celou kariéru platí pojistné jen ze **zákonného minima**, což i po 35–40 letech podnikání vede k důchodu **těsně nad minimálním důchodem**, přestože reálné příjmy mohly být podstatně vyšší. Reforma 2024 minimum postupně zvyšovala (z 25 % průměrné mzdy v 2023), aby tento rozdíl zmenšila; plánované zvýšení na 40 % v roce 2026 ale zákon č. 90/2026 Sb. vrátil zpět na 35 %.

Rejstřík

A

Ageing Report (EU 2024), 23, 68, 75, 83, 99

viz též Dependency ratio, NRR

AOW (Algemene Ouderdomswet, Nizozemsko), 96

viz též Beveridgeovský systém, Nizozemsko

AROE (riziko chudoby nebo sociálního vyloučení seniorů 65+), 75

viz též Eurostat

Auto-enrollment, 63, 100, 107

viz též III. pilíř, DPS, DIP

B

Babiš, Andrej (3. vláda od 15. 12. 2025; ANO + SPD + Motoristé), 24, 36, 59

Beveridge, William, 50

viz též Beveridgeovský systém

Bezděk, Vladimír (Bezděkovy komise 2004–05, 2010), 56, 108

viz též PES (Poradní expertní sbor 2010)

Bismarck, Otto von, 49

viz též Bismarckovský systém

Č

ČSSZ (Česká správa sociálního zabezpečení), 24, 27, 39, 41, 49, 65, 112

viz též MPSV, OSSZ, IPZS

D

Dánsko (Folkepension + ATP, LE-link od 2006), 63, 100

viz též LE-link, Beveridgeovský systém

DB plán (defined benefit), 96

viz též DC plán

Dependency ratio, 69

viz též Ageing Report

DIP (dlouhodobý investiční produkt), 33, 38, 63, 81, 90, 107, 114

viz též DPS, III. pilíř, Auto-enrollment

Doby pojištění, 29, 44, 79, 112

viz též Náhradní doby pojištění

Dočasný příspěvek k důchodu, 32

viz též Valorizace

DPS (doplňkové penzijní spoření), 33, 38, 57, 81, 107, 114

viz též DIP, III. pilíř

Důchodový věk, 22, 31, 40, 53, 56, 69, 77, 85, 92, 104, 116

viz též Reforma 2024, LE-link

E

Eurostat, 23, 68, 76

F

Fiala, Petr (premiér 2021–2025), 59, 84

Fondový systém, 27, 56, 100

viz též PAYG, III. pilíř

Francie (42 režimů + reforma 2023, pozastavená 2025), 24, 100

G

Gender pension gap, 76

viz též Výchovné, Náhradní doby pojištění

Generationenkapital (Německo, návrh 2024), 63, 92, 106

viz též Německo

H

Hlavní činnost (OSVČ), 28, 36, 79
viz též OSVČ, Vedlejší činnost (OSVČ)
HWLE (healthy working life expectancy), 101

I

IDEA CERGE-EI, 37, 46, 53, 62, 109
viz též München, Daniel
III. pilíř, 23, 34, 38, 57, 71, 76, 90, 100, 109, 115
viz též DPS, DIP, Auto-enrollment
II. pilíř (2013–2015, zrušený), 33, 54, 56, 94, 108
viz též Pilíře důchodového systému
Implicitní dluh, 72
viz též S2 indikátor, NRR
Invalidní důchod, 40, 52, 66, 101, 109, 112
viz též IPZS, Pozůstalostní důchod
IPZS (Institut posuzování zdravotního stavu), 41
viz též Invalidní důchod, ČSSZ
Itálie (NDC od 1995), 24, 99, 104
viz též NDC

J

Jurečka, Marian (bývalý ministr práce, autor reformy 2024), 61
viz též Reforma 2024

K

Krácení (předčasný důchod), 22, 45, 61, 85, 96, 113
viz též Předčasný důchod, Procentní výměra

L

LE-link (life-expectancy link), 89, 95, 104
viz též Důchodový věk, Dánsko, Slovensko
Listina základních práv a svobod (čl. 30, 31), 85
viz též Ústavní soud ČR

M

Maláčová, Jana (ministřka práce, ČSSD), 59
Minimální důchod, 25, 36, 75
viz též Reforma 2024, Základní výměra
MMF (Mezinárodní měnový fond), 72, 109
MPSV (Ministerstvo práce a sociálních věcí), 53, 65, 118
viz též ČSSZ
München, Daniel, 108
viz též IDEA CERGE-EI

N

Náhradní doby pojištění, 29, 44, 77, 112
viz též Doby pojištění, Výchovné
Náhradový poměr (replacement rate), 38, 71, 75, 89, 92
viz též OECD Pensions at a Glance
Náročná profese, 22, 45, 51, 59, 87
viz též Reforma 2024, III. pilíř
NDC (notional defined contribution), 56, 71, 94, 104
viz též Švédsko, Itálie, Polsko
NERV (Národní ekonomická rada vlády), 63, 70, 109, 118
Německo (PAYG, Generationenkapital, Rentenpaket II), 71, 92, 109
viz též PAYG, Generationenkapital
Nizozemsko (AOW + povinný II. pilíř, reforma WTP 2023), 71, 75, 96
viz též AOW, Mercer CFA Institute Global Pension Index
NRR (Národní rozpočtová rada), 61, 69, 83, 104, 117
viz též S2 indikátor, Implicitní dluh

O

OECD, 53, 63, 70, 75, 83, 92, 109
viz též OECD Pensions at a Glance
OECD Pensions at a Glance 2025, 71, 75, 83, 92
viz též Náhradový poměr, Gender pension gap
Osobní vyměřovací základ (OVZ), 29, 53, 61

viz též Výpočtový základ, Redukční hranice

OSSZ (Okresní správa sociálního zabezpečení), 38, 41

viz též ČSSZ

OSVČ, 28, 36, 50, 63, 67, 78, 108, 113

viz též Hlavní činnost (OSVČ), Vedlejší činnost (OSVČ)

P

PAYG (průběžný systém), 27, 39, 56, 65, 92, 105

viz též Fondový systém, NDC, Bismarckovský systém

PES (Poradní expertní sbor 2010), 56, 108

viz též Bezděk, Vladimír, II. pilíř

Polsko (NDC od 1999, OFE), 71, 94, 109

viz též NDC, Auto-enrollment

Pozůstalostní důchod, 42, 65

viz též Invalidní důchod

Procentní výměra, 29, 38, 40, 53, 57, 79, 107

viz též Základní výměra, Výpočtový základ, Reforma 2024

Průša, Ladislav, 109

Předčasný důchod, 22, 45, 60, 80, 85, 113

viz též Krácení, Důchodový věk

R

Rakousko (PAYG, vysoké odvody 22,8 %), 24, 50, 71, 94

Redukční hranice, 30, 37, 53, 61, 76, 107, 113

viz též Výpočtový základ

Reforma 2024 (zákon č. 417/2024 Sb.), 62, 70, 78, 99, 104, 118

viz též Důchodový věk, Procentní výměra, Náročné profese

S

Slovensko (PAYG + 2. pilíř, LE-link od 2023), 63, 71, 81, 95, 109

viz též LE-link

Starobní důchod, 24, 28, 37, 40, 60, 65, 77, 85, 95, 104, 112

viz též Důchodový věk, Předčasný důchod

S2 indikátor, 72

viz též NRR, Implicitní dluh

Š

Švédsko (NDC, premium pension, automatická brzda), 87, 95, 105

viz též NDC, Automatic balancing mechanism

U

ÚP (úřad práce), 79

Ústavní soud ČR (k důchodům), 59, 78, 84

viz též Listina základních práv a svobod (čl. 30, 31)

V

Valorizace, 24, 28, 45, 53, 59, 68, 75, 84, 96, 105, 117

viz též Dočasný přídavek k důchodu

Vedlejší činnost (OSVČ), 28, 36

viz též OSVČ, Hlavní činnost (OSVČ)

Velká Británie (state pension + auto-enrollment NEST), 97, 107

viz též Auto-enrollment, Beveridgeovský systém

Vostatek, Jaroslav, 109

viz též VŠE

VŠE (Vysoká škola ekonomická), 109

Vyměřovací základ, 23, 28, 36, 53, 61, 79, 108, 115

viz též OSVČ, Osobní vyměřovací základ (OVZ)

Výchovné, 32, 60, 77

viz též Gender pension gap, Náhradní doby pojištění

Výpočtový základ (VZ), 22, 29, 37, 40, 61, 79, 107

viz též Osobní vyměřovací základ (OVZ), Redukční hranice

Z

Základní výměra, 29, 40, 53, 61, 79

viz též Procentní výměra, Minimální důchod

Zákon č. 155/1995 Sb. (důchodové pojištění), 22, 27, 38, 40, 52, 56, 77

viz též Reforma 2024

Zákon č. 270/2023 Sb. (valorizace 1/3), 31, 45, 59, 85, 117

viz též Valorizace

Zákon č. 324/2025 Sb. (povinný příspěvek na produkty spoření na stáří za rizikovou práci), 23, 115

viz též Náročné profese, III. pilíř

Zákon č. 349/2023 Sb. (konsolidační balíček), 36, 108

viz též OSVČ

Zákon č. 417/2024 Sb. (reforma 2024), 22, 42, 53, 60, 77, 83, 104, 113

viz též Reforma 2024, Důchodový věk

Zákon č. 462/2023 Sb. (DIP, daňové změny), 33, 113

viz též DIP

Seznam faktů a údajů

Demografie

- **34,9 %** — Dependency ratio (65+/20–64) – výchozí stav (Ageing Report 2024) (k 2022, zdroj Evropská komise, The 2024 Ageing Report, 2024)
- **55,8 %** — Dependency ratio (65+/20–64) – projekce 2059 (vrchol, Ageing Report 2024) (k 2059, zdroj Evropská komise, The 2024 Ageing Report, 2024)
- **1,9 → 1,2 → 1,0** plátce/důchodce — Poměr plátců na 1 důchodce — 2024 vs 2050 vs 2060 (k 2024–2060, zdroj Vlastní výpočet, Odvozený výpočet z primárních zdrojů (ČSÚ + ČSSZ + Ageing Report 2024), 2026)
- **1,37** dítěte/ženu — Úhrnná plodnost v ČR — skutečnost 2024 (střední varianta projekce ČSÚ předpokládá 1,50) (k 2024, zdroj ČSÚ, Pohyb obyvatelstva ČR – rok 2024, 2025)
- **+35 tis./rok** — Čistá migrace ve střední variantě dlouhodobé projekce ČSÚ (od roku 2028) (k 2024, zdroj ČSÚ, Demografická projekce ČSÚ, 2024)

Důchodový věk

- **67 let** — Cílový důchodový věk po reformě 2024 (ročníky 1989+, dosažen poprvé v roce 2056) (k 2056, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 417/2024 Sb., 2024)
- **3 roky** — Maximální předstih u předčasného důchodu (zkrácení z 5 na 3 roky účinné 1. 10. 2023; podmínka 40 let pojištění účinná 1. 10. 2024) (k 2024-10-01, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 270/2023 Sb., 2023)
- **1,5 %** — Krácení procentní výměry za 90 dní předstihu (standard, od 1. 1. 2026) (k 2026-01-01, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 417/2024 Sb., 2024)
- **0,75 %** — Krácení procentní výměry za 90 dní předstihu při 45 letech pojištění (od 1. 1. 2026) (k 2026-01-01, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 417/2024 Sb., 2024)

III. pilíř

- **3,9 mil.** — Účastníci III. pilíře (DPS + transformované fondy penzijního připojištění; bez DIP) (k 2025-09-30, zdroj MF ČR, Statistiky penzijních společností 2025, 2025)
- **340 Kč/měs.** — Maximální měsíční státní příspěvek k DPS (od 1. 7. 2024 nutno spořit min. 500 Kč/měs.) (k 2024-07-01, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 462/2023 Sb., 2023)
- **48 000 Kč/rok** — Roční daňový odpočet na DPS/DIP/životní pojištění (sdílený limit) (k 2024, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 462/2023 Sb., 2023)
- **50 000 Kč/rok** — Roční příspěvek zaměstnavatele na DPS/DIP/životní pojištění bez odvodů a daně (k 2024, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 462/2023 Sb., 2023)
- **4 %** — Povinný příspěvek zaměstnavatele na produkt spoření na stáří u vybraných rizikových prací 3. kategorie od 1. 1. 2026 (k 2026-01-01, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 324/2025 Sb., 2025)
- **~85 tis.** — Účast ve zrušeném II. pilíři (2013–2015) z 5 mil. potenciálních účastníků (~1,7 %) (k 2015, zdroj MF ČR + APS ČR, Statistiky II. pilíře 2013–2015, 2015)

Mezinárodní srovnání

- **44,2 %** — Hrubý náhradový poměr ČR (poměr prvního důchodu k poslední mzdě) (k 2025, zdroj OECD, OECD Pensions at a Glance 2025, 2025)
- **55,9 %** — Čistý náhradový poměr ČR (po zdanění) (k 2025, zdroj OECD, OECD Pensions at a Glance 2025, 2025)
- **10 %** — Rozdíl v důchodech žen a mužů v ČR (pod průměrem OECD) (k 2024, zdroj OECD, OECD Pensions at a Glance 2025, 2025)
- **9,2 %** — AROPE seniorů 65+ v ČR (oproti průměru EU 18,8 %) (k 2025, zdroj Eurostat, EU-SILC 2025, 2025)
- **12,1 %** — AROPE žen 65+ v ČR (oproti mužům 5,1 %) (k 2025, zdroj Eurostat, EU-SILC 2025, 2025)
- **78,3 %** — Zaměstnanost osob 55–64 let v ČR (oproti průměru EU 66,4 %) (k 2025, zdroj Eurostat, EU LFS 2025, 2025)

OSVČ

- **35 %** — Minimální měsíční vyměřovací základ OSVČ s hlavní činností (% průměrné mzdy; zákon č. 90/2026 Sb. vrátil zvýšení na 40 % (účinné od ledna 2026) zpět na 35 %, tj. 17 139 Kč/měs. od 1. 7. 2026) (k 2026, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 90/2026 Sb. (snížení min. vyměřovacího základu OSVČ zpět na 35 %), 2026)
- **117 521 Kč/rok** — Rozhodná částka pro vedlejší činnost OSVČ – pod ní se neplatí pojistné (k 2026, zdroj ČSSZ, ČSSZ — Důchodové pojištění OSVČ (povinná účast), 2026)
- **10–12 tis. Kč/měs.** — Typický starobní důchod OSVČ platící dlouhodobě jen minimum (po 40 letech, modelový výpočet) (k 2026, zdroj Vlastní výpočet z parametrů ZDP a vyhlášek, Modelový výpočet z parametrů reformy 2024, 2026)

Parametry 2026

- **9 800 Kč/měs.** — Minimální starobní důchod (skok z 5 430 Kč; 20 % průměrné mzdy) (k 2026-01-01, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 417/2024 Sb. (důchodová reforma), 2024)
- **4 900 Kč/měs.** — Základní výměra důchodu (10 % průměrné mzdy) (k 2026, zdroj ČSSZ, Důchody snadně a přehledně, 2026)
- **1,495 %** — Procento zápočtu za rok pojištění v roce 2026 (postupně klesá na 1,45 % v roce 2035) (k 2026, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 417/2024 Sb., 2024)
- **28 %** — Sazba důchodového pojištění u standardního zaměstnání (zaměstnavatel 21,5 % + zaměstnanec 6,5 % vyměřovacího základu; nezahrnuje nemocenské pojištění 2,1 % + 0,6 % ani příspěvek na státní politiku zaměstnanosti 1,2 %) (k 2026, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném, 1992)
- **21 546 Kč/měs.** — První redukční hranice – do této částky výdělku se v roce 2026 počítá 99 % (k 2026, zdroj ČSSZ, ČSSZ — redukční hranice 2026, 2026)
- **195 868 Kč/měs.** — Druhá redukční hranice – část výdělku nad první hranicí do této hranice se počítá 26 %, nad tuto hranici se nepřihlíží (k 2026, zdroj ČSSZ, ČSSZ — redukční hranice 2026, 2026)
- **500 Kč/měs.** — Výchovné – příplatek za každé vychované dítě (od 1. 1. 2023) (k 2023-01-01, zdroj Parlament ČR, Zákon č. 323/2021 Sb., 2021)

Stav systému

- **732 mld. Kč** — Celkové výdaje na důchody v ČR ($\approx 8,5$ % HDP, ≈ 31 % státního rozpočtu; ČSSZ ~ 716 mld. + důchody silových rezortů (MO/MV/MS) ~ 16 mld.) (k 2025, zdroj MF ČR / MO, MV, MS, Hospodaření systému důchodového pojištění (MF, ČSSZ 715,9 mld.) + důchody ozbrojených složek (MO, MV, MS), 2025)
- **2,83 mil.** — Počet důchodců (starobních + invalidních + pozůstalostních) (k 2025-12, zdroj ČSSZ, Statistická ročenka 2024, 2025)
- **5,4 mil.** — Počet plátců důchodového pojistného (k 2025, zdroj ČSSZ, Statistiky ČSSZ, 2024)
- **-50,7 mld. Kč** — Saldo důchodového systému za rok 2024 (vybrané pojistné 665,8 mld., celkové výdaje 716,5 mld. Kč včetně správy 6,5 mld.) (k 2024, zdroj MF ČR, Hospodaření systému důchodového pojištění (prosinec 2024), 2025)
- **21 839 Kč/měs.** — Průměrný starobní důchod po valorizaci v lednu 2026 (zvýšení o 668 Kč) (k 2026-01, zdroj MPSV, Přehledně: Legislativní změny z gesce MPSV účinné od 1. ledna 2026 (nař. vlády č. 365/2025 Sb.), 2025)

Udržitelnost

- **5,49 % HDP** — S2 indikátor dlouhodobé udržitelnosti (ukazatel Evropské komise; % HDP) – ČR je ve středním pásmu dlouhodobého rizika, byť patří k vyšším hodnotám v EU (k 2025, zdroj NRR, NRR — Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025, 2025)
- **~ -4 % HDP** — Projektovaný deficit důchodového systému na vrcholu kolem roku 2060 bez reformy 2024 (k 2059, zdroj NRR, NRR — Zpráva 2025, 2025)
- **$\sim -1,5$ % HDP** — Projektovaný deficit důchodového systému na vrcholu kolem roku 2060 po reformě 2024 (zlepšení ~ 2 p.b. HDP) (k 2059, zdroj NRR, NRR — Zpráva 2025, 2025)
- **11,1 % HDP** — Vrchol projektovaných výdajů na důchody v ČR bez reformy (2058) (k 2058, zdroj Evropská komise, The 2024 Ageing Report, 2024)

Použité zdroje

- 1 (2024). ČSSZ – statistiky výplat a počtů důchodců. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/statistiky>
- 2 EUROPEAN COMMISSION, DG ECFIN. (2024). *EU 2024 Ageing Report – Czechia country fiche*. [k 2026-05-12]
https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/ee54a263-d496-44a3-9b3a-b5c48567c6dd_en
- 3 ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ – projekce obyvatelstva ČR. [k 2026-05-12]
<https://csu.gov.cz/population-estimates-structure-and-projection>
- 4 (2024). Zákon č. 417/ 2024 Sb., kterým se mění zákon č. 155/ 1995 Sb. o důchodovém pojištění (reforma 2024). [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-417>
- 5 MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV – Důchodová reforma: shrnutí hlavních změn. [k 2026-05-12]
<https://www.mpsv.cz/duchodova-reforma>
- 6 (2026). Programové prohlášení vlády ANO + SPD + Motoristé sobě (5. 1. 2026). [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/cz/vlada/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-224629/>
- 7 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). Národní rozpočtová rada – Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpoctovarada.cz/ke-stazeni/zprava-nrr-o-dlouhodobu-udrzitelnosti-verejnych-financi-2025/>
- 8 MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. (2025). MPSV – Důchody se v lednu opět navýší, průměrná starobní penze dosáhne 21 839 Kč. [k 2026-05-12]
<https://www.mpsv.cz/duchody-se-v-lednu-opet-navysi-prumerna-starobni-penze-dosahne-21-839-korun-mesicne>
- 9 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). ČSSZ – Důchodová reforma (přehled změn včetně minimálního důchodu 2026). [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/duchodova-reforma>
- 10 ÚSTAVNÍ SOUD ČR. (2025). Ústavní soud – Zvýšení důchodového věku a změny ve vymezení rizikové práce obstály před Ústavním soudem (nálezní Pl. ÚS 11/ 25 ze dne 25. 6. 2025). [k 2026-05-12]
<https://www.usoud.cz/aktualne/zvyseni-duchodoveho-veku-a-souvisejici-zmeny-ve-vymezeni-rizikove-prace-obstaly-pred-ustavnim-soudem>

- 11 PARLAMENT ČR. (1995). *Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- 12 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. ČSSZ – *Důchodové pojištění: základní informace*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/duchody-obecne-informace>
- 13 PARLAMENT ČR. (1992). *Zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589>
- 14 PARLAMENT ČR. (2024). *Zákon č. 417/2024 Sb. – reforma důchodového systému*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-417>
- 15 PARLAMENT ČR. (2023). *Zákon č. 270/2023 Sb. – pravidla valorizace důchodů*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-270>
- 16 MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV – *Výpočet starobního důchodu*. [k 2026-05-12]
<https://www.mpsv.cz/starobni-duchody>
- 17 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2023). ČSSZ – *Výchovné (příplatek k důchodu za výchovu dětí)*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/web/cz/otazky-a-odpovedi-ke-zvyseni-starobniho-duchodu-za-vychovane-dite-tzv.-vychovnemu>
- 18 PARLAMENT ČR. (2011). *Zákon č. 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-427>
- 19 PARLAMENT ČR. (2023). *Zákon č. 462/2023 Sb. – dlouhodobý investiční produkt (DIP)*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-462>
- 20 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. MF ČR – *Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a DPS (k 30. 9. 2025)*. [k 2026-06-15]
<https://mf.gov.cz/cz/financi-tch/soukrome-penzijni-systemy/111-pilir-doplnekove-penzijni-spolreni-a-p/vyvoj-penzijniho-pripojisti/2025/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijniho-pripojisti-61976>
- 21 PARLAMENT ČR. (2021). *Zákon č. 323/2021 Sb. – novela zavádějící výchovné*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-323>
- 22 MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. (2026). *Sociální pojištění v roce 2026*. [k 2026-05-12]
<https://mpsv.gov.cz/socialni-pojisteni>

- 23 PARLAMENT ČR. (1995). *Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění – § 6 (dobrovolné důchodové pojištění), ve znění pozdějších předpisů*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- 24 VILÍM, P., PROKOP, D., PERTOLD, F., HROMÁDKOVÁ, E., ŠOLTÉS, M. – PAQ RESEARCH & IDEA PŘI CERGE-EI. (2025). *Pausály i čtyřikrát vyšší než skutečné náklady. Reforma daně ní OSVČ by omezila švarcsystém a ulevila nízkopříjmovým*. [k 2026-05-12]
<https://www.paqresearch.cz/post/pausaly-i-ctyrikrat-vyssi-nez-naklady-reforma-daneni-osvc/>
- 25 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *Důchodové pojištění OSVČ*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/duchodove-pojisteni-osvc>
- 26 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *Důchodová reforma – parametry 2026 (minimální starobní důchod, redukční hranice)*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/duchodova-reforma>
- 27 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *Informace pro OSVČ o změně pojistného na důchodové pojištění od 1. 7. 2026 (zákon č. 90/2026 Sb.)*. [k 2026-06-15]
<https://www.cssz.gov.cz/web/cz/-/informace-pro-osvc-o-zmene-pojistneho-na-duchodove-pojisteni-od-1-7-2026>
- 28 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. ČSSZ – *Invalidní důchody*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/invalidni-duchod>
- 29 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. ČSSZ – *Pozůstalostní důchody*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/pozustalostni-duchody-podrobne>
- 30 (1995). *Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění – relevantní ustanovení k invalidním, pozůstalostním a předčasným důchodům a k náhradním dobám pojištění*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- 31 (2023). *Zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění (zprůsnění předčasných důchodů)*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-270>
- 32 (2004). *Nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení*. [k 2026-05-12]
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0883>

- 33 IDEA PŘI CERGE-EI. (2025). *Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém? (policy brief)*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf
- 34 PILIPIEC, P., GROOT, W. & PAVLOVA, M. (2021). *The Effect of an Increase of the Retirement Age on the Health, Well-Being, and Labor Force Participation of Older Workers: a Systematic Literature Review*. [k 2026-05-12]
<https://doi.org/10.1007/s12062-020-09280-9>
- 35 MAX-PLANCK-INSTITUT FÜR SOZIALRECHT UND SOZIALPOLITIK. *Pension maps: Tschechien*. [k 2026-05-12]
<https://www.mpisoc.mpg.de/en/social-law/research/research-projects/pension-maps/project-website/tschechien/>
- 36 (1924). *Zákon č. 221/1924 Sb. o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří*. [k 2026-05-12]
<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/3702/0/2>
- 37 (1988). *Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-100>
- 38 JAKUB RÁKOSNÍK (SOUDOBÉ DĚJINY XX, 1–2/2013, ÚSD AV ČR, s. 15–39). (2013). *Kontinuita a diskontinuita vývoje sociálního státu v Československu (1918–1956)*. [k 2026-05-12]
https://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/SD_0102_2013.pdf
- 39 OECD. (2020). *OECD Reviews of Pension Systems: Czech Republic*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/oecd-reviews-of-pension-systems-czech-republic_e6387738-en.html
- 40 FILIP PERTOLD (IDEA PŘI CERGE-EI). (2025). *Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém? (IDEA Policy Brief pro volby 2025)*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf
- 41 MPSV ČR. (2005). *Závěrečná zpráva výkonného týmu Bezděkovy komise (2005)*. [k 2026-05-12]
https://www.mpsv.cz/cms/documents/194077f7-807a-0012-366a-4aaa7327de0e/zaverecna_zprava.pdf
- 42 MPSV. (2010). *MPSV – Archiv: výstupy a činnost II. Bezděkovy komise (PES)*. [k 2026-05-12]
<https://www.mpsv.cz/archiv-vystupy-a-cinnost-ii.-bezdekovy-komise->
- 43 PARLAMENT ČR. (2011). *Zákon č. 426/2011 Sb. o důchodovém spoření (II. pilíř)*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-426>

- 44 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. (2016). *Ministerstvo financí ČR – Důchodové spoření (ukončení)*. [k 2026-05-12]
<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/duchody/duchodove-sporeni-ukonцени/>
- 45 PARLAMENT ČR. (2017). *Zákon č. 203/ 2017 Sb. o stropu důchodového věku*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-203>
- 46 PARLAMENT ČR. (2023). *Zákon č. 71/ 2023 Sb. o mimořádné valorizaci*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-71>
- 47 PARLAMENT ČR. (2023). *Zákon č. 270/ 2023 Sb. – nová pravidla valorizace*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-270>
- 48 PARLAMENT ČR. (2021). *Zákon č. 323/ 2021 Sb. (institut výchovného), ve znění zák. č. 455/ 2022 Sb.* [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-323>
- 49 PARLAMENT ČR. (2024). *Zákon č. 417/ 2024 Sb. – hlavní důchodová reforma*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-417>
- 50 (2024). *Vláda ČR – programový materiál k důchodové reformě 2024*. [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-odsouhlasila-podobu-duchodove-reformy-213271/>
- 51 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). *Národní rozpočtová rada – Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpoctovarada.cz/publikace/zprava-nrr-o-dlouhodobu-udrzitelnosti-verejnych-financi-2025/>
- 52 IDEA CERGE-EI. (2025). *IDEA při CERGE-EI – Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém?*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf
- 53 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. (2025). *MF ČR – Pokladní plnění státního rozpočtu 2025 a Hospodaření systému důchodového pojištění 2025*. [k 2026-05-12]
<https://mf.gov.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2026/pokladni-plneni-sr-62373>
- 54 EUROPEAN COMMISSION, DG ECFIN. (2024). *The 2024 Ageing Report – Czechia country fiche*. [k 2026-05-12]
https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/ee54a263-d496-44a3-9b3a-b5c48567c6dd_en
- 55 OECD. (2025). *OECD Pensions at a Glance 2025*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/2025/11/pensions-at-a-glance-2025_76510fe4.html

- 56 EUROPEAN COMMISSION – SPC. (2024). *Pension Adequacy Report 2024*. [k 2026-05-12]
https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/pension-adequacy-report-current-and-future-income-adequacy-old-age-eu_en
- 57 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). *Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpocctovarada.cz/publikace/>
- 58 OECD (FALL & CAHU). (2021). *A simulation framework to project pension spending – the Czech pension system*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/a-simulation-framework-to-project-pension-spending-the-czech-pension-system_e4e79fad-en.html
- 59 ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2024). *ČSÚ – Projekce obyvatelstva České republiky*. [k 2026-05-12]
<https://csu.gov.cz/population-estimates-structure-and-projection>
- 60 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2025). *ČSSZ – Statistická ročenka sociálního zabezpečení 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/statistiky>
- 61 NÁRODNÍ EKONOMICKÁ RADA VLÁDY (NERV). (2022). *Návrhy NERV na snížení výdajů a zvýšení příjmů veřejných rozpočtů v ČR*. [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Navrhy-NERV-na-snizeni-vydaju-a-zvyseni-prijmu.pdf>
- 62 EUROSTAT. (2024). *Eurostat ilc_peps01n – Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex (SILC 2025)*. [k 2026-05-12]
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01n/default/table?lang=en
- 63 EUROSTAT. (2024). *Eurostat ilc_li02 – At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex*. [k 2026-05-12]
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li02/default/table?lang=en
- 64 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2024). *ČSSZ Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2024*. [k 2026-05-12]
https://www.cssz.cz/documents/20143/99587/2024_Statisticka%3AAl+ro%C4%BDenka+z+oblasti+d%C5%AFchodov%C3%A9ho+poji%C5%A1t%C4%Bn%C3%AD+za+rok+2024.pdf
- 65 EUROPEAN COMMISSION, SOCIAL PROTECTION COMMITTEE. (2024). *EU Pension Adequacy Report 2024*. [k 2026-05-12]
https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/pension-adequacy-report-current-and-future-income-adequacy-old-age-eu_en
- 66 OECD. (2025). *Pensions at a Glance 2025: Czechia – country note*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/pensions-at-a-glance-2025-country-notes_8a53ef12-en/czechia_dd7aae9d-en.html
- 67 OECD. (2025). *OECD Pensions at a Glance 2025 – Gender pension gaps*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/2025/11/pensions-at-a-glance-2025_76510fe4.html

- 68 FILIP PERTOLD (IDEA CERGE-EI). (2025). *Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém? (IDEA policy brief pro volby 2025)*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf
- 69 MERCER / CFA INSTITUTE. (2025). *Mercer CFA Institute Global Pension Index 2025*. [k 2026-05-12]
<https://rpc.cfainstitute.org/research/reports/2025/mercer-cfa-institute-global-pension-index-2025>
- 70 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). *Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpoctovarada.cz/ke-stazeni/zprava-nrr-o-dlouhodobé-udržitelnosti-verejnych-financi-2025/>
- 71 ÚSTAVNÍ SOUD ČR. (2024). *Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 30/23 ze dne 17. 1. 2024 – mimořádná valorizace důchodů*. [k 2026-05-12]
https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-30-23_1
- 72 PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. (2023). *Zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění – nová pravidla valorizace*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-270>
- 73 USNESENÍ PŘEDSEDNICTVA ČNR č. 2/1993 SB. (1993). *Listina základních práv a svobod – čl. 30 a 31*. [k 2026-05-12]
<https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- 74 VLÁDA ČR. (2026). *Programové prohlášení vlády Andreje Babiše (koalice ANO + SPD + Motoristé), schváleno 5. 1. 2026*. [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/cz/vlada/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-224629/>
- 75 ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2024). *ČSÚ – Indexy spotřebitelských cen, 2022–2024*. [k 2026-05-12]
<https://csu.gov.cz/inflace-spotrebitelske-ceny>
- 76 ÚSTAVNÍ SOUD ČR. (2025). *Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 11/25 ze dne 25. 6. 2025 – zamítnutí návrhu na zrušení zákona č. 417/2024 Sb. (publ. 256/2025 Sb.)*. [k 2026-05-12]
https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-11-25_1
- 77 EUROSTAT (EU-LFS). (2025). *Eurostat – Employment rates by sex, age and citizenship (lfsa_ergan), data 2025 pro věkovou kategorii 55–64*. [k 2026-05-12]
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ergan/default/table

- 78 PARLAMENTNÍ INSTITUT, KANCELÁŘ POSLANECKÉ SNĚMOVNY. (2024). *Historie valorizace starobních důchodů a názory politických stran vyjádřené v Parlamentu*. [k 2026-05-12]
https://arl.psp.cz/arl-par/en/detail-par_us_cat-0192192-Historie-valorizace-starobnich-duchodu-a-nazory-politickych-stran-vyjadrene-v-Parlamentu/
- 79 OECD. (2025). *OECD Pensions at a Glance 2025*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/en/publications/pensions-at-a-glance-2025_e40274c1-en.html
- 80 BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALES. (2025). *Rentenpaket 2025 beschlossen (BMAS Pressemeldung)*. [k 2026-05-12]
<https://www.bmas.de/DE/Service/Presse/Meldungen/2025/rentenpaket-2025-beschlossen.html>
- 81 PENSIONSVERSICHERUNGSANSTALT. (2024). *PVA – Österreichisches Pensionssystem*. [k 2026-05-12]
<https://www.pensionsversicherung.at/>
- 82 ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH. (2024). *ZUS – System emerytalny w Polsce*. [k 2026-05-12]
<https://www.zus.pl/swiadczenia/emerytury>
- 83 SOCIÁLNA POISŤOVŇA. (2024). *Sociálna poisťovňa – Dôchodkový systém SR*. [k 2026-05-12]
<https://www.socpoist.sk/socialne-poistenie/dochodkove-poistenie/vseobecne-informacie/dochodca-v-sr-otazky-odpovede>
- 84 PENSIONSMYNDIGHETEN (ŠVÉDSKO). (2024). *Pensionsmyndigheten – Inkomstpension & Premiepension*. [k 2026-05-12]
<https://www.pensionsmyndigheten.se/>
- 85 RIJKSOVERHEID NEDERLAND. (2023). *Wet toekomst pensioenen (WTP) 2023*. [k 2026-05-12]
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pensioen/overgang-naar-nieuwe-pensioenstelsel>
- 86 ARBEJDSMARKEDETS TILLÆGSPENSION. (2024). *ATP – Denmark*. [k 2026-05-12]
<https://www.atp.dk/>
- 87 NEST CORPORATION (VELKÁ BRITÁNIE). (2024). *NEST – National Employment Savings Trust*. [k 2026-05-12]
<https://www.nestpensions.org.uk/>
- 88 GOUVERNEMENT FRANÇAIS. (2023). *Réforme des retraites 2023 – service-public.fr*. [k 2026-05-12]
<https://www.service-public.fr/particuliers/actualites/A16379>
- 89 ISTITUTO NAZIONALE DELLA PREVIDENZA SOCIALE. (2024). *INPS – Sistema pensionistico italiano*. [k 2026-05-12]
<https://www.inps.it/it/it/previdenza.html>

- 90 LYNCH M, BUCKNALL M, JAGGER C, WILKIE R. (2022). *Projections of healthy working life expectancy in England to the year 2035 (Nature Aging 2(1):13–18)*. [k 2026-05-12]
<https://doi.org/10.1038/s43587-021-00161-0>
- 91 DEUTSCHER BUNDESTAG. (2024). *Entwurf eines Rentenniveaustabilisierungs- und Generationenkapitalgesetzes (Drucksache 20/11898)*. [k 2026-05-12]
<https://dserver.bundestag.de/btd/20/118/2011898.pdf>
- 92 GOUVERNEMENT FRANÇAIS. (2025). *Suspension de la réforme des retraites (LFSS 2026) – service-public.gouv.fr*. [k 2026-05-12]
<https://www.service-public.gouv.fr/particuliers/actualites/A18825>
- 93 NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. (2025). *Zpráva NRR o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2025*. [k 2026-05-12]
<https://www.rozpoctovarada.cz/publikace/zprava-nrr-o-dlouhodobu-udrzitelnosti-verejnych-financi-2025/>
- 94 PRACOVNÍ SKUPINA NERV „DŮCHODOVÁ REFORMA“, ÚŘAD VLÁDY ČR. (2023). *NERV – Podněty pro úpravy I. důchodového pilíře*. [k 2026-05-12]
<https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Podnety-pro-upravy-I-duchodoveho-pilire.pdf>
- 95 FILIP PERTOLD, IDEA PŘI CERGE-EI. (2025). *IDEA CERGE-EI – Jaké další reformy vyžaduje důchodový systém? (Policy Brief)*. [k 2026-05-12]
https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Duchody_0904.pdf
- 96 SOCIÁLNA POISŤOVŇA SR. (2024). *Sociálna poisťovňa SR – Dôchodkový vek (automatické navázanie na strednú dĺžku života)*. [k 2026-05-12]
<https://www.socpoist.sk/socialne-poistenie/dochodkove-poistenie/vseobecne-informacie/dochodkovy-vek>
- 97 PENSIONSMYNDIGHETEN (ŠVÉDSKO). (2024). *Pensionsmyndigheten – Orange rapport 2024: Pensionssystemets årsredovisning*. [k 2026-05-12]
<https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik/publikationer/orange-rapport-2024/orange-rapport-2024.pdf>
- 98 BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALES. (2024). *BMAS – Das Rentenpaket II im Überblick (Generationenkapital)*. [k 2026-05-12]
<https://www.bmas.de/DE/Service/Presse/Meldungen/2024/das-rentenpaket-2-im-ueberblick.html>
- 99 JAROSLAV VOSTATEK, VYSOKÁ ŠKOLA FINANČNÍ A SPRÁVNÍ. (2023). *Vostatek: Jurečkova důchodová reforma (Working Paper 3/2023, VŠFS)*. [k 2026-05-12]
https://is.vsfs.cz/publication/10832/Vostatek_WP_3_23_Jureckova_duchodova_reforma.pdf

- 100 DEPARTMENT FOR WORK AND PENSIONS (VELKÁ BRITÁNIE). (2022). *DWP – Ten years of Automatic Enrolment in Workplace Pensions: statistics and analysis*. [k 2026-05-12]
<https://www.gov.uk/government/statistics/ten-years-of-automatic-enrolment-in-workplace-pensions/ten-years-of-automatic-enrolment-in-workplace-pensions-statistics-and-analysis>
- 101 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR (DATA APS ČR / ČNB). (2025). *MF ČR – Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření k 31. 12. 2024*. [k 2026-05-12]
<https://mf.gov.cz/cz/financi-tch/soukromo-penzijni-systemy/111-piliir-doplnekove-penzijni-sporeni-a-p/vyvoj-penzijniho-pripojisti/2024/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijniho-pripojisti-59107>
- 102 OECD. (2023). *OECD – Pensions at a Glance 2023: OECD and G20 Indicators*. [k 2026-05-12]
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/pensions-at-a-glance-2023_4757bf20/678055dd-en.pdf
- 103 VÝKONNÝ TÝM (PŘEDSEDA VLADIMÍR BEZDĚK), MPSV. (2005). *Závěrečná zpráva Výkonného týmu ke zhodnocení důchodové reformy (podklady pro rozhodování o pokračování důchodové reformy)*. [k 2026-05-12]
https://mpsv.gov.cz/documents/20142/225485/zaverecna_zprava.pdf/6254d57b-2a5a-714d-0db5-a6920ebb5170
- 104 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR (PŘEDKLADATEL). (2023). *Důvodová zpráva k zákonu č. 349/2023 Sb. (konsolidační balíček – část k OSVČ)*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/2306/File60058.pdf>
- 105 ROBERT HOLZMANN, UFUK GUVEN – WORLD BANK. (2009). *World Bank – Adequacy of Retirement Income after Pension Reforms in Central, Eastern, and Southern Europe: Eight Country Studies*. [k 2026-05-12]
<https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/f24f9be1-85a8-57fd-bbd0-a68a55a7bbce>
- 106 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *ČSSZ – Informativní výpis konta (dřívější IOLDP)*. [k 2026-05-12]
<https://www.cssz.cz/informativni-osobni-list-uchodoveho-pojisteni>
- 107 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. (2026). *ČSSZ – důchodová kalkulačka a Informativní důchodová aplikace (ePortál)*. [k 2026-05-12]
<https://eportal.cssz.cz>
- 108 (2023). *Zákon č. 462/2023 Sb. – DIP a změny III. pilíře*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-462>
- 109 (2024). *Zákon č. 417/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění – hlavní důchodová reforma*. [k 2026-05-12]
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-417>

- 110 APS ČR. (2024). *Asociace penzijních společností ČR – srovnání DPS*. [k 2026-05-12]
<https://www.apscr.cz>
- 111 MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. (2024). *MF ČR – Dlouhodobý investiční produkt a daňová podpora produktů spoření na stáří od 1. 1. 2024*. [k 2026-05-12]
<https://mf.gov.cz/cs/financi-trh/ochrana-spotrebitele/aktuality/2024/dlouhodoby-investicni-produkt-a-danova-podpora-pro-54732>